

การเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่

ณัฐฉิณันท์ นันทะเสนา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนา)
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2563

การเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่

ณัฐนันท์ นันทะเสนา

คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิชา เป้าอารีย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนา)

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิชา เป้าอารีย์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธนพันธ์ ไส้ประกอบทรัพย์)

..... คณบดี
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาแว มะแส)

____ / ____ / ____

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	การเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่
ชื่อผู้เขียน	ณัฐธินันท์ นันทะเสนา
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนา)
ปีการศึกษา	2563

การศึกษาวิจัยเรื่องการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ เป็นการศึกษาดำเนินการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่นำมาสู่การรวมกลุ่มของนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการเคลื่อนไหวและการดำเนินงานของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ และ 3) เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ใช้วิธีการศึกษาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสื่อสารสนเทศต่าง ๆ และใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกสมาชิกกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล รวมถึงใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมและการเคลื่อนไหวของขบวนการประชาธิปไตยใหม่

จากผลการศึกษาพบว่า การรวมกลุ่มของนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่มีเงื่อนไขมาจากลักษณะทางด้านการเมืองและทางสังคม โดยสมาชิกกลุ่มมีแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ชัดเจน โน้มเอียงไปทางแนวคิดประชาธิปไตย โดยมีจุดร่วมที่สำคัญที่สุดของกลุ่มคือ ระบบการเมืองควรเป็นไปตามกระบวนการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาวิกฤตทางการเมืองโดยวิธีลัด และยังคงมองว่าการรัฐประหารเป็นการลดทอนสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนในประเทศ รวมถึงเป็นการละเมิดและส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของประชาชน อีกทั้งการรัฐประหารคือหัวใจสำคัญที่นำไปสู่การไม่เป็นประชาธิปไตย ก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมทางสังคม ส่งผลต่อการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคม รวมถึงเป็นการเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจทางการเมืองโดยไม่เป็นไปตามหลักการสันติวิธี ทั้งนี้การทำงานของกลุ่มยึดหลัก 5 ประการ ได้แก่ หลักประชาธิปไตย หลักความยุติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักสิทธิมนุษยชน และหลักสันติวิธี โดยการเคลื่อนไหวและการดำเนินงานของกลุ่มมีลักษณะรูปแบบที่เป็นไปตามแนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่ว่าด้วยการเคลื่อนไหวต่อสู้ตามช่องทางระบบการเมืองปกติ โดยเป็นวิธีการที่อยู่ในระดับของการยอมรับได้หรืออยู่ในบรรทัดฐานของสังคม

ประชาธิปไตยสมัยใหม่ เช่น การจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มและเครือข่ายอื่น ๆ เกี่ยวกับประเด็นที่กลุ่มสนใจ การเดินขบวน การร่วมลงชื่อในกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ในเชิงการต่อต้านการรัฐประหาร ทั้งนี้ยังมีการเคลื่อนไหวโดยใช้สื่อออนไลน์ เช่น Facebook Twitter และ YouTube ในการเผยแพร่สื่อและข่าวสารต่าง ๆ ของกลุ่ม รวมทั้งการจัดทำหนังสือพิมพ์ ก้าวข้าม ซึ่งเป็นเอกสารข้อมูลที่น่าเสนอเกี่ยวกับผลกระทบของการทำรัฐประหาร อย่างไรก็ตาม ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มที่เกิดขึ้น มีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน โดยปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) การตรวจสอบและควบคุมจากรัฐบาลคสช. 2) การนำข้อมูลเท็จจากฝ่ายตรงข้ามมาโจมตี และปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) การสื่อสารภาษาอังกฤษในระดับสากลที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ 2) รูปแบบกิจกรรมไม่มีความน่าสนใจและยังไม่มีความคิดสร้างสรรค์ออกแบบกิจกรรมให้หลากหลาย 3) การไม่มีมวลชนในการสนับสนุนทำกิจกรรมที่มากพอ 4) การยึดวัฒนธรรมปัจเจกบุคคลที่มากเกินไปของสมาชิกในกลุ่ม และ 5) ปัญหาการใช้สื่อออนไลน์ในระยะยาว

ABSTRACT

Title of Thesis	SOCIAL MOVEMENTS OF THE STUDENT GROUP CALLED "NEW DEMOCRACY MOVEMENT"
Author	Nattinan Nantasena
Degree	Master of Arts (Politics and Development Strategy)
Year	2020

The study of Social Movements of The Student Group Called “New Democracy Movement” is a study according to the qualitative research guidelines. It has three objectives: 1) to study the conditions leading to the integration of students in the New Democracy Movement 2) to study the movement and operation of the New Democracy Movement and 3) to study the problems and obstacles in the Operation of the New Democracy Movement. Using the study method by collecting data from relevant research papers. Including various information media and using in-depth interviews with members of the New Democracy Movement to obtain information. Including participatory and non-participating observation in the activities and movements of the New Democracy Movement.

According to the study results, it was found that the union of the students of the New Democracy Movement is conditional on both political and social aspects. The members of the group have political ideas and ideologies that are inclined towards democracy. There is an important common point that the political

system should follow the democratic political process. And disagree with solving political problems through shortcuts. The coup was the deprivation of fundamental rights and freedoms of the people of the country. Including a violation and affecting the human rights of the people. Causing social injustice resulting in the lack of participation of people in society including changing the use of political power without peaceful means. The work of the group is based on five principles: democracy, justice, participation, human rights, and the principle of peaceful means. The movement and operations of the group have a pattern that follows the fighting movements of the social movement. About the movement of fighting along the channels of the normal political system. It is an acceptable method of following the norms of a modern democratic society, such as organizing forums, demonstrations, signing of various activities, including symbolic expressions against the coup. There is also a movement using various online media to spread the news of the group. However, problems and obstacles in the operations of the group arose. There are both external and internal factors. The external factors are 1) monitoring and control from the NCPO government, 2) using false information from the opponent to attack. Internal factors include 1) inefficient international English communication, 2) lack of interest and creativity, design a variety of activities, 3) lack of mass to support the activities, 4) an excessive seizure of individual culture among group members and 5) long-term online media use problems.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่องการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยคำปรึกษาและคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิชา เป้าอารีย์ ที่ได้สละเวลาให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง รวมทั้งตรวจสอบแก้ไข ข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยถือโอกาสนี้ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พิชาย รัตนดิลล ญ ฎเกีต และรองศาสตราจารย์ ดร.ธนพันธ์ ไส่ประกอบทรัพย์ ที่ให้เกียรติเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และช่วยตรวจสอบวิทยานิพนธ์พร้อมให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่ร่วมถ่ายทอดข้อมูลและเรื่องราวที่เป็นประโยชน์ต่อ งานวิจัยเล่มนี้ ขอขอบคุณ คุณจินตนาพร วิชัยดิษฐ์ และคุณปทุมวดี โลศิริ เจ้าหน้าที่คณะพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อม ที่คอยประสานงานและดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ร่วมสาขาที่คอยช่วยเหลือและให้คำปรึกษาในทุก ๆ ด้าน อีกทั้งขอขอบคุณครอบครัวและคุณทักษ์ญ์ ตัญญา เรื่องศิริ ที่เป็นกำลังใจและแรงขับเคลื่อนให้พยายามจนสำเร็จ และสุดท้ายนี้ ขอขอบคุณตนเองที่ พยายามและกระทำจนถึงเป้าหมายที่วางไว้

“...แผ่นดินการจงพินาศ ประชากรราษฎร์จงเจริญ...”

ณัฐธินันท์ นันทะเสนา

มิถุนายน 2564

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ค
ABSTRACT	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	4
1.3 ขอบเขตการศึกษา	4
1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	4
1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร	5
1.3.3 ขอบเขตด้านเวลา.....	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
1.5.1 ขบวนการเคลื่อนไหวกองทัพแบบใหม่.....	5
1.5.2 กลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่	5
1.5.3 การแสดงออกทางการเมือง	6
1.5.4 เงื่อนไขการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวกองทัพแบบใหม่	6
1.5.5 แนวทางในการเคลื่อนไหว	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย.....	7
2.1.1 รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย	9
2.1.2 มิติประชาธิปไตยในรัฐและสังคมไทย	10
2.2 ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวดั้งเดิม (Classical Theory).....	11
2.3 ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (New Social Movements Theory)	15
2.3.1 ความเป็นมาและความหมาย	15
2.3.2 แนวทางการอธิบาย.....	16
2.3.3 การเปรียบเทียบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบเก่า-ใหม่	19
2.3.4 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ในประเทศโลกที่สาม	21
2.3.5 แนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม	24
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง.....	27
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	41
3.1 แนวคิดในการศึกษา.....	41
3.2 วิธีการศึกษา	42
3.2.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Study).....	42
3.2.2 การสังเกตการณ์ (Observation).....	43
3.2.3 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)	43
3.3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา.....	43
3.4 วิธีการเก็บข้อมูล	44
3.4.1 การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview).....	44
3.4.2 การสังเกตการณ์ (Observation).....	45
3.4.3 แบบบันทึกข้อมูล.....	45
3.5 การตรวจสอบข้อมูล	46

3.5.1 การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation).....	46
3.5.2 การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation).....	46
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	47
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	48
4.1 บริบทประชาธิปไตยและการเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทย.....	48
4.2 กลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่และเงื่อนไขการเกิดกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่.....	51
4.2.1 ขบวนการประชาธิปไตยใหม่.....	51
4.2.2 เงื่อนไขทางการเมืองของการเกิดกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่.....	53
4.2.3 เงื่อนไขทางสังคมของการเกิดกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่.....	56
4.3 แนวทางการเคลื่อนไหวและวิธีการดำเนินงานของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่.....	57
4.3.1 โครงสร้างและการจัดการภายในของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่.....	57
4.3.2 กระบวนการดำเนินงานและแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่.....	59
4.4 ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่.....	63
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	66
5.1 สรุป.....	67
5.1.1 กลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่และเงื่อนไขการเกิดกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่.....	67
5.1.2 แนวทางการเคลื่อนไหวและวิธีการดำเนินงานของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่.....	68
5.1.3 ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่.....	69
5.1.4 อภิปรายผล.....	70

5.1.5 ข้อเสนอแนะ 73

บรรณานุกรม..... 74

ประวัติผู้เขียน..... 78

สารบัญตาราง

หน้า

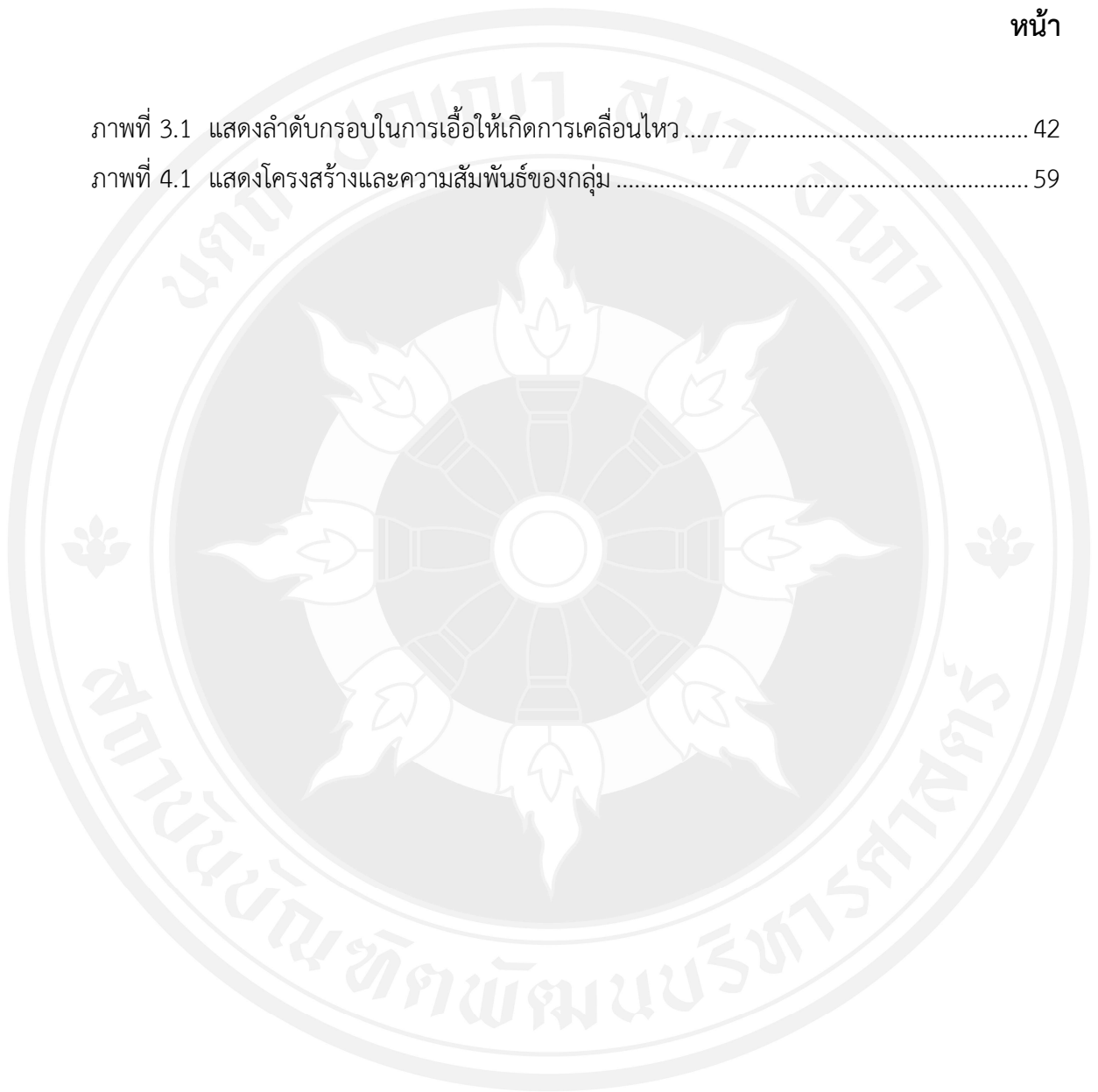
ตารางที่ 2.1 แสดงการเปรียบเทียบระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบเก่าและแบบใหม่.. 21

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 3.1 แสดงลำดับกรอบในการเอื้อให้เกิดการเคลื่อนไหว.....	42
ภาพที่ 4.1 แสดงโครงสร้างและความสัมพันธ์ของกลุ่ม	59

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ระบอบประชาธิปไตยถือเป็นการปกครองที่มีความสำคัญในแง่ที่ว่า ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทุกคนมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ตลอดจนมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน และเป็นการยึดหลักการของเสียงข้างมากแต่ก็มีการให้ความสำคัญกับเสียงข้างน้อยด้วย โดยระบอบประชาธิปไตยได้รับการยอมรับจากทั่วโลก เนื่องจากเหตุผลที่ว่าประชาชนจะต้องมีความเสมอภาคและมีสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน สงบ เชื้อทอง (2554, น. 24) เห็นได้จากการปฏิวัติประเทศในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 โดย “คณะราษฎร” ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเทศทำให้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เกิดการเลือกตั้ง มีการขยายตัวของระบบการศึกษา เพิ่มสิทธิและบทบาทให้ประชาชนมากขึ้น แต่กระนั้นรัฐบาลยังคงขาดเสถียรภาพทางการเมืองเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เป็นเพราะครึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการแต่งตั้ง รวมทั้งไม่มีการอนุญาตให้มีการจัดตั้งพรรคการเมือง และยังเป็นประชาธิปไตยที่ไม่มีฐานการสนับสนุนจากมวลชน ส่งผลให้รัฐบาลที่ก้าวเข้ามาสู่อำนาจหันไปหาลัทธิทหารและลัทธิชาตินิยม ทั้งนี้ก็เพื่อใช้เป็นฐานการสนับสนุนการปกครองของตนเอง (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2544) กล่าวได้ว่าลักษณะการเมืองของประเทศไทยหลังการปฏิวัตินั้นไม่ได้เป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ เพราะอำนาจบางส่วนอยู่กับผู้นำทางการเมืองหรือผู้บริหารประเทศ ซึ่งมีความขัดแย้งกันในด้านนโยบายและการแย่งชิงกันทางผลประโยชน์ นำไปสู่เหตุการณ์ทางการเมืองในครั้งต่าง ๆ อีกมากมาย

ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ถือเป็นชัยชนะของภาคประชาชนที่มีนักศึกษาเป็นแกนนำหลัก และถือเป็นการเคลื่อนไหวในลักษณะเป็นขบวนการ ที่นำโดยศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย กิจกรรมรากฐานที่มีความก้าวหน้าของนักศึกษาช่วงนี้คือ ค่ายอาสาพัฒนาชนบท ซึ่งเป็นไปในรูปแบบของกิจกรรมทางสังคมที่ไม่ทำพหุรัฐ และกิจกรรมที่เป็นการสร้างขบวนการที่แท้จริงเป็นการจัดกลุ่มเสวนาปัญหาทางสังคมในยุคแรกเริ่มจากชุมชนวรรณศิลป์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และวารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ของสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมและวารสารดังกล่าว

เป็นเสมือนเวทีให้นักศึกษาฝึกฝนพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ยังมีการจัดทำหนังสือเล่มละบาท ซึ่งเป็นหนังสือแนววิพากษ์วิจารณ์สังคม จนเกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มเครือข่ายนักศึกษาก้าวหน้าจากต่างสถาบัน และกลุ่มอิสระที่ไม่ได้สังกัดสโมสรนักศึกษาอีกมากมายที่มีบทบาทในเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ เช่น กลุ่มสภาหน้าโดม สภากาแฟ กลุ่มฟื้นฟูโซตัส กลุ่มพระจันทร์เสี้ยว เป็นต้น

ภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พื้นที่การต่อสู้ของภาคประชาชนแทบไม่เหลือบทบาทของกลุ่มนักศึกษาอยู่เลย เนื่องจากทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในส่งผลกระทบทำให้ขบวนการนักศึกษาอ่อนแอลงไปอย่างมาก และหากเทียบกับในอดีตแล้ว ในช่วงรัฐบาลพรรคไทยรักไทยอาจกล่าวได้ว่าขบวนการนักศึกษาไม่ได้มีความสำคัญหลงเหลืออยู่เลย ทั้งนี้เป็นเพราะขาดการประสานงานระหว่างสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และขาดการแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มนักศึกษาเรื่องแนวทางการเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การเคลื่อนไหวแบบแยกส่วนในกรณีที่มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ (วินัย ผลเจริญ, 2554)

กลุ่มขบวนการนักศึกษาในกรอบเดิมที่ก่อตั้งมาตั้งแต่หลังช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดเหมาของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในหลายเรื่องโดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับชนบท ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงสังคมจึงต้องเริ่มที่ชนบทก่อน กิจกรรมเน้นไปที่การลงพื้นที่ชนบทเป็นสำคัญ มีทั้งการศึกษาวิถีชุมชนและการร่วมเคลื่อนไหวต่อสู้ แนวคิดนี้มีผลต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมขององค์กรซึ่งมีความอนุรักษนิยมสูง ทำให้ไม่สามารถยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงรูปแบบกิจกรรมขององค์กรให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้มากนัก อีกทั้งยังไม่สามารถสร้างแนวร่วมกับคนรุ่นใหม่ที่สนใจประเด็นปัญหาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับสังคมที่สวยงามของชนบทได้ สาเหตุที่ขบวนการไม่มีความยืดหยุ่นและมีความแข็งตัวนั้น เนื่องจากระบบอาวุโสภายในองค์กรที่ไม่เปิดโอกาสให้มีการถกเถียงแลกเปลี่ยน ไม่มีการโหวตเพื่อตัดสินใจแต่จะใช้วิธีพูดคุยจนกว่าจะได้ข้อยุติวิธีดังกล่าวทำให้ระบบรุ่นที่มีอิทธิพลมากเพราะเป็นการผูกขาดแนวคิด ส่วนแนวคิดที่ไปกระทบแนวคิดเดิมจะไม่ได้รับการยอมรับในที่สุด

กลุ่มขบวนการศึกษารูปแบบใหม่นอกกรอบเดิม มีบทบาทสำคัญในด้านการปลุกจิตสำนึกของคนรุ่นใหม่ผ่านการวิพากษ์วิจารณ์สังคมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับของคนรุ่นใหม่ เช่น การทำหนังสือ ทำหนังสือสั้น ละครเวที แสดงดนตรี เป็นต้น แม้บางกิจกรรมจะไม่มีเป้าหมายในการต่อสู้ทางการเมืองที่ชัดเจน แต่ก็ล้วนเป็นกิจกรรมที่ทำทลายสังคมและแนวคิดกระแสหลักในสังคม ในรูปแบบใหม่นี้สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ กลุ่มที่ทำกิจกรรมเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นหลักและมีเป้าหมายว่าสังคมต้องมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน โดยมีการผสมวิธีใหม่กับวิธีเก่าและมีการทำงานร่วมกับสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) และอีกกลุ่มเป็นกลุ่มอิสระที่ไม่มีเป้าหมายทางการเมืองที่ชัดเจน แต่มีความสนใจในประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและมีการ

แสดงออกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำนิตยสาร การจัดเสวนา ทำหนังสือ ละครเวที เป็นต้น (ใจ อึ้งภากรณ์, นุ่มนวล ยัพรราช, พัทธินีย์ คำหนัก, จารุวัฒน์ เกตุวรารณ, และเก่งกิจ กิติเรียงลาภ, 2549)

เห็นได้ว่ากลุ่มนิสิตและนักศึกษาได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นทั้งผู้นำกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรม อาจกล่าวได้ว่าการเรียกร้องประชาธิปไตยของกลุ่มต่าง ๆ ในอดีตที่ผ่านมาของประเทศไทยนั้นกลายเป็นแรงกระตุ้นให้แก่คนรุ่นต่อมา ทั้งนี้ด้วยพลังของนักศึกษาที่เป็นคนรุ่นใหม่ มีแนวทางการคิดที่หลากหลาย เป็นช่วงวัยที่มีความกระตือรือร้นต่อสิ่งรอบข้าง รวมทั้งเมื่อเกิดการรวมกลุ่มกันขึ้นทำให้มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติในหลายประเด็นที่กำลังเป็นกระแสในสังคม ส่งผลให้พลังของนักศึกษากลายเป็นพลังการเคลื่อนไหวหนึ่งที่สำคัญของสังคมในปัจจุบันอีกด้วย

ในต่างประเทศ ขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มนักศึกษาและภาคประชาชนที่น่าสนใจ ได้แก่ ขบวนการโซลิดาริตีในประเทศโปแลนด์ ที่มีแกนนำหลักคือสหภาพแรงงาน โดยเป็นการรวมตัวกันเพื่อต่อต้านอำนาจของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเขตสหภาพโซเวียตในขณะนั้น (ศิวัระ รัตนยุทธ, 2555, 12 มกราคม) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มรักเพศเดียวกัน หรือ ขบวนการ “GLBT” (Gay Lesbian Bisexual and Transgender Movement) ถือกำเนิดขึ้นภายใต้การต่อสู้ทางการเมืองของสังคมตะวันตกในทศวรรษ 1960 โดยเป้าหมายหลักของกลุ่มคือ ปลดปล่อยคนรักเพศเดียวกันออกจากความไม่เป็นธรรมในสังคม สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวตนและเรื่องเพศของคนรักเพศเดียวกัน และยังเป็นต่อสู้กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมระหว่างเพศ (พิมพ์สิริ เพชรน้ำรอบ, 2556) ขบวนการนักศึกษาทานตะวัน (Sunflower Student Movement) ในประเทศไต้หวัน เป็นการรวมตัวกันของนักเรียน นักศึกษา และประชาชน เพื่อประท้วงต่อต้านความตกลงการค้าบริการข้ามช่องแคบกับสาธารณรัฐประชาชนจีน (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2559, 19 มกราคม)

ทั้งนี้กระแสการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มนิสิตและนักศึกษาในประเทศไทย เริ่มมีบทบาทมากขึ้นอีกครั้งหนึ่งหลังจากการรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) หลังจากนั้นจึงได้มีการจัดงานครบรอบหนึ่งปีของการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 โดยกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ (New Democracy Movement - NDM) ที่เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มนักศึกษาจากหลายมหาวิทยาลัย มีการแสดงออกทางการเมืองเชิงสัญลักษณ์ทั้งในพื้นที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย จังหวัดขอนแก่น โดยการชูป้ายระบุข้อความว่า “คัดค้านรัฐประหาร” รวมทั้งมีการพูดคุยกันถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังการรัฐประหารที่มีต่อชาวบ้านในพื้นที่ต่าง ๆ และที่บริเวณหน้าหอศิลปวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร มีการจัดกิจกรรม “ศุกร์ 22 มาฉลองกันมะ?” โดยกลุ่มนักศึกษาและนักกิจกรรมจากหลาย ๆ กลุ่ม ซึ่งกิจกรรมเป็นการยืนดูนาฬิกาอย่างสงบเป็นเวลา 15 นาที เพื่อให้รำลึกถึงว่าหนึ่งปีที่ผ่านมาเกิดอะไรขึ้นกับประเทศไทยบ้าง

ในขณะที่บ้านเมืองอยู่ภายใต้ระบบการเมืองที่ไม่มีความมั่นคงและมีการจำกัดสิทธิเสรีภาพ ทางด้านการแสดงออกทั้งด้านการพูดและการแสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการแสดงออกและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ เป็นการสร้างความท้าทายต่ออำนาจรัฐบาลทหารหรือเป็นความกล้าหาญที่จะเผชิญหน้าต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมในสังคม จากเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นเหตุผลที่นำไปสู่การเลือกศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ โดยตั้งคำถามการวิจัยกับประเด็นนี้ว่า อะไรคือเหตุและผลของการรวมกลุ่มกันเพื่อแสดงออกและเคลื่อนไหวทางการเมือง และในการเคลื่อนไหวครั้งต่าง ๆ มีหลักการและแนวทางอย่างไรในการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นภายใต้การดำเนินงานมีลักษณะเป็นอย่างไรบ้าง

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่นำมาสู่การรวมกลุ่มของนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการเคลื่อนไหวและการดำเนินงานของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่
- 3) เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มีระยะเวลาเริ่มตั้งแต่การจัดตั้งกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่จนถึงปี พ.ศ. 2560 (พ.ศ. 2558 – พ.ศ. 2560) โดยมีรายละเอียดประเด็นที่จะศึกษา ประกอบด้วย ศึกษาเกี่ยวกับเงื่อนไขที่นำมาสู่การรวมกลุ่มของนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ แนวทางในการดำเนินงานของกลุ่ม แนวทางการเคลื่อนไหวและการใช้แนวทางในการเคลื่อนไหวต่าง ๆ การตอบโต้ของกลุ่ม รวมถึงศึกษาเกี่ยวกับประเด็นปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีจำนวนทั้งหมด 15 คน ได้แก่ นักศึกษาและอดีตนักศึกษาที่เป็นสมาชิกกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ จำนวน 9 คน อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 3 คน และสื่อมวลชน จำนวน 3 คน

1.3.3 ขอบเขตด้านเวลา

ตั้งแต่การจัดตั้งกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2558 – พ.ศ. 2560)

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบถึงเงื่อนไขที่นำมาสู่การรวมกลุ่มของนักศึกษาในกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่
- 2) ทราบถึงแนวทางในการเคลื่อนไหวและการดำเนินงานของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่
- 3) ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรม

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่

หมายถึง ขบวนการที่มีการรวมกลุ่มเป็นองค์กร เครือข่าย ในสังคมเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต บรรทัดฐานของสังคม ทั้งนี้มุ่งหวังให้บรรลุเป้าหมายไม่เพียงแต่ด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองเท่านั้น แต่ยังมุ่งหวังให้เกิดกติกาสหกรณ์หรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต และยังเป็น การเคลื่อนไหวที่อยู่บนความหลากหลายทางชนชั้น โดยไม่ได้เรียกร้องผ่านกลไกทางการเมืองที่ ดำรงอยู่แต่เป็นการเคลื่อนไหวเรียกร้องด้วยตนเอง ทั้งนี้ยังหมายรวมไปถึงคำอื่น ๆ ที่ใช้ในการอธิบาย ในเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อกันด้วย เช่น ขบวนการประชาสังคม ขบวนการทางสังคม การเมืองของพลเมือง การเมืองภาคพลเมือง เป็นต้น

1.5.2 กลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่

หมายถึง ขบวนการที่เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มนักศึกษา นักกิจกรรม จากหลากหลาย กลุ่มที่มีความสนใจในสิทธิเสรีภาพและต้องการเห็นประชาธิปไตยเกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น กลุ่ม ธรรมศาสตร์เสรีเพื่อประชาธิปไตย (LLTD) กลุ่มสภาหน้าโดม กลุ่มประชาคมจุฬาเพื่อประชาชน

(CCP) กลุ่มดาวดิน มหาวิทยาลัยขอนแก่น กลุ่มเสรีนนทรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กลุ่มลูกชาวบ้าน มหาวิทยาลัยบูรพา กลุ่มสหพันธ์นิสิตนักศึกษาเยาวชนนักเรียนปาดานี (PerMAS) สมาพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) กลุ่มพลเมืองโต้กลับ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มศิลปิน และกลุ่มแรงงาน ฯลฯ รวมทั้งชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการทำรัฐประหาร ทั้งจากกลุ่มคนรักบ้านเกิดจังหวัดเลย กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม-อุตสาหกรรม จังหวัดขอนแก่น

1.5.3 การแสดงออกทางการเมือง

หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มนักศึกษาที่แสดงออกในทางการเมือง เช่น การรับฟังหรือรับทราบข่าวสารทางการเมือง การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การชักชวนผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง การชักชวนให้ผู้อื่นไปใช้สิทธิออกเสียง การแสดงความคิดเห็นหรือแสดงข้อเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่หรือนักการเมือง การจัดกิจกรรมทางสังคมและทางการเมือง การจัดสัมมนาในกิจกรรมต่าง ๆ การเดินขบวนเรียกร้องหรือการประท้วง การจัดเวทีแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

1.5.4 เจือปนใจการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคม

หมายถึง เจือปนใจที่นำมาสู่การรวมกลุ่มของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ เช่น เจือปนใจทางสังคม และเจือปนใจทางการเมือง

1.5.5 แนวทางในการเคลื่อนไหว

หมายถึง วิธีการในการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ เช่น วิธีการขัดขวาง ทำลายตามระบบการเมืองปกติ วิธีการใช้ความรุนแรง และวิธีการตามช่องทางระบบปกติ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “การเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่” ครั้งนี้ ได้มีการรวบรวมข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้เกิด ความรู้และความเข้าใจยิ่งขึ้น โดยสามารถแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย
- 2.2 ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวดั้งเดิม (Classical Theory)
- 2.3 ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (New Social Movements Theory)
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย

แนวคิดประชาธิปไตยเป็นแนวคิดที่มีความเชื่อพื้นฐานว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองที่มีอำนาจอธิปไตยสูงสุด ประกอบไปด้วยอำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ ซึ่งเป็นอำนาจของปวงชน ดังนั้นประชาธิปไตยจึงมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในด้านของการจัดระเบียบการปกครองประเทศ และวิถีชีวิตในการดำรงอยู่ร่วมกันอย่าง ยอมรับในสิทธิ เสรีภาพ ความสำคัญและประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยอาศัยกระบวนการเลือกตั้ง โดยเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์และใช้อำนาจทางการเมืองแทน ซึ่งหมายถึง ความสามารถที่จะกำหนดและบังคับใช้สิทธิและหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง มีความชอบธรรมตาม อุดมการณ์ประชาธิปไตย จรูญ สุภาพ (2530, อ้างถึงใน จีรวดี ดวงสวัสดิ์, 2556, น. 53) คำว่า “ประชาธิปไตย” มาจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Democracy” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำ คือ “Demos” แปลว่า “ประชาชน” และ “Kratos” แปลว่า “อำนาจ” เมื่อรวมกันจึงมีความหมายว่า “อำนาจของประชาชน” หรือ “ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ” ฉะนั้นแล้วหลักการขั้น พื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยก็คือ “การยอมรับความสำคัญและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของ บุคคล รวมถึงความเสมอภาคและเสรีภาพในการดำเนินชีวิตด้วย”

ทั้งนี้ความหมายของคำว่าประชาธิปไตยยังสามารถแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

Smith and Zurcher (1968, อ้างถึงใน จิรารัตน์ นภาดล, 2550, น. 107-109) กล่าวว่า ในทางปฏิบัติแล้ว ประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยประชาชน โดยมีอำนาจที่จะตัดสินใจประเด็นสำคัญทางนโยบายสาธารณะที่จะต้องขึ้นอยู่กับเสียงส่วนมาก และในการตัดสินใจแต่ละคนจะมีคะแนนเสียงเท่ากันหนึ่งเสียง ประชาชนใช้อำนาจได้ทั้งทางตรง (การลงมติยืนยันทันที) และทางอ้อม (การเลือกตั้ง) รวมทั้งประชาธิปไตยนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค เสรีภาพต่าง ๆ และการมีสิทธิได้รับบริการของรัฐและสังคมอย่างเท่าเทียมกัน

Plano (1985, อ้างถึงใน จิรารัตน์ นภาดล, 2550, น. 109-110) ให้ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย ว่าเป็นระบอบการปกครองรูปแบบหนึ่งที่มีอำนาจทางการเมืองอยู่ที่ประชาชน โดยอำนาจนั้นจะถูกสถาบันต่าง ๆ นำไปใช้ผ่านระบบปฏิสัมพันธ์อันซับซ้อน ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงการต่อรอง ในกระบวนการตัดสินใจผ่านอุดมการณ์ประชาธิปไตยรวมถึงแนวความคิดแบบปัจเจกชนนิยม หลัก เสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพ

โดยตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย ว่าเป็นระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่และถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่ โดยแม่คำของประชาธิปไตย คือคำว่า ประชา

วิทยากร เชียงกุล (2535) กล่าวไว้ว่า ในมุมมองการเมืองการปกครองนั้นประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองตนเองของประชาชน ซึ่งผ่านการคัดเลือกตัวแทนเข้าไปบริหารและดูแล กฎหมาย เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมและมีการตรวจสอบโดยตรงของประชาชนหรือการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เช่น การยื่นเสนอหรือแก้ไขกฎหมาย การยื่นถอดถอนนักการเมืองที่มีความประพฤติมิชอบ การออกเสียงในการทำประชามติ การแสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์ เป็นต้น

ทินพันธ์ นาคะตะ (2545) ได้อธิบายลักษณะของประชาธิปไตยไว้ว่า ประชาธิปไตยที่แท้จริง จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ 3 ประการ คือ หลักการ วิธีการ และวัตถุประสงค์ในการปกครอง ที่จะต้องผูกพันอยู่กับประชาชนส่วนใหญ่อยู่เสมอ จะขาดลักษณะใดลักษณะหนึ่งมิได้ ประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่า ประชาธิปไตย ก็คือระบอบการปกครองของรัฐซึ่งมีการบริหาร และจัดการอำนาจรัฐที่มาจากเสียงข้างมากของประชาชน โดยประชาชนอาจใช้อำนาจของตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อม หรืออาจถือตามคำกล่าวที่ว่า ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ทั้งนี้สามารถแบ่งประชาธิปไตยออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประชาธิปไตยทางตรง เป็นรูปแบบของการปกครองโดยที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมกับการตัดสินใจใด ๆ ได้โดยตรง โดยไม่ต้องอาศัยคนกลางหรือผู้ทำหน้าที่แทนตน และประชาธิปไตยทางอ้อม เป็น

การปกครองที่ประชาชนมีหน้าที่เลือกผู้แทนไปทำหน้าที่แทนตนในรัฐสภาโดยการเลือกตั้ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

ในขณะที่ Sigmund Neumann (1964, อ้างถึงใน สงบ เชื้อทอง, 2554) ได้ให้หลักสำคัญเกี่ยวกับประชาธิปไตยไว้ 10 ประการ ได้แก่

- 1) อำนาจอธิปไตยมาจากประชาชน (เป็นของปวงชน)
- 2) ขั้นตอนเลือกผู้นำเป็นไปโดยเสรี
- 3) ผู้นำมีความรับผิดชอบ
- 4) ยอมรับหลักความเสมอภาค
- 5) สนับสนุนพรรคการเมืองมีมากกว่าหนึ่งพรรค
- 6) เน้นความหลากหลายในชีวิตประจำวัน
- 7) ไม่กีดกันกลุ่มต่าง ๆ จากการมีส่วนร่วมในการบริหารการปกครอง
- 8) สำนึกในความเป็นพลเมืองดี
- 9) ส่งเสริมครรลองทัศนคติแบบประชาธิปไตย
- 10) เน้นความเชื่อมั่นในความดีของมนุษย์

รวมไปถึง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2536, อ้างถึงใน จิรวดี ดวงสวัสดิ์, 2556, น. 18) ได้กล่าวไว้ถึงลักษณะที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไว้ดังต่อไปนี้

- 1) ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศและผู้ปกครองประเทศ
- 2) ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองโดยตรงหรือโดยอ้อม
- 3) เป็นการปกครองที่มุ่งเน้นให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์มากที่สุด นโยบายและการดำเนินการของรัฐบาลจะต้องมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่
- 4) ยึดเสียงข้างมากเป็นหลักในการปกครอง
- 5) ประชาชนมีความเสมอภาคกันและมีสิทธิเสรีภาพตามที่กฎหมายกำหนด
- 6) ประชาชนมีอำนาจในการควบคุมรัฐบาลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

2.1.1 รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย

สงบ เชื้อทอง (2554) ได้อธิบายถึงรัฐบาลในลักษณะนี้ว่า จะถือว่าอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชนจึงเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมในการปกครองของรัฐ ทั้งนี้เป็นเพราะยึดมั่นในหลักเสรีภาพของเอกชนและต่อต้านความเชื่อที่ว่าชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งมีอภิสิทธิ์ในทางการเมือง โดยรัฐบาลเชื่อว่าประชาชนมีความสามารถในการปกครองตนเอง การที่บุคคลหรือองค์กรใดจะได้สิทธิอำนาจและหน้าที่ หรือสูญเสียสิ่งเหล่านั้นไปย่อมเป็นไปตามกฎหมาย ไม่ใช่ตามคำสั่งหรือความต้องการของบุคคลใด ๆ ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามแม้รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยจะถือว่าประชาชนทุก

คนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย แต่ในการใช้อำนาจนั้นย่อมต้องมีข้อจำกัดอยู่เสมอ ทั้งนี้ยังมีการกล่าวถึงข้อดี-ข้อเสียของรัฐบาลในระบบประชาธิปไตยไว้ด้วย ดังต่อไปนี้

ข้อดีของรัฐบาลในระบบประชาธิปไตย คือการให้ความสำเร็จและความเชื่อมั่นแก่ประชาชน ทำให้ผู้ปกครองต้องรับผิดชอบต่อประชาชน ซึ่งส่งผลให้ผู้ปกครองต้องดำเนินนโยบายให้เป็นผลดีต่อประชาชนไม่ใช่เพื่อส่วนตัว และเนื่องจากผู้เข้าร่วมรัฐบาลได้รับเลือกตั้งจากประชาชน ย่อมนับได้ว่าเป็นผู้มีความสามารถดี ยิ่งกว่านั้นสิทธิและผลประโยชน์ของประชาชนทุกคนจะได้รับการประกันเป็นอย่างดีโดยกฎหมาย เพราะผู้ออกกฎหมายและผู้รักษากฎหมายต้องรับผิดชอบต่อประชาชน ทั้งนี้จากการที่มีรากฐานอยู่บนสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค จึงส่งผลให้รัฐบาลต้องส่งเสริมความยุติธรรม เพราะรัฐมีขึ้นเพื่อรับใช้ประชาชน ไม่ใช่ประชาชนมีชีวิตอยู่เพื่อรัฐ รัฐบาลจะให้หลักประกันแก่สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ดีที่สุด เพราะเป็นรัฐบาลโดยกฎหมายไม่ใช่รัฐบาลโดยบุคคล (Government of Law not of Man)

ข้อเสียของรัฐบาลในระบบประชาธิปไตย จากการโต้แย้งของฝ่ายตรงข้ามประชาธิปไตยชี้ว่า รัฐบาลลักษณะนี้มีความเสี่ยงอย่างมากและเห็นว่าเป็นรัฐบาลที่ส่งเสริมนักการเมืองที่ติดพุดหรือเปิดโอกาสให้ผู้มีอำนาจและอิทธิพลเข้าปกครองประเทศ โดยคัดค้านการเลือกตั้งที่ไม่ได้เป็นไปโดยสุจริตและยุติธรรม แต่เป็นไปตามการโฆษณาชวนเชื่อของพรรคการเมืองและยังมีการให้สินบนอีกด้วย นอกจากนี้ฝ่ายโต้แย้งยังวิจารณ์ว่ารัฐบาลในระบบประชาธิปไตย เป็นรัฐบาลที่ไม่ใช้หลักประกันสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน เพราะฝ่ายที่มีเสียงข้างมากย่อมมีอำนาจในการปกครองอยู่มาก บางครั้งฝ่ายที่มีเสียงข้างมากควบคุมการออกความคิดเห็นและเสรีภาพในการประชุม

ในความเป็นจริงแล้วหลักการเสียงข้างมากในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นหลักการพื้นฐานอย่างหนึ่งเท่านั้น ไม่อาจตัดสินว่าเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย การปกครองแบบประชาธิปไตยที่แท้จริงจะต้องประกอบด้วยหลักการอื่น ๆ อีก เช่น ประชาชนต้องได้รับสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคทางการเมือง มีสิทธิรับรู้ข่าวสาร ตลอดจนสามารถตรวจสอบ ควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลได้ด้วย จึงเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย

2.1.2 มิติประชาธิปไตยในรัฐและสังคมไทย

มิติประชาธิปไตยในรัฐและสังคมไทยนั้นก่อกำเนิดมาจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในโครงสร้างส่วนบนของรัฐเป็นหลัก กล่าวคือ เกิดจากความขัดแย้งระหว่างพลังทางการเมืองการปกครองกับความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างชนชั้นที่กุมอำนาจการเมืองกับชนชั้นข้าราชการที่เป็นกลไกและเครื่องมือของอำนาจนั้น ในแง่นี้การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความขัดแย้งภายในชนชั้นปกครอง คือ ระหว่างอำนาจรัฐ (State Power) ที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์กลางของอำนาจกับกลไกของรัฐ (State

Apparatus) ซึ่งประกอบไปด้วยข้าราชการทหาร-พลเรือน โดยความขัดแย้งดังกล่าวเกิดขึ้นจากจิตสำนึกที่แปรเปลี่ยนไปของชนชั้นข้าราชการที่เริ่มมีจิตสำนึกในการรับใช้รัฐมากกว่าสถาบันกษัตริย์ จากผลประโยชน์ของชนชั้นข้าราชการซึ่งผูกพันอยู่กับความเจริญก้าวหน้าของรัฐและการขยายตัวของระบบราชการ จากความต้องการที่จะล้มระบอบการเมืองเก่าเพื่อที่จะรักษารัฐให้คงอยู่ต่อไป เพื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลให้ระบอบการเมืองที่ถูกสถาปนาขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มีโครงสร้างทางการเมืองที่ไม่ได้สะท้อนลักษณะชนชั้นอื่นใด นอกจากสะท้อนผลประโยชน์ของระบบราชการทหารและพลเรือนเป็นหลักมากกว่าสะท้อนผลประโยชน์ของการสะสมทุน ทั้งนี้เนื่องจากคณะราษฎรมุ่งจำกัดอำนาจและอิทธิพลของระบอบเก่า ในขณะที่เดียวกันก็จำกัดอำนาจและอิทธิพลของพลังเศรษฐกิจด้วย (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2552)

โดยนายทุนในขณะนั้นจึงไม่ใช่ นายทุนที่มองพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยในระยะยาว หากแต่บางส่วนเข้าไปมีบทบาทในพรรคการเมือง ก็เพื่อที่จะแสวงหาอภิสิทธิ์ในการสะสมทุนโดยวิธีการที่ไม่ใช่แบบทุนนิยม คือ การใช้อภิสิทธิ์ในการบริหารจัดการเพื่อผลประโยชน์ของตนเองหรือกลุ่มที่ตนเองเกี่ยวข้อง อาจกล่าวได้ว่านายทุนไทยมีพื้นฐานมาจากการเติบโตภายใต้ร่มเงาของรัฐและอำนาจทางการเมืองของข้าราชการ และการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 ก็ไม่ได้ไปทางให้กับการเติบโตอย่างเป็นอิสระของทุนนิยมในไทยแต่อย่างใด จึงสะท้อนถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำที่มีอำนาจการเมืองกับพ่อค้าและนายทุน ซึ่งมีพื้นฐานอยู่บนความสัมพันธ์ส่วนตัวแบบผู้อุปถัมภ์-ลูกน้องที่ผันแปรไปอย่างรวดเร็ว (ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ, 2529)

ฉะนั้นแล้วมิติประชาธิปไตยจึงมีลักษณะ 2 ด้าน คือ ประชาธิปไตยตามการตีกรอบของข้าราชการกับประชาธิปไตยแบบเปิด ซึ่งสัมพันธ์กับการมีการเลือกตั้ง พรรคการเมือง การที่หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้นำรัฐบาล การมีสภาผู้แทนราษฎรที่มีอำนาจเทียบเท่ากับฝ่ายบริหาร ตลอดจนการมีความเคลื่อนไหวของกลุ่มพลังภายนอกรัฐสภาอย่างเสรี (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2552)

2.2 ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวดั้งเดิม (Classical Theory)

ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวดั้งเดิม (Classical Theory) ที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมในช่วงก่อนที่จะพัฒนาทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม จะอิงกับทฤษฎีทางสังคม เช่น ทฤษฎีสังคมแบบมวลชน (Mass Society Theory) ทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior Theory) ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism Theory) ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural-Functional Approach Theory) และทฤษฎีการลิดรอนเชิงเปรียบเทียบ (The Relative Deprivation Theory) (สุนทร คุณชัยมั่ง, 2555) โดยจะเน้นอธิบายภายใต้ทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ซึ่งมีอิทธิพลในการอธิบายปรากฏการณ์การรวมกลุ่มทาง

การเมืองที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในช่วงประมาณทศวรรษที่ 1940-1950 (ประภาส ปิ่นตบแต่ง , 2552)

ทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่มีแนวคิดพื้นฐานมาจากแนวคิดจิตวิทยามวลชน (Mass Psychology) มีนักคิดคนสำคัญคือ Gustave Le Bon ผู้บุกเบิกทฤษฎีการวิเคราะห์ฝูงชน ทั้งนี้คำว่า “พฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior)” เป็นคำประดิษฐ์ขึ้นมาโดย Robert E. Park ต่อมา Herbert Blumer ได้ให้ความหมายว่า “กระบวนการทางสังคมหรือเหตุการณ์ซึ่งไม่ได้ดำรงอยู่ในโครงสร้างสังคมปกติ ได้แก่ กรอบของกฎหมาย ขนบประเพณี และสถาบันทางสังคมต่าง ๆ และเกิดขึ้นในลักษณะปัจจุบันทันด่วน” โดยเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมอย่างรวดเร็ว สะท้อนการแสดงออกในลักษณะของความไร้บรรทัดฐาน และสภาวะความวุ่นวายทางการเมืองที่ผู้คนสะท้อนความขัดข้องใจและความโกรธ ซึ่งเกิดจากการล่มสลายของระบบโครงสร้างเดิม ภายใต้การศึกษาประเด็นพฤติกรรมรวมหมู่ ได้แบ่งพฤติกรรมออกเป็น 2 แบบคือ การกระทำทางสังคมที่เป็นไปตามสถานภาพ บทบาท และบรรทัดฐานทางสังคมที่มีอยู่ เปรียบเสมือน “สีพื้นของผ้าขาว” และการกระทำทางสังคมที่ถูกมองว่าเป็นกิจกรรมพิเศษที่เกิดขึ้นชั่วครั้งชั่วคราวในสังคม เปรียบเสมือน “ดอกดวงที่ปรากฏบนผืนผ้าขาว” พฤติกรรมรวมหมู่ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ได้รับรู้หรือตกลงกันไว้ล่วงหน้า ไม่มีบรรทัดฐานของสังคม ไม่สามารถหาโครงสร้างของความสัมพันธ์ทางสังคมได้แน่นอน และไม่สามารถรู้ได้ว่าใครจะทำอะไร

การวิเคราะห์ของ Gustave Le Bon (1841-1931) ในหนังสือ “Psychology of Crowds” (1895, อ้างถึงใน ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552) ได้เปรียบเทียบฝูงชนกับพัฒนาการตามลำดับขั้นของกระบวนการสร้างอารยธรรมของมนุษย์ โดยมองว่าฝูงชน คือ ภาวะไร้อารยธรรมของมนุษย์ (Primitive Being) มีความโหดร้ายป่าเถื่อน โดยการใช้ความรุนแรง ความป่าเถื่อน ภาวะการรวมตัวแบบชั่วครั้งชั่วคราว รวมทั้งลัทธิเชื่อผู้นำนั้น เป็นภาวะไร้อารยธรรมของมนุษย์ซึ่งมีสัญชาตญาณดิบเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญโดยปัจเจกบุคคลที่กระทำรวมหมู่ นั้น มีความมีเหตุผลต่ำ และใช้อารมณ์ความรู้สึกสูง โดยความมีเหตุผลมีผลของบุคคลมาจากกระบวนการกล่อมเกลากทางสังคม เมื่ออยู่ในสังคมปกติได้สูญหายไปและถูกแทนที่โดยจิตสภาวะแบบฝูงชน (Crowd Mind) ซึ่งสร้างภาวะ “ความไร้บรรทัดฐาน” (Anomie) หรือภาวะที่ไม่สามารถควบคุมได้ ปัจเจกบุคคลที่อยู่ในสภาวะดังกล่าวจึงไร้อำนาจที่จะขัดขืน

การเกิดขึ้นของฝูงชนนั้น ได้มีการอธิบายผ่านการเปลี่ยนแปลงของลักษณะบุคคลผู้เข้าร่วมเป็นฝูงชนภายใต้เงื่อนไขพิเศษในหลายสภาวะและขั้นตอน ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวจะนำไปสู่ภาวะความลึกลับของฝูงชน ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดควร-ไม่ควร เป็นการสะสมความรู้สึกที่ไร้ตัวตน (Sense of Invincibility) ที่นำไปสู่การสูญเสียสติ กลายเป็นภาวะจิตไร้สำนึกที่ถูกครอบงำโดยสัญชาตญาณดิบฝูงสัตว์ ซึ่งเป็นมรดกมาจากยุคไร้อารยธรรมซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน เป็น

สัญญาณที่อันตรายและไร้ความรับผิดชอบ หากปัจเจกบุคคลอยู่ตามลำพังจะไม่แสดงออกมา แต่การเข้าไปอยู่ในฝูงชนทำให้เกิดภาวะซึ่งมีอิสระที่จะปลดปล่อยสัญญาณดิบ ซึ่งภาวะนั้นก็คือ ขั้นตอนของการเกิดลักษณะ “อารมณ์และจิตใจร่วมหมู่” (The Collective Mind) และ “กฎแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของอารมณ์และจิตใจร่วมเป็นหนึ่งเดียว” (The Law of Mental Unity)

Jonathan H. Turner (2002, อ้างถึงใน สุนทร คุณชัยมั่ง, 2555) อธิบายลักษณะเด่นของฝูงชนไว้เป็นลำดับดังนี้

- 1) ฝูงชนจะมีภาวะนิรนาม (Anonymity)
- 2) มีการชักจูงง่าย (Suggestible)
- 3) มีการแพร่ระบาดของพฤติกรรม (Contagion/Interactional Amplification)
- 4) อารมณ์ถูกกระตุ้นได้ง่าย (Emotional Arousal)

David Emile Durkheim (1997, อ้างถึงใน สุนทร คุณชัยมั่ง, 2555) เชื่อว่า การปฏิบัติการรวมกลุ่ม (Collective Action) จะเกิดขึ้นเพราะสังคมมีสถานะที่ไม่เป็นปกติและสังคมมีพฤติกรรมที่ไม่เป็นเหตุเป็นผล

Neil Joseph Smelser (1985, อ้างถึงใน สุนทร คุณชัยมั่ง, 2555) ได้พัฒนาทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior) โดยอธิบายว่า พฤติกรรมในสังคมมี 2 ประเภท คือ

- 1) เป็นสถาบัน (Institutional-conventional Collective Behavior)
- 2) ไม่เป็นสถาบัน (Noninstitutional-collective Behavior)

โดยพฤติกรรมที่ไม่เป็นสถาบันจะรวมพฤติกรรมที่เกิดขึ้นแบบไม่คาดคิดหรือเกิดขึ้นในสถานะที่ไม่เป็นปกติ ซึ่งมักเกิดขึ้นจากการสื่อสารกันด้วยข้อมูลดิบ ๆ แพร่กระจายไปแบบข่าวลือ ย้อนกลับไปกลับมาและแพร่กระจายออกไปในวงกว้างจนกลายเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมขึ้น ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในลักษณะของฝูงชน (Crowd) ที่ให้ความสำคัญกับความปึงเจกและความเชื่อในเรื่องของการเกิดและขยายตัวที่สร้างพลังขึ้นเองของพฤติกรรมรวมหมู่ (Atom in the Anatomy of Collective Behavior)

โดยขั้นตอนการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่เป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) โครงสร้างสังคมที่เอื้อ (Structural Conduciveness)
- 2) ความเครียดอันเกิดจากโครงสร้างสังคม (Structural Strain)
- 3) การแพร่กระจายความเชื่อ (Generalized Belief)
- 4) ปัจจัยกระตุ้น (Precipitating Factors)
- 5) การมีพฤติกรรมรวมหมู่ของฝูงชน (Mobilization for Action)
- 6) การเข้าควบคุมขององค์กรต่าง ๆ ภายในสังคม (Operation of Social Control)

แต่ทฤษฎีของ Smelser ได้รับการวิพากษ์ว่า เป็นทฤษฎีที่ไม่สามารถอธิบายการเชื่อมต่อระหว่างความรู้สึกของการเป็นผู้ถูกกระทำ จนนำไปสู่การรวมกันเป็นมวลชนได้ นอกจากนี้ Smelser ยอมรับว่า ขบวนการนิยมนาซี ขบวนการคนผิวดำในอเมริกา เกิดขึ้นจากผลข้างเคียง (Side-effects) ของความเหลื่อมล้ำตามกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางสังคม (Social Transformation) ที่มีอัตราความเร็วไม่เท่ากัน จึงเท่ากับยอมรับว่าที่จริงแล้ว ปรากฏการณ์ทางสังคมไม่ได้เกิดขึ้นโดยตัวเอง (สุนทร คุณชัยมัง, 2555)

เช่นเดียวกับกับข้อวิพากษ์วิจารณ์ที่เกิดขึ้นต่อทฤษฎีการวิเคราะห์ฝูงชนของ Gustave Le Bon นั่นคือ การขาดข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์และขาดการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อใช้ในการยืนยันข้ออ้างและข้อสรุปทางทฤษฎี เสมือนเป็นการสร้างข้อสรุปไว้แล้วล่วงหน้า โดยงานของ Gustave Le Bon เกิดขึ้นในช่วงของการปฏิวัติฝรั่งเศส ซึ่งได้รับการยอมรับจากฝ่ายต่อต้านการปฏิวัติเป็นอย่างมาก จึงนำมาสู่การวิจารณ์ที่หลากหลายว่า ทฤษฎีดังกล่าวนี้เป็นผลผลิตของชนชั้นสูงที่กลัวต่อการที่ฝูงชนปฏิวัติบนท้องถนน ผู้ซึ่งทำลายต่อโครงสร้างเดิมและความมั่นคงของประเทศฝรั่งเศส ส่วนข้อเท็จจริงในเชิงประจักษ์ พบว่า ผู้ที่เข้าร่วมการกระทำรวมหมู่ในลักษณะจลาจลหรือการเดินประท้วงบนถนนนั้น ไม่ได้มีลักษณะโดดเดี่ยว แยกแยก ฯลฯ แต่มาเข้าร่วมเพราะแรงกระตุ้นของสมาชิกในครอบครัว กลุ่มเพื่อน คนรู้จัก ฯลฯ โดยการเข้าร่วมในฝูงชนยังมาจากการคำนวณผลได้ผลเสียแล้วว่า การรวมกลุ่มมาก ๆ ในลักษณะฝูงชนนั้นเป็นเงื่อนไขที่ปลอดภัย (ความปลอดภัยเชิงจำนวน) เพราะยังรวมกันมากเท่าใดก็ยิ่งทำให้ถูกปราบปรามได้ยากขึ้นเท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การคำนวณผลได้ผลเสียในเชิงเหตุผลหรือสำนึกของปัจเจกบุคคลไม่ได้สูญหายไปเพราะจิตวิทยาฝูงชน (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552)

ทั้งนี้ในงานของ Doug McAdam เรื่อง “Political Process and the Development of the Black Insurgency, 1930-1970” (1999, อ้างถึงใน สุนทร คุณชัยมัง, 2555) ได้บอกถึงจุดอ่อนของทฤษฎีดั้งเดิมไว้ 4 ข้อ ดังนี้

1) การอธิบายว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดขึ้นจากการตอบสนองต่อความเครียดที่ไม่ยืดหยุ่น (Response to Strain) ของระบบสังคมนั้น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นเฉพาะกรณี ซึ่งหากพิจารณาในระดับสังคมแล้วอาจจะไม่มีความเครียดไปทั้งหมดจนเป็นเงื่อนไขของสังคมโดยรวม

2) การอธิบายความไม่พอใจของปัจเจก (Form of Individual Discontent) ว่าเป็นเหตุที่อยู่เบื้องหลังความวุ่นวายทางสังคม (Social Insurgency) เป็นการวิเคราะห์ที่เน้นไปยังจุดกำเนิดแบบการเปลี่ยนแปลงจากอะตอม ละเลยการอธิบายถึงการรวมกลุ่มกันขึ้นเป็นพลัง

3) ทฤษฎีดั้งเดิมละเลยการสร้างตัวชี้วัดของเงื่อนไขทางจิตวิทยาเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมกับการไม่เข้าร่วมเคลื่อนไหว

4) ทฤษฎีดั้งเดิม เชื่อว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากจิตวิญญานมากกว่าที่จะเป็นปรากฏการณ์ทางการเมือง

จากจุดบกพร่องของทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นจึงนำมาสู่การพัฒนาเป็นทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ดังที่จะกล่าวต่อไปนี้

2.3 ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (New Social Movements Theory)

2.3.1 ความเป็นมาและความหมาย

นับตั้งแต่ช่วงเวลาดันท์ทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา ขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนเกิดขึ้นอย่างมากมาย เช่น ขบวนการต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ ขบวนการสันติภาพ ขบวนการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ขบวนการเรียกร้องให้กลับไปสู่ค่านิยมดั้งเดิมของศาสนา กลับไปสู่วัฒนธรรม/ภูมิปัญญาดั้งเดิมของตน ขบวนการเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ขบวนการสิทธิสตรี ขบวนการสิทธิของคนพื้นเมืองดั้งเดิมในประเทศต่าง ๆ ขบวนการสิทธิของคนรักร่วมเพศ หรือขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้กินอาหารมังสวิรัติ เป็นต้น ขบวนการเคลื่อนไหวเหล่านี้เป็นผลพวงมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงทศวรรษ 1960 ที่เกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคม เป็นช่วงเวลาที่มีการเดินขบวนประท้วง ก่อการจลาจล เกิดขบวนการของพวกบุปผาชน (Hippies) ที่ไม่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม/วัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ และขบวนการเรียกร้องสิทธิของคนอเมริกันผิวดำทั่วประเทศที่เรียกว่า Civil Rights Movements จะเห็นได้ว่า การเคลื่อนไหวในเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องทางสังคม เช่น นิวเคลียร์ สิ่งแวดล้อมและสิทธิความเป็นส่วนตัว ซึ่งไม่ใช่ประเด็นปลุกโยยที่เรียกร้องสวัสดิการจากรัฐ (Welfare State) (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2554)

Habermas (1981, อ้างถึงใน สุนทร คุณชัยมั่ง, 2555, น. 33) เรียกความขัดแย้งทางสังคมชนิดนี้ว่า เป็นความขัดแย้งเชิงสถาบันที่ผลิตซ้ำในพื้นที่ทางวัฒนธรรม (Areas of Cultural Reproduction) โดยเป็นไปตามขั้นตอนของการบูรณาการทางสังคม (Social Integration) การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) และเป็นการประกาศต่อต้านของสาขาย่อยของสถาบัน (Sub-institutional) ต่อสถาบันหลัก รวมทั้งเป็นการสร้างระบบการเมืองขึ้นมาใหม่ที่แตกต่างไปจากระบบเดิม (Extra-parliamentary)

Touraine (1985, อ้างถึงใน สุนทร คุณชัยมั่ง, 2555, น. 749) เห็นว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในโลกตะวันตก เป็นความขัดแย้งทางสังคมหลังคริสต์ทศวรรษที่ 1960 ที่มีการ

ปะทะกันทางวัฒนธรรม เป็นกระบวนการค้นหาแนวทางเลือกทางสังคม ที่เกิดจากการขัดแย้งกันในการบูรณาการทางสังคม (Social Integration)

Killian and Turner (1957, อ้างถึงใน วิเชียร บุราณรักษ์, 2548) กล่าวถึงกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมว่าเป็นการปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องของการรวมกลุ่ม เพื่อทำการยับยั้งหรือเปลี่ยนแปลงในสังคมและเกิดขึ้นในกลุ่มที่ตนเองมีปฏิสัมพันธ์อยู่

Lyman (1955, อ้างถึงใน วิเชียร บุราณรักษ์, 2548) ได้ให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมไว้ว่า เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งทางวิถีชีวิตและบรรทัดฐานของสังคม โดยไม่ใช่เป็นเพียงแค่เป้าหมายในการปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเท่านั้น แต่ยังมีเป้าหมายไปในเรื่องสิ่งแวดล้อมและสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่งจะเป็นไปไม่ได้ในบริบทของสังคมที่มีบรรทัดฐานและทัศนคติแบบเดิมอยู่

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ เป็นกรอบการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการอธิบายปรากฏการณ์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งขบวนการเหล่านี้สะท้อนให้เห็นการปรากฏตัวของความคับข้องใจใหม่ที่เกิดขึ้นภายใต้สังคมสมัยใหม่ จุดสนใจของแนวคิดนี้มุ่งที่จะอธิบายว่าทำไมขบวนการการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ ๆ ซึ่งประกอบด้วยคนหลายชนชั้นจึงเกิดขึ้น แต่ไม่เน้นประเด็นถึงผลสำเร็จ เพราะการเคลื่อนไหวทางสังคมต้องการเปลี่ยนเป็นประชาสังคมไม่ใช่การมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจจะไม่ยอมรับการเข้าไปในระบบการเมืองทั้งระบบ แต่ก็ไม่ปฏิเสธทั้งหมด ต้องการเปลี่ยนแปลงระบบโดยให้ประชาสังคมเป็นขบวนการขับเคลื่อน ซึ่งมองว่าเป็นขบวนการระยะยาว (ฮัสสัน คูมาลี, 2555)

2.3.2 แนวทางการอธิบาย

2.3.2.1 ความขัดแย้งและการเคลื่อนไหวในระดับสังคม

แม้ว่าความขัดแย้งใหม่ของสังคมยุโรปที่เคลื่อนตัวออกไปจากการต่อสู้ของคนงาน ไปเป็นเรื่องของอัตลักษณ์ ไม่ใช่เรื่องชนชั้นแล้วก็ตาม แต่ก็ยังเป็นความขัดแย้งในระดับการผลิต (Level of Production) ของสังคม เพียงแต่เป็นการผลิตสัญลักษณ์และการสร้างความหมายของสังคม ซึ่งเป็นกรอบการอธิบายบนพื้นที่ของวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นเพศสภาพ ชนกลุ่มน้อย อายุ สิ่งแวดล้อม และสันติภาพ และความขัดแย้งภายใต้สังคมสมัยใหม่นั้น เป็นการวิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์ทางสังคมที่ได้ขยับพื้นที่ของความขัดแย้งจากพื้นที่ทางเศรษฐกิจ-การเมือง ไปสู่พื้นที่ทางสังคม/วัฒนธรรม-การเมือง รวมทั้งเปลี่ยนรูปแบบจากการสื่อสารแบบตรง ๆ เป็นการสื่อความหมายผ่านสัญลักษณ์และสะสมการสร้างความรู้ไปเรื่อย ๆ จนสร้างเป็นความเข้าใจร่วมและเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในเรื่องนั้น ๆ ได้ในที่สุด โดย Touraine และ Habermas มีข้อเสนอที่ตรงกันว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่นั้น เป็นผลของการรวมความล้มเหลวของระบบประชาธิปไตยในสังคม

หลังสมัยใหม่ (Postmodern) (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, ประภาส ปิ่นตบแต่ง, นฤมล ทับจุมพล, ปราณี ขัติยศ, กฤตยา อาชวนิจกุล, 2545) โดย Habermas ได้อธิบายลักษณะของความขัดแย้งทางสังคม-วัฒนธรรมนี้ว่า เมื่อใดก็ตามที่ความเป็นเหตุเป็นผลของโลกของชีวิต (Life-world) ไม่สนใจต่อความสลับซับซ้อนของระบบสังคมโดยรวม (Complexity of The Social System) จะเกิดการปฏิเสธด้วยการขัดขวาง เช่น การขัดขวางของเยาวชน การต่อต้านสมัยใหม่นิยม เพื่อปกป้องพื้นที่ยุคหลังสมัยใหม่นิยม (Post-modernism) ที่เป็นอนาคตของพวกเขา การอธิบายในลักษณะนี้เป็นไปตามกรอบวิเคราะห์คู่ความขัดแย้งระหว่างความเป็นพื้นที่ส่วนตัวกับพื้นที่สาธารณะนั่นเอง

2.3.2.2 ลักษณะเฉพาะของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่

Alan Scott (1990, อ้างถึงใน ฮัสสัน คูมาลี, 2555) ได้สรุปกรอบในการวิเคราะห์ลักษณะสำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ไว้ดังต่อไปนี้คือ

1) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ แตกต่างจากขบวนการการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบเก่า โดยมีจุดเน้นอยู่ที่การเมืองแบบผลประโยชน์ เช่น ขบวนการแรงงาน เรียกร้องเพื่อต่อรองผลประโยชน์กับนายจ้างผ่านกระบวนการทางการเมือง ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวภายใต้สิทธิของความเป็นพลเมือง ส่วนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งให้ความสนใจน้อยเกี่ยวกับมิติความเป็นพลเมือง แต่มีจุดเน้นอยู่ที่พื้นที่ทางวัฒนธรรม จุดมุ่งหมายของขบวนการอยู่ที่การระดมมวลชนของประชาสังคม (Civil Society) ไม่ใช่เพื่อเข้าไปจับต้องหรือยึดกุมอำนาจรัฐ

2) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ มีตำแหน่งที่อยู่ภายใต้ประชาสังคมมีความสนใจน้อยที่จะต่อต้านรัฐ จุดมุ่งหมายของขบวนการอยู่ที่การป้องกันประชาสังคมจากการเจริญเติบโตของรัฐเทคโนแครต (Technocratic State) หรือการเข้ามายึดครองภายใน (Inner Colonialization) โดยรัฐเทคโนแครต นัยยะสำคัญของสิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์สังคมสมัยใหม่ ไม่ได้เป็นเพียงปรากฏการณ์ทางการเมือง ดังนั้นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ จึงเป็นผลสะท้อนทั้งหมดของกิจกรรมสังคม กิจกรรมจะเป็นการสร้างนิยามใหม่ในความสัมพันธ์ภายในขบวนการทางสังคมและขยายความสัมพันธ์

3) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงผ่านการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพัฒนาการทางเลือกอัตลักษณ์ของชีวิต (Life-style Identity) และสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ทางสังคม จุดมุ่งหมายสูงสุดอยู่ที่การสร้างทางเลือกของชีวิตแบบใหม่ที่มีลักษณะสำคัญคือ การสร้างความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคลหรือกระบวนการปลดปล่อยไปสู่เสรีภาพ

ในขณะที่ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2553, น. 2-3) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันไว้ดังต่อไปนี้คือ

1) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ไม่ใช่ขบวนการเคลื่อนไหวบนพื้นฐานของชนชั้นใดเพียงชนชั้นเดียวอย่างขบวนการเคลื่อนไหวในอดีตที่ทฤษฎีมาร์กซิสต์พยายามจะอธิบาย

2) เรื่องที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่เรียกร่อง ก็ไม่ใช่เรื่องแคบ เกี่ยวกับผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มอย่างที่ทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ว่าไว้

3) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ไม่ได้เรียกร่องผ่านกลไกทางการเมืองที่ดำรงอยู่ เช่น พรรคการเมือง หรือนักการเมือง และไม่ได้หวังพึ่งกลไกของรัฐอย่างขบวนการเคลื่อนไหวในอดีต แต่เป็นการเคลื่อนไหวด้วยตนเอง เนื่องจากว่าไม่ศรัทธาและไม่เชื่อในความจริงใจและความสามารถของรัฐ รวมทั้งการเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองต่าง ๆ

4) เป้าหมายสูงสุดของการเคลื่อนไหวเรียกร่องไม่ใช่การช่วงชิงอำนาจรัฐอย่างขบวนการเคลื่อนไหวในอดีต แต่มีความต้องการสร้างสิ่งที่ Habermas เรียกว่า กฎเกณฑ์หรือกติกาชุดใหม่ในการดำรงชีวิต หรือที่ Chantal Mouffe และ Ernesto Laclau เรียกว่า การช่วงชิงการนำในการสร้างค่านิยมหรือความหมายชุดใหม่ให้กับสิ่งที่ต่อสู้เรียกร่อง

ประภาส ปิ่นตบแต่ง (2552: 135) ได้สรุปลักษณะสำคัญของขบวนการทางสังคมแบบใหม่ที่มีความสอดคล้องกันไว้ดังต่อไปนี้คือ (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552)

1) ขบวนการเหล่านี้ไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานของชนชั้นเดียวกันดังเช่นขบวนการทางสังคมในอดีตที่ทฤษฎีมาร์กซิสต์ได้อธิบายไว้ แต่เป็นการตอบโต้กับปัญหาและความขัดแย้งใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งวางอยู่บนฐานหลากหลายชนชั้น

2) ในขณะที่กรอบทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผลักดัน การกระทำการรวมหมู่อยู่ภายในระบบการเมือง แต่การปรากฏตัวของขบวนการทางสังคมแบบใหม่ในสังคมหลังอุตสาหกรรมมีลักษณะเป็นการเคลื่อนไหวเรียกร่องที่ไม่ผ่านกลไกทางการเมืองที่ดำรงอยู่ เช่น พรรคการเมือง นักการเมือง หรือหวังพึ่งกลไกของรัฐ เนื่องจากความขัดแย้งใหม่ ๆ เหล่านี้สลัดซับซ้อนเกินกว่าที่สถาบันทางการเมืองในระบบการเมืองปกติจะจัดการได้ ขบวนการเหล่านี้จึงได้แสวงหากลไกที่จะเปิดช่องทางทางการเมืองแบบใหม่ ที่มากกว่าสถาบันและกลไกการเมืองปกติในระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน

3) ขบวนการเหล่านี้ไม่ได้เรียกร่องเกี่ยวกับผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มดังเช่นในกรอบของทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ อีกทั้งจุดหมายของขบวนการเหล่านี้ก็ไม่ได้ต้องการช่วงชิงอำนาจรัฐดังเช่นขบวนการทางชนชั้นที่มุ่งสู่การปฏิวัติ แต่ขบวนการทางสังคมแบบใหม่นี้ต้องการสร้าง “กติกาหรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต” ช่วงชิงการนำในการสร้างค่านิยม/ความหมายชุดใหม่ให้กับสิ่งที่ต่อสู้เรียกร่อง หรือเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างวาทกรรมชุดใหม่ในเรื่องนั้น ๆ

พฤทธิสาณ ชุมพล (2559) ได้สรุปให้เห็นถึงลักษณะสำคัญซึ่งเป็นความ “ใหม่” ของ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ไว้ 3 ประการคือ

1) ขบวนการทางสังคมใหม่มีความเป็นขบวนการทางสังคมมากกว่าที่จะเป็นขบวนการทางการเมืองเพราะให้ความสนใจในเรื่องค่านิยมและวิถีชีวิต ซึ่งก็คือ “เรื่องเชิงวัฒนธรรม” โดยจุดมุ่งหมายของขบวนการเหล่านี้อยู่ที่การระดมในสังคมประชาซึ่งมีส่วนสำคัญสำหรับการทำกิจกรรมในอาณานิคมสาธารณะ (Public Sphere) เพื่อสังคมโดยรวม และไม่ได้มุ่งหวังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในอำนาจรัฐหรือครองอำนาจรัฐ

2) ขบวนการทางสังคมใหม่มีฐานที่มั่นอยู่ใน “สังคมประชา” โดยเน้นไปที่ลักษณะกระทำการอ้อมรัฐ (Bypass the State) ไม่สนใจที่จะติดต่อหรือท้าทายอำนาจรัฐโดยตรง หากแต่ต้องการที่จะปกป้องสังคมประชาจากการก้าวท้าวโดยรัฐเทคโนโลยี เครดิต ขบวนการทางสังคมใหม่จึงมีลักษณะการทำกิจกรรมและลักษณะอุดมการณ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic) เป็นหลัก

3) ขบวนการทางสังคมใหม่ พยายามที่จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงสังคม ทั้งโดยเปลี่ยนแปลงค่านิยม และโดยการพัฒนาวิถีชีวิตใหม่ๆ ขึ้นมาเป็นทางเลือก (Alternative Lifestyles) คือแทนที่จะมุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงโดยผ่านระบบการเมืองหรือโดยการกระทำทางการเมือง ขบวนการใหม่ๆ มุ่งความสนใจไปที่นวัตกรรมเชิงวัฒนธรรม (Cultural Innovation) ซึ่งสร้างสรรค์วิถีชีวิตใหม่ โดยการท้าทายค่านิยมเดิม ๆ การเน้นสัญลักษณ์ และความมีตัวตน

กล่าวโดยสรุปแล้ว ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ มีลักษณะสำคัญคือ

- 1) ไม่ใช่ขบวนการเคลื่อนไหวบนพื้นฐานของชนชั้น
- 2) ไม่ได้เรียกร้องผลประโยชน์ในเรื่องแคบ ๆ แต่มุ่งเปลี่ยนแปลงไปที่นวัตกรรมเชิงวัฒนธรรม
- 3) กระทำการเคลื่อนไหวเรียกร้องด้วยตนเอง ไม่ได้หวังพึ่งกลไกของรัฐ
- 4) เป้าหมายการเคลื่อนไหวเรียกร้องไม่ใช่เพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐ แต่เคลื่อนไหวเรียกร้องเพื่อสร้างกติกากฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต หรือสร้างวาทกรรมชุดใหม่ในเรื่องนั้น ๆ

2.3.3 การเปรียบเทียบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบเก่า-ใหม่

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบเก่า จะเป็นการปฏิบัติการที่เน้นอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมในช่วงเริ่มต้นของระบบทุนนิยม โดยเฉพาะการปฏิบัติการในระหว่างทศวรรษที่ 1950-1960 โดยที่การเข้าร่วมก่อการเป็นขบวนการนั้นจะเป็นไปตามสมาชิกภาพของชนชั้นทางเศรษฐกิจ เป็นไปเพื่อการปกป้องและจัดสรรประโยชน์ของกลุ่มทางชนชั้น เพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นในการดำรงชีพ ในขณะที่การจัดระเบียบขบวนการจะเป็นแบบการจัดองค์กรรวมศูนย์สู่

ส่วนกลางและมีการแบ่งงานรับผิดชอบและมีลักษณะการบังคับบัญชาที่ลดหลั่นกันไป โดยที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบเก่านี้ จะสื่อถึงการเปลี่ยนแปลงของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองในระดับกลุ่มและสถาบัน (สุนทร คุณชัยมั่ง, 2555) ทั้งนี้ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบเก่าที่เกิดขึ้นในระหว่างทศวรรษที่ 1950-1960 ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมอย่างมาก โดยต้องเผชิญหน้ากับสภาวะการเมืองที่เป็น “การเมืองแบบเก่า” (Old Politics) กระบวนทัศน์ของ “พันธมิตรความมั่นคง-เศรษฐกิจ” ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับที่สังคมกว้างได้จัดตั้งสถาบัน/องค์กรทางสังคมการเมือง ตัวแสดง (Actors) ประเด็น (Issues) ที่เกี่ยวข้องกับ “ผลประโยชน์” (Interests) โดยสถาบันทางการเมืองที่สำคัญที่จัดตั้งขึ้น ได้แก่ พรรคและกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งสถาบันทางการเมืองเหล่านี้ ได้เป็นช่องทางหรือกลไกทางการเมืองที่สำคัญของการแก้ไขข้อขัดแย้งในสังคมการเมือง (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552)

ส่วนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่นั้น จะเน้นเรื่องวัฒนธรรม (เป็นอุดมการณ์) เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมในระยะที่ระบบทุนนิยมเติบโตขยายตัวไปมากแล้ว (มีทั้งระบบตลาด เศรษฐกิจ ตลาดเงินและตลาดทุน) เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมในช่วงหลังทศวรรษ 1960 โดยผู้เข้าร่วมขบวนการมีหลากหลายสถานะ หลากหลายชนชั้น แม้ว่าในทางเศรษฐกิจจะมีขีดกันอยู่ก็ตาม (เช่น นายจ้างกับลูกจ้าง ซึ่งโดยปกติแล้วจะมีความขัดแย้งกันในเรื่องค่าจ้าง) โดยการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นประเด็นร่วมที่มีลักษณะหลากหลายและไม่ยึดโยงกับลักษณะทางชนชั้นทางเศรษฐกิจ ในขณะที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบเก่าให้ความสำคัญในประเด็นความจำเป็นในการดำรงชีพ แต่ในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่จะเน้นไปยังเรื่องเชิงนามธรรม (Post Materialist Goals) ซึ่งเป็นเรื่องที่ยึดโยงความหลากหลายเข้าด้วยกัน การจัดรูปแบบขบวนการหรือองค์กร จะมีสองลักษณะคือ ด้านหนึ่งจะกระจายอำนาจและอีกด้านหนึ่งจะมีการเข้าร่วมของกลุ่มคนรากหญ้า สำหรับการสื่อถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่นี้ จะเป็นการท้าทายการกระทำต่าง ๆ ทั้งในนามของปัจเจกและการรวมกลุ่ม (สุนทร คุณชัยมั่ง, 2555) ทั้งนี้พื้นที่กระทำการของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่นั้น ไม่ได้อยู่ในการเมืองของสถาบันที่ลงหลักปักฐาน และไม่มีที่ทางอยู่ในประชาธิปไตยเสรีนิยม-รัฐสวัสดิการ ดังนั้นพื้นที่กระทำการของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่จึงไม่ใช่ “รัฐ” หรือ “เศรษฐกิจ” แต่อยู่ใน “สังคม” หรือวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีลักษณะที่กว้างขวางกว่าขอบเขตของประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาทุนนิยมอุตสาหกรรมก้าวหน้าได้ส่งผลกระทบต่อด้านลบอย่างกว้างขวางและยังส่งผลกระทบต่อหลายชนชั้นในสังคม จึงส่งผลให้ในพื้นที่ของการเคลื่อนไหวทางสังคมมีความหลากหลายและไม่เป็นชนชั้น (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552)

ตารางที่ 2.1 แสดงการเปรียบเทียบระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบเก่าและแบบใหม่

ลำดับ	เรื่อง	ขบวนการแบบเก่า	ขบวนการแบบใหม่
1.	อุดมการณ์	เน้นอุดมการณ์ทางการเมือง (การเมืองแบบผลประโยชน์)	เน้นอุดมการณ์ทางวัฒนธรรม (มีความหลากหลายมากกว่า เรื่องการเมือง)
2.	สังคม	สังคมทุนนิยมในระยะเริ่มต้น	สังคมทุนนิยมในระดับก้าวหน้า
3.	ระยะเวลา	การเคลื่อนไหวก่อนทศวรรษ 1960	การเคลื่อนไหวหลังทศวรรษ 1960
4.	ผู้เข้าร่วม	ตามฐานของชนชั้น	หลากหลายและข้ามไขว้
5.	การสร้างประเด็น	ประเด็นของชนชั้น	ประเด็นที่หลากหลายและไม่ เกี่ยวกับชนชั้น
6.	จุดมุ่งหมาย	ความจำเป็นในการดำรงชีพ	เป็นเรื่องเชิงนามธรรม
7.	การจัดระเบียบ องค์กร	รวมศูนย์สู่ส่วนกลางและจัด องค์กรแบบช่วงชั้นบังคับ บัญชา	มีรูปแบบของการกระจาย อำนาจและมีการเข้าร่วมของ คนรากหญ้า
8.	การสื่อถึงการ เปลี่ยนแปลง	การกระทำการมีส่วนร่วม ในทางการเมืองทั้งในระดับการ รวมกลุ่มและการกระทำในเชิง สถาบัน	ปฏิบัติการท้าทาย มีการ กระทำทั้งในนามปัจเจกและใน นามการรวมกลุ่ม

แหล่งที่มา: Manosmita, M; Aruna, C; Bibina, K (2012, อ้างถึงใน สุนทร คุณชัยมัง, 2555, น.

33)

2.3.4 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ในประเทศโลกที่สาม

การพยายามสร้างกรอบในการวิเคราะห์เฉพาะหรือให้ความสำคัญกับเงื่อนไขเฉพาะที่เกิดขึ้นในประเทศโลกที่สามนั้น นักทฤษฎีกลุ่มหนึ่งชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าขบวนการทางสังคมใหม่ในโลกที่สามจะมีมิติด้านอัตลักษณ์ของกลุ่มคนที่มีค่านิยมใหม่ ๆ หรือขบวนการทางสังคมในลักษณะที่ปกป้องวิถีการดำรงชีพ (Life-style) แต่ก็มีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน ฯลฯ โดยนักทฤษฎีขบวนการทางสังคมแบบใหม่ในประเทศโลกที่สามให้น้ำหนักกับการพัฒนาและประชาธิปไตยในโลกที่สาม แทนที่จะเป็น

เรื่องของ “ความเป็นสมัยใหม่” (Modernity) ที่รุกรานหรือกัดเซาะโลกชีวิต (Life-world) หรือเข้าไปยึดครองรูปแบบและวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนเป็นหลัก ดังในสังคมทุนนิยมอุตสาหกรรมในซีกโลกเหนือ

ขบวนการทางสังคมใหม่ในโลกที่สามจึงมักถูกให้ความหมายว่า เป็นการตอบโต้ของประชาชนอย่างหลากหลายและกว้างขวางต่อวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาซึ่งเข้าไปรุกรานชีวิตชุมชนท้องถิ่น โดยจะเห็นว่าปรากฏการณ์ขบวนการทางสังคมในโลกที่สาม เป็นความล้มเหลวของระบบการเมืองปกติ ที่ตั้งอยู่บนทฤษฎีการมีส่วนร่วมที่เน้นการเลือกตั้ง ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นมายาคติ (Myth) เป็นเพียงการมีส่วนร่วมในเชิงพิธีกรรม ทำให้ประชาชนเชื่อว่านั่นคือสังคมมีพัฒนาการทางการเมืองที่ดีแล้ว จากนั้นก็เชื่อมโยงการพัฒนาดังกล่าวเข้ากับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ทั้งที่การมีส่วนร่วมในการเมืองผ่านการลงคะแนนเลือกตั้งนั้น ไม่ใช่การมีส่วนร่วมจริง แต่เป็นเพียงวาทกรรมการพัฒนาที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อทำให้ไม่เป็นการเมือง การทำลาย ลดการเป็นการเมืองลง (De-politicize) อย่างไม่รู้ก็ตาม ขบวนการการเคลื่อนไหวระดับรากหญ้าไม่ได้เปิดพื้นที่ในการต่อสู้กับรัฐ โดยไม่แยแสรัฐ หรือเพื่อโค่นล้มรัฐ แต่เป็นความพยายามที่จะเปิดพื้นที่ของการเมืองนอกเวทีปกติขึ้นมาเป็นทางเลือก ทั้งในรูปแบบใหม่ขององค์กรวิถีการต่อสู้ ฯลฯ เพื่อที่จะจัดความสัมพันธ์กับรัฐใหม่เพื่อเป็นเครื่องมือในการนำพาออกจากโครงสร้างการเมืองที่ถูกครอบงำไปสู่อิสรภาพ

ฉะนั้น ขบวนการทางสังคมระดับรากหญ้า จึงถูกมองว่าเป็นความพยายามที่จะสลายวาทกรรม สลายการครองความเป็นเจ้า สลายความโดดเด่น ครอบงำของการพัฒนาชุดนี้ลง ขณะเดียวกันก็ได้สร้างวาทกรรมชุดอื่นขึ้นมาแทนที่ ขบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นมากมายในโลกที่สามจึงไม่อาจละเลยการเชื่อมโยงถึงการพัฒนาได้ ขณะเดียวกันก็สามารถมองได้ว่า ขบวนการทางสังคมในโลกที่สามคือ วาทกรรมต่อต้านการพัฒนา (Anti-development Discourse) ดังนั้นจึงสามารถมองได้ว่าปรากฏการณ์ของขบวนการเคลื่อนไหวระดับรากหญ้าในโลกที่สามนี้ ขบวนการทางสังคมเป็นตัวกระทำการหรือตัวแสดง (Actor) ที่ต้องการสร้างวาทกรรมทางการเมืองและการพัฒนาชุดใหม่ โดยแสวงหาความอิสระ (Autonomy) จากการจัดการปกครอง (Governance) สังคมโดยรัฐ ขบวนการทางสังคมแบบใหม่ในประเทศโลกที่สามจึงพยายามที่จะปลดเปลื้องมายาภาพของรัฐที่แสดงตัวเสมือนเป็นกองหน้าหรือผู้นำขบวน (Vanguard) และเป็นความพยายามที่จะปลดปล่อย (Liberate) ตัวเองรวมทั้งต้องการเรียกร้องเอา (Reclaim) เขตพื้นที่ทางการเมืองที่หายไปจากการถูกผนวกโดยรัฐพัฒนานิยม (Developmentalist State) กลับคืน (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552)

ในสังคมไทย “การเมืองของการให้ยอมรับตน” ได้เกิดขึ้นท่ามกลาง “ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ไม่เห็นหัวสามัญชน” ซึ่งปรากฏการณ์ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในระดับรากหญ้าที่เกิดขึ้นในทศวรรษที่ 2530 ไม่ได้มีเพียงการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มเหมือนดังในทศวรรษที่ 2510-2520 อย่างการต่อสู้ของขบวนการชาวนาชาวไร่เพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยการผลิต

กฎหมายคุ้มครองการเช่านา การปฏิรูปที่ดิน ฯลฯ หากแต่เป็นการต่อสู้เพื่อตอบโต้การรุกรานทั้งจากรัฐและภาคธุรกิจ กล่าวโดยสรุป สังคมที่สามและสังคมไทยมีความแตกต่างไปจากการเมืองของอัตลักษณ์ (Identity Politics) ในสังคมตะวันตกเพราะการเคลื่อนไหวต่อสู้ในสังคมโลกที่สามและสังคมไทยยังคงมุ่งเน้นในเรื่องผลประโยชน์ ปากท้อง การกระจายทรัพยากรทางสังคมอย่างเป็นธรรม สวัสดิการจากรัฐ ฯลฯ แม้ว่าจุดหมายในการเคลื่อนไหวจะเกี่ยวข้องกับการปรับสัมพันธภาพทางอำนาจ การทำให้รัฐรับรองหรือยอมรับตน (Recognition) ให้ที่ทางแก่ตนเอง กลุ่ม หรือชุมชน และยังเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อให้มีการเปิดพื้นที่ในระบบและกระบวนการทางการเมืองแบบปกติ โดยขบวนการทางสังคมใหม่ในโลกที่สามยังคงให้ความสำคัญกับการต่อสู้ในพื้นที่สังคมประชา ที่ซึ่งขบวนการสามารถระดมการยอมรับและการตอบสนองข้อเรียกร้องผ่านการเปลี่ยนแปลงค่านิยม การนิยามความหมาย รวมทั้งการสร้างวาทกรรมต่อประเด็นปัญหาต่าง ๆ เพื่อระดมแนวร่วมและผู้เห็นใจ โดยเฉพาะแนวร่วมในหมู่มชนชั้นกลาง อันเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของขบวนการทางสังคมใหม่ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มพลังในการที่จะมีโอกาส “เปิดประตู” ของกระบวนการนโยบายให้กว้างขึ้น เพื่อที่จะสามารถเข้าไปเจรจาต่อรองได้อย่าง “เสมอหน้า” กับผู้กำหนดและปฏิบัตินโยบายในโครงสร้างการปกครองที่ดำรงอยู่ และเป็นวิธีการต่อสู้ทางการเมืองที่มุ่งสร้างตำแหน่งแห่งที่ในพื้นที่ทางสังคมและทางการเมืองเพื่อให้เกิดการยอมรับและตอบสนองต่อข้อเรียกร้องจากฝ่ายรัฐตลอดจนผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้อง (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552)

โดย ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2554, น. 129-131) ได้สรุปถึงความแตกต่างของขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนในระดับรากหญ้าในประเทศโลกที่สามและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ในประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้า ที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งไว้ดังต่อไปนี้คือ

1) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ในประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้า นั้น มีจุดเริ่มต้นจากความไม่พอใจต่อคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำในแทบทุกด้าน จึงลุกขึ้นมาต่อสู้เคลื่อนไหวในประเด็นที่สะท้อนถึงรูปแบบของวิถีชีวิตของชนชั้นกลาง ไม่ว่าจะเป็นการกินอาหารที่เน้นด้านสุขภาพมากขึ้น การต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ ฯลฯ ซึ่งในประเทศโลกที่สามจะเน้นเรื่องของปากท้องเป็นสำคัญ โดยมาจากสาเหตุหลัก ๆ คือ ความไม่ยุติธรรมทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ส่วนประเด็นการเคลื่อนไหวก็มักเป็นเรื่องความเป็นอยู่ของคนในชุมชน/ท้องถิ่น เช่น การต่อต้านการสร้างเขื่อน การต่อต้านการตัดไม้ทำลายป่า เป็นต้น

2) กลุ่มคนที่เข้าร่วมในขบวนการเคลื่อนไหวก็มีความแตกต่างกัน คือ ในประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้า ชนชั้นกลางใหม่จะมีบทบาทสำคัญในขบวนการ ขณะที่ในประเทศโลกที่สาม ตัวแสดงหลักจะเป็นประชาชนระดับล่าง เช่น ชาวไร่ชาวนา คนยากจนหรือบรรดาผู้ด้อยโอกาสในสังคม

3) ในประเทศโลกที่สาม ที่ประชาชนและกลุ่มคนที่อยู่ริมขอบของสังคม ถูกกีดกันจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น การลุกขึ้นต่อสู้เรียกร้องในรูปแบบของขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนในระดับรากหญ้า ยังถือว่าเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่ ยากที่จะผ่านพ้นไปได้ ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้ว การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถูกมองเป็นเรื่องปกติ และเชื่อว่าขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนในระดับรากหญ้าทุกขบวนการจะเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ไปโดยปริยาย เพราะการให้ความสำคัญกับเรื่องวัฒนธรรมต่างหากที่ถือเป็นจุดเด่นของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่

2.3.5 แนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

ประภาส ปิ่นตบแต่ง (2552, น. 157-167) ได้สำรวจแนวทางการเคลื่อนไหวของขบวนการทางสังคม โดยสามารถจำแนกออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้คือ

2.3.5.1 แนวทางการขัดขวาง ทำลายระบบการเมืองปกติ

แนวทางการขัดขวางและทำลายระบบการเมืองปกติ เป็นวิธีการที่มีลักษณะใกล้เคียงกับปฏิบัติการทำลายซึ่งหน้า (Direct Action) โดยหมายถึง ปฏิบัติการทางการเมืองที่ไม่ใช้กลไกหรือกระบวนการทางการเมืองในระบบปกติ เพื่อเยียวยาหรือแก้ไขความไม่ยุติธรรมทางสังคม ซึ่งเห็นได้อย่างกว้างขวางช่วงทศวรรษที่ 1960-1970 ในประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น การประท้วงของขบวนการต่อต้านสงครามเวียดนาม ขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิทธิพลเมือง เป็นต้น ซึ่งแนวทางข้างต้นถือว่าเป็นแนวทางรูปแบบใหม่ที่เข้าไปกดดัน ขัดขวางต่อกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองของรัฐ และฝ่ายที่เผชิญหน้า ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวยังเป็นวิธีที่สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจซึ่งกันและกัน และเป็นการตั้งคำถามกับความชอบธรรมที่ดำรงอยู่ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือระดับแรก เป็นปฏิบัติการแบบทำลายที่ไม่ผิดกฎหมาย แต่ใช้ความกล้าหาญ กล้าได้กล้าเสียของผู้กระทำการ โดยมีต้นทุนเป็นความเสียหายของผู้กระทำที่อาจจะเกิดขึ้นจากผลของการกระทำ ระดับที่สอง เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะผิด/ละเมิดกฎหมายแต่ปฏิบัติการด้วยแนวทางที่ไร้ความรุนแรง

ตัวอย่างของแนวทางการขัดขวาง ทำลายระบบการเมืองปกติ โดยจำแนกตามรูปแบบและลักษณะของกิจกรรม ทั้งกิจกรรมที่ละเมิดต่อกฎหมายและกิจกรรมที่อยู่ในระดับไม่ผิดต่อกฎหมายแต่เป็นการกระทำแบบทำลายซึ่งหน้า ได้แก่

1) อารยะขัดขืน (Civil Disobedience)

หมายถึง ปฏิบัติการทางการเมืองซึ่งมีลักษณะเป็นสาธารณะ (Public) สันติวิธี (Nonviolent) และมีมโนสำนึกที่ขัดต่อกฎหมายปกติ โดยมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย หรือนโยบายของรัฐที่ไม่เป็นธรรม และเป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่จะไม่กระทำตามกฎหมายหรือยอมผิดต่อกฎหมาย โดยอาศัยการกระทำดังกล่าวเพื่อปลุกจิตสำนึกและมโนสำนึกของผู้คนในสังคม ให้

ตระหนักถึงความยุติธรรมของกฎหมาย-นโยบาย และโครงสร้างอันยุติธรรมของสังคม ให้ผู้คนในสังคมมาเห็นด้วยหรือสนับสนุน ดังเช่น การใช้แนวทางอารยะขัดขืนในการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านอังกฤษในประเทศอินเดียยุคอาณานิคม การต่อสู้กับการแบ่งแยกสีผิวในแอฟริกาใต้ การเคลื่อนไหวด้านสิทธิพลเมืองของอเมริกา ฯลฯ

2) การบอยคอต (Boycott) หรือการปฏิเสธไม่ยอมรับ

มีความแตกต่างจากอารยะขัดขืน กล่าวคือ การบอยคอตเป็นการกระทำที่ไม่ละเมิดหรือผิดต่อกฎหมาย แต่จำเป็นต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนด้วยการสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจและ/หรือความสะดวกสบายของผู้ร่วมกระทำกร ตัวอย่างการใช้การบอยคอตที่สำคัญ คือ ขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิทธิความเป็นพลเมืองในทศวรรษที่ 1960 ซึ่งเป็นการบอยคอตรถเมล์โดยสารที่แบ่งแยกสีผิว ในเมืองมอนต์โกเมอรี มลรัฐอลาบามา โดยประสิทธิภาพของการบอยคอตอยู่ที่การเข้าไป “ขัดขวาง” (Disrupt) การดำเนินธุรกิจรถเมล์ที่มีรายได้จากค่าโดยสารของคนผิวดำในเมืองที่มีอยู่มาก ทั้งนี้ ความเป็นเมืองที่มีคนผิวดำอยู่หนาแน่น เป็นชุมชนที่มีความเหนียวแน่น ย่อมเป็นทั้งเงื่อนไขและปัจจัยที่สำคัญต่อการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เห็นได้ว่า วิธีการเดียวกันนั้นถูกนำไปใช้ในอีกหลายที่แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากขาดเงื่อนไขและปัจจัยเบื้องต้นดังกล่าว

3) การนั่งประท้วง (Sit-ins)

ลักษณะของการนั่งประท้วง คือ การบุกเข้าไปในสถานที่ที่มีความเฉพาะ โดยมักเป็นสถานที่หวงห้ามที่ประชาชนทั่วไปไม่มีหน้าที่หรือความสัมพันธ์ทางปกติในสังคม เช่น การนั่งประท้วงของคนผิวดำในร้านอาหาร (ซึ่งห้ามคนผิวดำเข้าไปนั่งร่วมกับคนผิวขาว) การเข้าไปนั่งในสถานที่ทำงานของข้าราชการหรือผู้มีอำนาจทางการเมือง ฯลฯ

2.3.5.2 แนวทางการใช้ความรุนแรง

การนิยามว่าอะไร คือ วิธีการใช้ความรุนแรงนั้นขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยเมื่อพิจารณาจากประวัติศาสตร์ของการเคลื่อนไหว ตลอดจนข่าวสารต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า วิธีการใช้ความรุนแรงเป็นสิ่งที่ถูกกล่าวถึงได้ค่อนข้างเร็วและเป็นที่ยึดจำของผู้คน เนื่องจากสามารถดึงดูดความสนใจและสามารถสร้างความเป็น “ข่าว” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็เป็นวิธีการที่กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งสามารถกระทำกรได้ง่ายที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากไม่ต้องใช้การระดมผู้คน การบริหารจัดการ หรือการตั้งองค์กรขนาดใหญ่ในการเคลื่อนไหว โดยเป็นวิธีการที่แตกต่างจากการเดินขบวนและการชุมนุมประท้วง นอกจากนี้ในการเคลื่อนไหวแต่ละครั้งยังใช้ทรัพยากรน้อย กล่าวคืออาจใช้อุปกรณ์เพียงแค่เล็กน้อยก็สามารถสร้างความเสียหายให้กับสถานที่ต่าง ๆ ได้ เช่น ไข้ก้อนหิน ขว้างปาเพื่อทำให้กระจกในสถานที่สำคัญแตก การใช้น้ำมันจุดไฟเพื่อเผาสถานที่ราชการ ฯลฯ ซึ่งการทำงานของวิธีการใช้ความรุนแรงก็คือ การแสดงถึงความไร้ระเบียบของสังคมและเรียกร้องการเข้ามา

จัดการของผู้ที่เกี่ยวข้องเช่นเดียวกับวิธีการที่ไร้ความรุนแรง แต่ในอีกด้านหนึ่ง วิธีการดังกล่าวก็มีลักษณะที่ทำให้เกิดความสะพรึงกลัวและทำให้ผู้คนหนีห่างออกไป

แม้วิธีการใช้ความรุนแรงจะสามารถสร้างความตึงเครียดแก่ผู้คนโดยทั่วไป แต่ก็มีข้อจำกัดที่น่ากลัว คือ ทำให้ผู้คนขาดความเห็นอกเห็นใจกัน โดยผลของการใช้ความรุนแรงจะทำให้เกิดความขัดแย้งและการเมืองแบบแยกขั้ว ซึ่งรูปแบบความความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้ท้าทายระบบกับผู้มีอำนาจทางการเมืองและระบบพันธมิตรจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย อาจกล่าวได้ว่า เมื่อการใช้ความรุนแรงเกิดขึ้นจะส่งผลให้พันธมิตรที่มาจากหลายฝ่ายต้องทำการตัดสินใจเลือกข้าง นอกจากนี้ยังเป็นการทำให้รัฐต้องใช้วิธีการเผชิญหน้าอีกด้วย ซึ่งอาจจะนำไปสู่การที่รัฐใช้กลไกการปราบปรามประเด็นข้างต้นนี้ เป็นเหตุผลที่ทำให้ฉากรเคลื่อนไหวประท้วงสมัยใหม่มักเป็นไปสองแนวทางคือ แนวทางการขัดขวาง ทำลายระบบการเมืองปกติ และแนวทางตามช่องทางระบบการเมืองปกติ

2.3.5.3 แนวทางตามช่องทางระบบการเมืองปกติ

ฐานสำคัญที่ใช้ในการจำแนกแนวทางตามช่องทางระบบการเมืองปกติออกจากสองแนวทางที่กล่าวมาแล้วข้างต้นคือ เป็นวิธีการที่อยู่ในระดับของการยอมรับได้หรืออยู่ในบรรทัดฐานของประชาธิปไตยสมัยใหม่ เช่น การลงชื่อ การเดินขบวน การนัดหยุดงาน

ความสำคัญของแนวทางตามช่องทางระบบการเมืองปกติอยู่ที่การไม่ต้องเอาจริงเอาจังหรือทุ่มเทสูง รวมทั้งลักษณะของการจัดการก็ไม่มี ความซับซ้อนมาก ทั้งนี้เนื่องจากประสบการณ์และบทเรียนที่มีมาอย่างยาวนาน ส่งผลให้มีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมากซึ่งกลายเป็นวิธีการแบบสถาบัน ไม่มีความท้าทายในระบบการเมืองปกติ เช่น การนัดหยุดงานและการเดินขบวน วิธีการข้างต้นจึงเป็นการต่อรองเชิงสถาบันที่มีรูปแบบที่ตายตัว รวมถึงทั้งสองฝ่ายระหว่างผู้ที่เผชิญหน้าและผู้ท้าทายก็มีความคาดหวังที่ชัดเจนต่อความสำเร็จด้วย ทั้งนี้วิธีการที่กล่าวมานั้นอาจผสมเข้ากับรูปแบบอื่น ๆ ได้ เช่น การเดินขบวนหาเสียงสนับสนุน การยึดโรงงาน การปิดโรงงาน ฯลฯ

กล่าวโดยสรุปแล้ว ระหว่างขบวนการทางสังคมและรัฐ สามารถเห็นฉากของความขัดแย้งได้จากการกระทำรวมหมู่ทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ แนวทางการใช้ความรุนแรง แนวทางการขัดขวาง ทำลายระบบการเมืองปกติ และแนวทางตามช่องทางระบบการเมืองปกติ โดยทั้งวิธีการและความหมายของรูปแบบทั้ง 3 ข้างต้นนั้นก็แตกต่างกันไปตามระดับความสมานฉันท์ภายใน ระดับความไม่แน่นอน และระดับการทำลาย ดังนั้น ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ความสามารถในการขับเคลื่อนและสร้างสรรค์ของขบวนการทางสังคม กล่าวคือ การเลือกใช้วิธีการใดก็ตามเป็นไปในทิศทางที่จะดึงดูดผู้เข้าร่วม ผู้สนับสนุน ขยายและสร้างเครือข่าย หรือสามารถสร้างกรอบโครงหลัก (Master Frame) โดยในความเป็นขบวนการเดียวกันนั้นจำเป็นต้องมีพื้นฐานทางอัตลักษณ์ร่วมกันด้วย อย่างไรก็ตาม กระบวนการดังกล่าวอยู่ภายใต้โครงสร้างโอกาสทางการเมืองหรือบริบททางการเมืองที่มีการ

เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้ขบวนการทางสังคมมีความท้าทายอยู่ที่ ความสามารถที่จะรักษา ขยาย และสร้างโอกาสทางการเมืองเอาไว้ให้ได้

โดยตัวอย่างที่มีประสิทธิภาพของการใช้วิธีการดังกล่าวในขบวนการเคลื่อนไหว ได้แก่ ขบวนการสิทธิสตรี ขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิทธิพลเมือง และขบวนการด้านสิ่งแวดล้อม โดย ขบวนการเหล่านี้ได้ใช้แนวทางทั้ง 3 ข้างต้นมารวมกันในการเคลื่อนไหว ส่งผลให้สามารถรักษาการ สนับสนุนจากผู้เข้าร่วมขบวนการและฝ่ายที่สาม ทั้งนี้ยังสามารถสร้างความท้าทายให้กับฝ่ายที่ เผชิญหน้าได้ ซึ่งตลอดช่วง 3-4 ทศวรรษที่ผ่านมา ขบวนการเหล่านี้สามารถเติบโตได้เป็นอย่างดี

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง

การเมืองภาคพลเมืองเป็นแนวคิดที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนา ประชาธิปไตย โดยเป็นการขยายสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็น ประชาธิปไตยที่ประชาชนสามารถใช้อำนาจได้โดยตรง ไม่ต้องตั้งพรรคการเมืองหรือการดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองหรือตำแหน่งสาธารณะใด ๆ แต่มีสิทธิในการกำหนดวิถีชีวิต สิทธิในการพัฒนา สิทธิใน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิทธิในการสืบทอดวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาธิปไตยเป็นพื้นที่เปิดกว้าง สำหรับทุกคน

อนูรักษ์ เก่งเรียน (2558, น. 24) ได้ให้ความหมายของการเมืองภาคพลเมืองไว้ว่า หมายถึง รูปแบบ แนวทาง และวิธีแสดงออกทางการเมืองโดยเป็นยุทธวิธีของประชาชนที่จะสามารถใช้สิทธิ เสรีภาพได้ในทางตรง เป็นการเคลื่อนไหวที่ตอบโต้ต่อปัญหาที่เกิดขึ้นจากเรื่องของการเมืองเชิงสถาบัน ฉะนั้นแล้วการเมืองภาคพลเมืองจึงเป็นปฏิบัติการทางอำนาจของประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ในอีกแง่หนึ่งเป็นการตรวจสอบถึงการทำงานและได้ตอบอำนาจของรัฐ ทั้งนี้ก็เป็นการกระทำตามสิทธิ ของการเป็นพลเมืองภายใต้หลักการต่าง ๆ เช่น หลักแห่งการกระทำ หลักแห่งเจตจำนงทางการเมือง และประโยชน์ทางการเมือง หลักแห่งความสัมพันธ์ หลักแห่งอำนาจ หลักแห่งความสามารถ หลักแห่ง การตอบสนอง

ณรงค์ บุญสวยขวัญ (2558, น. 4) กล่าวถึงการเมืองภาคพลเมืองว่า คือ การใช้อำนาจของ พลเมืองในกิจกรรมทางสังคม กิจกรรมทางการเมืองตามสิทธิของพลเมือง เกิดขึ้นได้ในระดับชุมชน หรือระดับชาติในประชาธิปไตยไทยที่มีตั้งแต่ทศวรรษ 2510 ได้พัฒนามาสู่กิจกรรมทางการเมือง สิทธิ เสรีภาพ สิ่งแวดล้อม ความรู้ภูมิปัญญา สุขภาพอนามัย สิทธิทางเพศ หรืออาจจะกล่าวโดยรวมคือ พลเมืองได้ใช้อำนาจของตนในกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตจัดการชุมชนท้องถิ่นของตนเองด้วย การไปหนุนเสริมกับรัฐ บางกิจกรรมอาจจะท้าทายกับอำนาจรัฐ การแสดงออกนี้ในมิติการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของพลเมืองที่ส่งผลต่อการจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับรัฐใหม่ พลเมืองจึงเป็นตัว

กระทำทางการเมืองใหม่ในรัฐพหุนิยมที่เน้นบทบาทของกลุ่มองค์กรทางสังคมในกระบวนการทางนโยบาย

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2552, น. 140) กล่าวว่า การเมืองภาคประชาชนไม่ใช่การชุมนุมประท้วงด้านอำนาจรัฐอย่างเดียว แต่เป็นการเมืองแบบมีส่วนร่วมของพลเมือง (Participation Democracy) ซึ่งครอบคลุมทั้งการเคลื่อนไหวของสาธารณะชนทั่วไปในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ และการเคลื่อนไหวของประชาชนเฉพาะกลุ่มเพื่อแสดงสิทธิในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง หรือเพื่อยับยั้งการกระทำของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของประชาชน โดยจะเห็นได้ว่าการเมืองภาคประชาชนเป็นเรื่องของการใช้สิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบการเมืองเปิด ซึ่งหมายถึงระบอบการเมืองที่จะรองรับสิ่งนี้ได้จำเป็นจะต้องมีเงื่อนไขอย่างน้อย 2 ประการ ได้แก่

1) มีการดำรงอยู่ของพื้นที่สาธารณะ (Public Space) สำหรับการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีของสาธารณะชน เช่น เสรีภาพของสื่อมวลชน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของปัจเจกบุคคลหรือหมู่คณะในเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนรวม

2) มีการยอมรับโดยกฎหมายถึงสิทธิในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนที่กระทำโดยสันติ ตั้งแต่สิทธิในการประชุม การชุมนุมประท้วง ไปจนถึงการนัดหยุดงานหรือปฏิเสศคำสั่งรัฐ

ดังนั้นแล้วจึงสามารถสรุปได้ว่า การเมืองภาคพลเมือง หมายถึง การเคลื่อนไหวของประชาชนที่รวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมทางสังคม กิจกรรมทางการเมือง โดยเป็นปฏิกริยาตอบโต้ของการใช้อำนาจของรัฐ ซึ่งประชาชนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้โดยตรงในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการเมืองภาคพลเมืองนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวในประชาสังคม เพราะการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่าง ๆ มักมีประเด็นการเรียกร้องที่แตกต่างหลากหลาย รวมทั้งมีการจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐ การถ่วงดุลอำนาจรัฐร่วมไปด้วย (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2552)

นอกจากนี้การเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น คือ การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่มีอิสรภาพ และพึ่งตนเองได้ ใช้สิทธิเสรีภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ เคารพสิทธิเสรีภาพผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาค ไม่แก้ปัญหาคด้วยความรุนแรง ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ร่วมรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสาธารณะตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ ฉะนั้นแล้วพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงแตกต่างกับพลเมืองในระบอบอื่น ๆ กล่าวคือ พลเมืองในระบอบอื่น ๆ จะเป็นอย่างไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับผู้เป็นเจ้าของอำนาจจะกำหนดให้ แต่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นเจ้าของประเทศ จึงมีอิสระในการเลือกวิถีชีวิตและมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน โดยอิสรภาพนั้นจะต้องควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมด้วย

โดย ธรรมนูญ วิทยุภูมิภาค (2556, น. 19) ได้กำหนดคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย

1) ความเคารพกติกา หมายถึง การยอมรับว่าทุกคนมีความเสมอภาคภายใต้กติกา ความเคารพกติกา/กฎหมาย และยอมรับผลของการละเมิดกติกา/กฎหมาย การแก้ไขปัญหาโดยใช้วิถีทางประชาธิปไตยและกติกา การไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรงแก้ไขปัญหา

2) ความเคารพสิทธิผู้อื่น หมายถึง การไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพผู้อื่น การคำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่นที่จะเกิดจากการใช้สิทธิเสรีภาพของตน การยอมรับความแตกต่างหลากหลายของผู้คนในสังคม การเคารพผู้อื่นที่แตกต่างจากตนเองทั้งในด้านวิถีชีวิต ความเชื่อและความคิด การไม่ใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากตน การมองคนในสังคมมีความเท่าเทียมกัน และทุกคนในสังคมล้วนเป็นเจ้าของประเทศ

3) ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง รับผิดชอบตนเองและพึ่งพาตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลและอำนาจหรือระบบอุปถัมภ์ผู้ใด ความตระหนักว่าการกระทำใด ๆ ของตนมีผลต่อสังคม การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาโดยไม่ก่อปัญหา การลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ทั้งนี้การเมืองภาคพลเมืองในประเทศไทยในปัจจุบันได้รับการยอมรับและมีฐานะชอบธรรมทางการเมือง สามารถถ่วงดุลต่อรองกับการเมืองในระบบรัฐสภาได้มากขึ้น เพราะลักษณะของการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนไม่ใช่แค่เพียงที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีจุดมุ่งหมายในการเข้าถึงอำนาจรัฐ ในหลายครั้งพบว่า การริเริ่มหรือการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญทางการเมืองจะถูกกำหนดโดยประชาชน เช่น การร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 การปฏิรูปการเมือง ซึ่งการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ จึงเป็นการชี้ให้ภาครัฐเห็นถึงความต้องการของประชาชน รวมทั้งข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนาตามแนวทางที่ภาครัฐกำหนด

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาและค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางการเมือง ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง การเคลื่อนไหวทางสังคมของขบวนการนักศึกษา พบว่า มีผู้ได้ทำการศึกษาประเด็นดังกล่าวมาบ้างพอสมควรแล้ว แต่ประเด็นการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ พบว่ายังไม่มีผู้ทำการศึกษามากนัก ดังนั้นจึงขอนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประเด็นการเคลื่อนไหวทางสังคมอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการประมวลและวิเคราะห์เนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้

วีระพงษ์ อธิปัญญาวงศ์ (2551, น. 187-189) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การปรับบทบาทของ ขบวนการนักศึกษาไทยระหว่าง พ.ศ. 2527-2540 พบว่า เงื่อนไขและปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้บทบาท ขบวนการนักศึกษาต้องปรับเปลี่ยนนั้นคือ การหันกลับมาทบทวนและวิพากษ์วิจารณ์แนวความคิด สังคมนิยมที่ขบวนการนักศึกษาได้รับจาก พคท. และมีการแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ และแนวความคิด ใหม่ ๆ เข้ามาแทนที่ ทำให้เกิดความหลากหลายทางความคิด ไม่ว่าจะเป็นแนวความคิดนิเวศนิยม วัฒนธรรมชุมชนหรือแม้แต่แนวความคิดเชิงพุทธ ทำให้ขบวนการนักศึกษาในเวลาต่อมา โดยมี ลักษณะที่พิเศษประการหนึ่ง คือ สามารถปรับบทบาทของตนเองได้ตลอดเวลา เพราะการที่ วิพากษ์วิจารณ์และตรวจสอบกันเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ต่าง ๆ ในขบวนการนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น และการเรียนรู้ดังกล่าวนำไปสู่การปรับบทบาทที่มีลักษณะเป็นกระบวนการและมีความต่อเนื่อง ส่วน รูปแบบและลักษณะของกิจกรรมนักศึกษานั้นถูกแสดงออกผ่านการเคลื่อนไหวในหลายกรณี ทั้งใน ด้านเศรษฐกิจ และการเมือง รวมถึงในด้านของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยบทบาทและการ เคลื่อนไหวที่มีความหลากหลายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 แสดงให้เห็นถึงความสนใจและแนวความคิดที่ หลากหลายของขบวนการนักศึกษา หรืออาจกล่าวในแง่หนึ่งได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นอุดมการณ์ ของนักศึกษาไม่ได้มีเพียงหนึ่งเดียว แต่มีหลากหลายอุดมการณ์ผสมเข้าด้วยกัน ฉะนั้นแล้วการ ดำเนินการและการเคลื่อนไหวครั้งต่าง ๆ ของนักศึกษา จึงมุ่งไปที่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ ระบอบประชาธิปไตย

รวมไปถึงการศึกษาของ ภาคิไนย์ ชมสินทรัพย์มัน (2554) ที่พบว่า โครงสร้างโอกาสทาง การเมืองช่วงปี พ.ศ. 2519 ถึงพ.ศ. 2520 โดยนโยบายควบคุมทางการเมืองแบบเข้มงวด ส่งผลให้ นักศึกษามีข้อจำกัดในการรวมตัวจัดตั้งองค์กรเคลื่อนไหวทางสังคม ต่อมาในปีพ.ศ. 2521 ถึงพ.ศ. 2523 รัฐดำเนินนโยบายผ่อนคลายทางการเมือง ทำให้นักศึกษามีโอกาสในการระดมทรัพยากรเพื่อ จัดตั้งองค์กรเคลื่อนไหวทางสังคมจนประสบความสำเร็จ แต่การระดมทรัพยากรเพื่อจัดตั้งองค์กรของ นักศึกษาตกอยู่ภายใต้อิทธิพลเชิงอุดมการณ์จากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จนกระทั่งถึง ประมาณปีพ.ศ. 2526 ขบวนการนักศึกษาถดถอยลงเนื่องจากเกิดวิกฤติศรัทธาต่ออุดมการณ์แบบ ปฏิวัติ จากปัจจัย 3 ประการ คือ ความขัดแย้งในโลกสังคมนิยมระดับสากล ความเสื่อมถอยเชิง อุดมการณ์ปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และนโยบายรุกทางการเมืองของรัฐ 66/2523 จากนั้น ช่วงปีพ.ศ. 2526 ถึงพ.ศ. 2531 นักศึกษาทำการระดมทรัพยากรเพื่อจัดตั้งองค์กร เคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองครั้งใหม่แต่ไม่ได้รับอิทธิพลเชิงอุดมการณ์จากภายนอกขบวนการเหมือน ช่วงปีพ.ศ. 2521-2526 แต่อย่างใด ขบวนการนักศึกษาเคลื่อนไหวในประเด็นที่หลากหลายมากขึ้น และมีองค์กรจัดตั้งของตนเองในการเคลื่อนไหวแต่ละประเด็นปัญหาที่แตกต่างกันไป และเคลื่อนไหว เป็นแนวร่วมกับองค์กรเคลื่อนไหวทางสังคมอื่น ๆ

นอกจากนี้การศึกษาเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ของ (ธัญชัช วิกิตภูมิประเทศ, 2556, น. 59-65) ก็พบว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมที่ระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมืองด้านการเคารพกติกาสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามเพศ ภูมิลำเนา ผลการเรียน คณะ ชั้นปี และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ซึ่งไปสอดคล้องกับการศึกษาของ วงธรรม สรณะ, คชนอง พิณ, จุฬากร ศิลาอาสน์, และเบญจพร ประจง (2554, น. 40-44) ในการศึกษาในระดับของค่านิยมประชาธิปไตยของนักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ ที่พบว่า ระดับค่านิยมประชาธิปไตยของนักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ จำแนกออกเป็น 4 ด้าน แต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยที่เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความเสมอภาค เช่น การยอมรับและปฏิบัติตามเสียงข้างมาก ด้านความมีเหตุผล เช่น การสนทนากับผู้ที่มีความเห็นแตกต่าง ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การยอมรับมติและกติกาส่วนรวม การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ และด้านประโยชน์ส่วนรวม โดยนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มีค่านิยมประชาธิปไตยสูง ส่วนในด้านประโยชน์ส่วนรวม พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง คาดว่านักศึกษามีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินสาธารณะ ทั้งนี้เป็นเพราะที่ผ่านมาสังคมอาจจะไม่ได้แสดงบทบาทที่ชัดเจนในด้านการดูแลผลประโยชน์สาธารณะ ทำให้ระดับค่านิยมด้านประโยชน์ส่วนรวมมีระดับต่ำกว่าค่านิยมข้ออื่น จึงอาจสรุปได้ว่าหากนักศึกษาได้คุ้นชินกับประโยชน์ส่วนรวมอย่างต่อเนื่องย่อมพัฒนาค่านิยมในด้านนี้ให้สูงขึ้นได้ ทั้งนี้เนื่องจากค่านิยมนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคม ปรัชญาการณที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นย่อมมีผลต่อการตัดสินใจและลงมือปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากนักศึกษาเห็นการแสดงออกของสังคมบ่อยครั้งย่อมมีแนวโน้มที่กระทำตามสิ่งที่ได้เห็นนั้น

แต่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง บทบาททางการเมืองของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ของ ศนิชา เหล่าชัย (2546, น. 114-116) ที่พบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ แต่ในกิจกรรมการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาตินั้นนักศึกษาจะเข้าร่วมค่อนข้างมาก โดยแรงจูงใจคือ นักศึกษาเห็นว่า การไปใช้สิทธิเป็นหน้าที่ที่ไม่ควรละเลย และมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการเมือง ส่วนการเข้าร่วมแสดงบทบาททางการเมืองในกิจกรรมรูปแบบอื่น ๆ ยังมีน้อยมาก เนื่องจากนักศึกษามองว่าไม่เห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ไม่มีเชื่อมั่นในพลังของการรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเมืองที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในทางเมือง อย่างไรก็ตาม นักศึกษายังมีความสนใจทางการเมืองในระดับปานกลางค่อนข้างสูง เพราะยังมีการติดตามข่าวสารผ่านโทรทัศน์มากขึ้น มีการติดตามโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาล แต่ทั้งนี้ความ

สนใจทางการเมืองก็ยังไม่ผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่อย่างใด ไม่ว่าจะพอหรือไม่พอใจการทำงานของรัฐบาล นักศึกษาส่วนใหญ่ก็ไม่มีความคิดที่จะทำอะไรมากไปกว่าการดูข่าวและพูดคุยวิพากษ์วิจารณ์กันในกลุ่มเพื่อนเท่านั้น

การศึกษาของ อัมฤตา สารธิงค์ (2552, น. 93-94) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่อยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงส่วนน้อยที่มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารูปแบบกิจกรรมพบว่า นักศึกษาให้ความสนใจแบบการติดตามข่าวสารสถานการณ์ทางการเมืองเป็นส่วนใหญ่ ส่วนกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ในลักษณะการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ การร่วมชุมนุมประท้วง ยังมีการร่วมกิจกรรมดังกล่าวในส่วนน้อย เนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้ต้องอาศัยการทุ่มเทเวลา ความเสียสละส่วนตน ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่มีความพร้อมในส่วนนี้ รวมถึงขาดการส่งเสริมสนับสนุนในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งนักศึกษาส่วนใหญ่มองว่าตนยังขาดโอกาสในการยอมรับถึงความคิดที่แปลกใหม่ นอกจากนี้ยังพบถึงปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า นักศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาททางการเมืองของตนอย่างลึกซึ้งส่งผลต่อเนื้อหาทำให้ขาดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และเห็นการเมืองเป็นเรื่องไกลตัวรวมทั้งขาดการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ในสังคม ขาดโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็น ตลอดจนมีภาระทางด้านการศึกษาเรียนมาก จึงทำให้ไม่สามารถเสียสละเวลาแสดงบทบาททางการเมืองของตนในรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบกับปัจจุบันมีสิ่งเร้าที่ดึงดูดความสนใจออกมามากมาย สิ่งเหล่านี้จึงเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา

นอกจากนี้ทั้ง จิรรัตน์ นภาดล (2550) และ สันติ ขวัญคง (2553) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยพบเหมือนกันว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง นักศึกษามีการกล่อมเกลาทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในระดับที่ต่ำ โดยเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ แล้วพบว่า การกล่อมเกลาทางการเมือง รวมถึงความสนใจเกี่ยวกับการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย

รวมถึงการศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของ พิชาย รัตนติลล ฌ ภูเก็ต, วิชา เป้าอารีย์, และพงเทพษ์ จันทสุวรรณ (2553) ที่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำในทุกรูปแบบทั้ง การมีส่วนร่วมในการติดตามข่าวสารทางการเมือง การมีส่วนร่วมรูปแบบกระแสหลัก การมีส่วนร่วมรูปแบบการใช้พลังบริโภคเชิงการเมือง และการมีส่วนร่วมรูปแบบชุมนุมกดดัน ขณะเดียวกันนักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติโน้มเอียงในเชิงบวกต่อระบอบประชาธิปไตย ไม่ยอมรับการซื้อสิทธิขายเสียง มีความคาดหวังว่านักการเมืองไม่ควรประพฤติกรรมสุจริต ควรเคารพความคิดเห็นของประชาชนอย่างให้เกียรติ และควรใช้

อำนาจในทางที่ถูกต้อง และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในทุก รูปแบบ ได้แก่ เพศ ภูมิภาคที่ตั้งของมหาวิทยาลัย สาขาที่ศึกษา รายได้ครอบครัว อาชีพ บิดา ความสนใจทางการเมือง ความไว้วางใจต่อสถาบันทางสังคมและการเมือง การมีบรรทัดฐาน ส่งเสริมประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัย การมีเครือข่ายของนักศึกษา และความคาดหวังต่อรัฐบาล ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในบางรูปแบบ ได้แก่ ทศนคติต่อระบอบ ประชาธิปไตย ทศนคติต่อการเมือง ทศนคติต่อการเลือกตั้งที่มีการซื้อเสียง ค่านิยมประชาธิปไตย ความเชื่อในสมรรถภาพทางการเมือง และความคาดหวังต่อนักการเมือง

ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนั้น พบว่ามีความสอดคล้องกันอยู่มากไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเรื่อง การก่อตัวของธรรมาธิปไตยกับการเมืองภาคพลเมืองในสังคมไทย ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557 ของ อนุรักษ์ (อนุรักษ์ เก่งเรียน, 2558) ที่พบว่า สภาพปัญหาการเมืองแบบ ประชาธิปไตยในสังคมไทยช่วงปี พ.ศ. 2547-2557 ได้แบ่งออกเป็น 8 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเมือง แบบอำมาตยาธิปไตย 2) นักการเมืองพรรคการเมืองเป็นของกลุ่มทุน 3) ผู้นำขาดจริยธรรม 4) การ ททุจริตเชิงนโยบาย 5) การขาดความชอบธรรมในการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองโดยการเลือกตั้ง 6) ธุรกิจการเมือง 7) นโยบายประชานิยม 8) ความขัดแย้งทางการเมือง ส่วนสาเหตุการก่อตัวและ พัฒนาการของธรรมาธิปไตยกับการเมืองภาคพลเมืองในสังคมไทยนั้น เนื่องมาจากกลุ่มผลประโยชน์ และฝ่ายรัฐบาลมีความขัดแย้งกัน จึงส่งผลให้ประชาชนถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการบรรลุเป้าหมาย โดยขยายพื้นที่จากประเด็นส่วนตัวไปเป็นประเด็นสาธารณะ ทำให้กระแสการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีกระแสขึ้นมาอีกครั้ง โดยความขัดแย้งนี้ส่งผลให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เพื่อ ทำกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งได้พัฒนาเป็นกลุ่มใหญ่ภายใต้แกนนำของแต่ละกลุ่ม จน เกิดปรากฏการณ์การเมืองภาคพลเมืองที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น รวมทั้งมีการระดมทุนและจัดเวทีเสวนา

การศึกษาของกรณี ฐาฑูร สรวงศ์สิริ (2553) ในเรื่อง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมคัดค้าน เหมืองแร่โพแทชจังหวัดอุดรธานี ที่พบว่า เจ็อนไข่นำมาสู่การก่อเกิดและการเติบโตของกลุ่มอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมอุดรธานี ที่อยู่ภายใต้เจ็อนไข่น 2 ประการ คือ เจ็อนไข่นภายในองค์กรที่เกิดจากการเสริมหนุน ให้เกิดการกระทำร่วมกันจากนักพัฒนาเอกชน แกนนำชาวบ้าน และการสร้างเครือข่ายและขบวนการ บนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบเครือข่ายและชุมชน และเจ็อนไข่นภายนอกองค์กรมาจาก โครงสร้าง โอกาสทางการเมือง ทางสังคม โดยการใช้อยุทธวิธีในการต่อสู้ที่หลากหลาย ปรับเปลี่ยน เลือกใช้ให้ สอดคล้องกับจังหวะและโอกาสกับสถานการณ์ ทั้งการยื่นหนังสือผ่านกลไกของระบบราชการ การ ผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการการแก้ไขปัญหา การต่อสู้ผ่านการใช้สิทธิ ตามกฎหมายและผ่านกระบวนการยุติธรรม และมีการเดินขบวน การชุมนุมประท้วง รวมทั้งการ ธรณรงค์ การสื่อสารผ่านสัญลักษณ์ ผ่านสื่อกระแสหลัก การผลิตสื่อของตนเองเพื่อสื่อสาร

เช่นเดียวกับการศึกษาของ วิเชียร บุราณรักษ์ (2548) ที่พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่นำมาสู่การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี มี 2 ปัจจัยหลัก ๆ คือ ปัจจัยด้านปัญหาเชิงโครงสร้าง ได้แก่ ปัญหาที่เกิดจากโครงการของภาครัฐ ซึ่งมีที่มาจากยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกนำความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นำมาสู่ปัญหาที่สะท้อนมุมมองของระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และปัจจัยด้านบริบทส่งเสริมและเอื้ออำนวย ได้แก่ ปัจจัยภายใน คือ วัฒนธรรมชุมชนที่ใช้ในการตอบโต้รัฐ เป็นการรื้อฟื้นแนววิถีของชุมชน และการระดมทรัพยากรด้านความคิด ความรู้ อดทนการณ์ การระดมบุคคลให้เข้ามาร่วมกลุ่ม ปัจจัยภายนอก คือ โครงสร้างโอกาสทางการเมือง นั่นคือ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่เปิดโอกาสพื้นที่ทางการเมืองให้มีความชอบธรรมมากยิ่งขึ้น และโครงสร้างโอกาสทางสังคม เป็นการขยายตัวของสื่อและการติดต่อสื่อสารกันมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลให้โอกาสของการแลกเปลี่ยนข้อมูลภายในสังคมมีมากขึ้น ส่วนรูปแบบแนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มนั้นมีกลยุทธ์หลากหลายรูปแบบ ได้แก่ กลยุทธ์การยึดพื้นที่ทางการเมือง กลยุทธ์ชุมชนนิยม/วัฒนธรรมชุมชน กลยุทธ์การต่อสู้ทางการเมืองเชิงสัญลักษณ์ กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมือง กลยุทธ์การต่อสู้ทางการเมืองปกติในระดับท้องถิ่น กลยุทธ์การต่อสู้เชิงทางกฎหมายของภาครัฐ กลยุทธ์การแสวงหาเครือข่ายพันธมิตร โดยทางกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี มีการใช้แนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้ตามแนวทางขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ โดยมุ่งไปที่การเปิดประเด็นบนพื้นที่สาธารณะ ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองแบบเข้มข้น ในการตอบโต้นโยบายของรัฐ โครงการของรัฐ การใช้อำนาจของรัฐ

รวมไปถึงการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในจังหวัดน่าน ต่อโครงการโรงไฟฟ้าลิกไนต์หงสา ของ รุ่งทิวา หนักเพ็ชร (2556) กล่าวว่า ปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในจังหวัดน่านต่อโครงการโรงไฟฟ้าลิกไนต์หงสา คือ ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการรับรู้เกี่ยวกับการก่อสร้างโรงไฟฟ้าลิกไนต์หงสา แต่อาจจะได้รับผลกระทบจากมลพิษทางอากาศซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพอย่างมาก โดยมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มชาวบ้าน โดยได้แสดงการเคลื่อนไหวทางการเมือง ในรูปแบบการประชุม รวมตัวกัน และยื่นหนังสือเพื่อต่อต้านโครงการนี้ โดยจัดเป็นขบวนประชาชน (Mob) ที่ได้รับความเดือดร้อนกรณีพื้นที่ทำกิน ที่มีการให้กระแสไฟฟ้าพาดผ่าน ซึ่งเป็นเขตป่าอนุรักษ์ และพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน โดยทางโครงการมีการทำการปักหมุด ปักเสาไม้ มีการถาง หัก ตัด กิ่งไม้ พืชผลของชาวบ้าน และป้ายสีตามต้นไม้ ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของชาวบ้าน ส่วนปัญหาและอุปสรรค มี 2 ด้าน คือ ด้านประชาชน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจ เพราะมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว ผู้ที่ออกมาเคลื่อนไหวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากแนวสายส่งไฟฟ้าและประชาชนจังหวัดน่าน บางส่วนที่มีการตื่นตัวด้านผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อประชาชน และสิ่งแวดล้อมใน จังหวัดน่านในอนาคต ด้านรัฐบาล พบว่าขาดการให้ข้อมูลแก่ประชาชนให้เข้าใจอย่างแท้จริงว่าระบบของโรงไฟฟ้า

เป็นอย่างไร และภาครัฐเพิกเฉยต่อข้อเรียกร้องของประชาชนในการก่อสร้างโครงการนี้ ถึงแม้จะมีกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวออกมาต่อต้าน แต่โครงการก็ยังดำเนินการต่อไปโดยไม่สนใจต่อข้อเรียกร้องของประชาชน และการไฟฟ้าก็ไม่ออกมาตอบข้อซักถามของประชาชน การรับซื้อไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตที่ได้จากการเผาถ่านหินลิกไนต์ในโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนหงสา ประชาชนและสาธารณสุขไม่ได้รับรู้รายละเอียดเกี่ยวกับสัญญา ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงนามสัญญาในโครงการนี้ รวมทั้งหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมของไทย เข้าไปตรวจสอบและติดตามการก่อสร้าง โรงไฟฟ้าลำปาง เพราะทุกขั้นตอนเกิดขึ้นฝั่งลาว ทั้งเรื่องการใช้กฎหมายและการคัดค้านจึงทำได้ค่อนข้างยากสิ่งที่น่ากังวลคือหากใช้ต้นทุนต่ำจะก่อให้เกิดมลพิษสูง

ขณะเดียวกันการศึกษาของ ธนวัฒน์ ปินตา (2556) ในเรื่อง การเคลื่อนไหวทางสังคมในการคัดค้านโครงการก่อสร้าง และติดตั้งระบบผลิตพลังงานจากขยะใน เขตเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอมืองลำพูน กล่าวว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมดังกล่าว เป็นการเคลื่อนไหวที่เกิดจากการรวมกลุ่มของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยใช้เหตุผลในการเคลื่อนไหวคัดค้านคือการก่อสร้างโครงการดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแก่ชาวบ้าน อีกทั้งยังมีประเด็นเรื่องของความเคลือบแคลงสงสัยในความโปร่งใสของโครงการ เนื่องจากทางเทศบาลตำบลบ้านกลางไม่ได้มีการทำประชาพิจารณ์ ให้ข้อมูลโครงการก่อสร้างแก่ประชาชนในพื้นที่ รวมถึงไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น จึงทำให้ประชาชนในพื้นที่รวมกลุ่มกันออกมาคัดค้านโครงการดังกล่าว และการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวในครั้งนี้ประชาชนในพื้นที่มีแนวคิดตามทฤษฎีกลุ่มโดยเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของการรวมกลุ่มมากกว่าการที่จะออกมาคัดค้านเพียงลำพัง แม้จะมีการนำประเด็นทางสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการเคลื่อนไหว แต่สมาชิกกลุ่มบางส่วนไม่ได้มีความตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดนิเวศวิทยาแต่อย่างใด เป็นเพียงการนำประเด็นสิ่งแวดล้อมมาใช้เพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนตัวของตนเอง อีกทั้งกลุ่มในการเคลื่อนไหวครั้งนี้เป็นเพียงกลุ่มที่เกิดขึ้นชั่วคราวหรือที่เรียกว่าเป็นกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ เมื่อปัญหาได้รับการแก้ไขก็สลายตัวไป ไม่ได้มีการพัฒนาไปเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งแต่อย่างใด ส่วนการเคลื่อนไหวของกลุ่มเป็นการเคลื่อนไหวที่ไม่ได้ต้องการแจ้งอำนาจรัฐมาเป็นของตนตามแนวคิดการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ แต่ต้องการให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอีกทั้งได้อาศัยแนวคิดประชาสังคมในการเคลื่อนไหวและแนวทางในการเชื่อมโยงของคนในชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งการสร้างพื้นที่ทางการเมืองสาธารณะของกลุ่มซึ่งพื้นที่นี้สามารถเรียกร้องและคัดค้านการก่อสร้างโครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเนื่องจากเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นให้ออกมาสู่พื้นที่สาธารณะที่กลุ่มเคลื่อนไหวได้สร้างขึ้น

นอกจากนี้การศึกษาของ กุศล พยัคฆ์ศักดิ์ (2555) ที่ศึกษาถึง การเมืองวัฒนธรรมของคนหนุ่มสาวในการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่: กรณีศึกษากลุ่มผู้นำหนุ่มสาวของเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ พบว่า คนหนุ่มสาวได้ใช้การเมืองวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเสนอแนวทางในการจัดการทรัพยากรในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่สาธารณะ การนำความรู้ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมมาใช้ในการต่อรอง ผ่านการสร้างอัตลักษณ์ความเป็น “ปกากะญอ” “คนสองวัฒนธรรม” “ลูกหลานที่ดี” การช่วงชิงความหมาย เพื่อจัดความสัมพันธ์ทางสังคมที่สลับซับซ้อน และการนำพื้นที่ความรู้มาสถาปนาสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้น จึงเป็นเสมือนตัวแทนของการสร้างธรรมาภิบาลท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดการสร้างความจริง ความรู้ และอำนาจของการจัดการทรัพยากรร่วมกัน ฉะนั้นในการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ของคนหนุ่มสาว จึงเป็นการสร้างพื้นที่ในการต่อรองการเข้าถึงสิ่งแวดล้อม และจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจของการจัดการร่วมกันในพื้นที่การเมืองขนาดเล็ก โดยเชื่อมโยงข้อโต้แย้งกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ ที่องค์กรหรือหน่วยงานรัฐยึดถือปฏิบัติ หรือโต้ตอบกับวาทกรรมการพัฒนาชุดต่าง ๆ โดยนำเอาความรู้ต่าง ๆ มาผสมกันภายใต้การอิงอยู่บนหลักของจารีตประเพณี แล้วนำมาปรับใช้ในพื้นที่ หรือชุมชนอันเป็นการสร้างข้อตกลงร่วม เป็นธรรมาภิบาลท้องถิ่นของการจัดการสิ่งแวดล้อมร่วมกันของกลุ่มปฏิบัติการต่าง ๆ สร้างกติกา หรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่ ภายใต้เงื่อนไขความต่างทางวัฒนธรรม โดยการเคลื่อนไหวผ่านองค์กร หรือหน่วยงานระดับท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล การเชื่อมการทำงานกับฝ่ายปกครองระดับอำเภอ หรือจังหวัด การทำงานร่วมกับองค์กรศาสนา เป็นต้น

การศึกษาของ ลิตาพรรณ จันทร์พิมานสุข (2550) ที่พบว่า การเข้าร่วมเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ หรือ คน. และการได้รับการเสริมความเข้มแข็งโดยองค์กรพัฒนาเอกชน ทำให้ชาวบ้านหญิงชายบ้านแม่คงชัยได้ลุกขึ้นมาตื่นตัวกับปัญหาของตนเองและสังคม รวมถึงร่วมกันทำงานเพื่อชุมชนมากขึ้นจากแต่เดิมที่เน้นแต่การทำมาหากิน โดยผู้หญิงที่เป็นกรณีศึกษา มีบทบาทในการเป็นวิทยากรนำเดินเรียนรู้ป่าในประเด็นไร่หมุนเวียน เป็นผู้อธิบายเรื่องคนอยู่กับป่าขณะที่กำลังเดินป่าหรือเดินไปในที่ต่าง ๆ ในชุมชน โดยเป็นการมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวของเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือรูปแบบหนึ่ง ที่หากมองจากรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกระแสหลักซึ่งมีความซับซ้อนและหลายระดับแล้วผู้หญิงเกือบทั้งหมดในเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือจะไม่มีบทบาทการมีส่วนร่วมในทางการเมืองเลย แต่หากมองจากแง่มุมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการแล้ว ผู้หญิงหลายคนในชุมชนได้ร่วมทำหน้าที่นี้ต่อเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ เพื่อเป็นอีกแรงหนึ่งที่จะทำให้ผู้คนที่ไม่เคยรับรู้และเข้าใจชีวิตของคนอยู่กับป่าและดูแลรักษาป่านั้นยอมรับและสนับสนุนให้ชาวบ้านได้อยู่ทำกินในพื้นที่ ระบบการเกษตรแบบไร่หมุนเวียน ความรู้ภูมิปัญญาของชนเผ่า ตลอดจนการจัดการทรัพยากรในลักษณะที่สร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนซึ่งจะส่งผลต่อสังคมโลกต่อไป

รวมไปถึง สายฝน เปี้ยวงค์ (2550) ที่พบว่าเงื่อนไขที่นำไปสู่การก่อเกิดขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน ในการศึกษาเรื่อง ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนเพื่อกรรมสิทธิ์ในที่ดิน: กรณีศึกษาการออกโฉนดชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับที่ดินทำกิน การเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคมและเศรษฐกิจ การคัดค้านการต่อสัมปทานการดูดทราย และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักพัฒนาเอกชน ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ ทิศทางการพัฒนาประเทศที่ไม่สมดุล ส่วนการกำหนดยุทธวิธีการเคลื่อนไหวของขบวนการเกิดขึ้นจากการจัดให้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน การเคลื่อนไหวร่วมกับกลุ่มแนวร่วมเกษตรกรภาคเหนือ และการทำงานร่วมกับนักพัฒนาเอกชนในฐานะพี่เลี้ยง และการเคลื่อนไหวของขบวนการมีรูปแบบที่หลากหลาย แบ่งออกเป็นยุทธวิธีหลัก ได้แก่ การยึดครองทำประโยชน์ในที่ดินว่างเปล่าโดยกลุ่มปฏิรูปที่ดินโดยชุมชนบ้านโป่ง การชุมนุม การขยายเครือข่ายพันธมิตร ยุทธวิธีเสริม ได้แก่ การสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง การดำเนินกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่วนปัญหาของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน แบ่งออกเป็น ปัญหาจากภายนอกชุมชน ได้แก่ ปัญหาจากภาพลักษณ์และความเข้าใจต่อการปฏิรูปที่ดินโดยชุมชน ปัญหาการดำเนินคดีกับชาวบ้าน ปัญหาการต่อสู้ที่ยืดเยื้อยาวนาน และปัญหาความไม่ต่อเนื่องของนโยบายในการแก้ไขปัญหาที่ดิน ปัญหาจากภายในชุมชน ได้แก่ ปัญหาการควบคุมสมาชิกไม่ได้ และปัญหาความไม่สม่ำเสมอในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม

นอกจากนี้การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำโขง ของ ภัทร ยืนยง (2557) พบว่า การเกิดกระบวนการเรียนรู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำโขงตอนบนนั้น เกิดจากการเรียนรู้ปัญหาและการปฏิบัติร่วมกัน ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในลุ่มน้ำที่อาศัยใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีวิธีการเรียนรู้คือการสร้างกลุ่ม ชุมชน และเครือข่ายให้เกิดการเคลื่อนไหวต่อการจัดการทรัพยากรทั้งในระดับชุมชนและในระดับเครือข่ายลุ่มน้ำ ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ การนำพื้นที่ต้นแบบมาปรับใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำ การนำประสบการณ์ของคนภายในชุมชนมาปฏิบัติจริงโดยอาศัยการมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการสร้างเครือข่าย โดยมีแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ลุ่มน้ำ ส่วนแนวทางการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของขบวนการนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 5 แนวทาง ได้แก่ การสะสมและแสวงหาทุนในการสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ การสร้างแนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำ การสร้างพื้นที่การเรียนรู้โดยการขยายพื้นที่ทางสังคมผ่านกลไกทางสังคม การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของผู้กระทำในการเคลื่อนไหวจัดการทรัพยากรธรรมชาติในลุ่มน้ำ การสร้างการปฏิบัติการการเรียนรู้ร่วมกัน

อีกทั้งการศึกษาของ ฮัสสัน คูมาลี (2555) ที่พบว่า กลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์อ่าวปัตตานี มีกระบวนการก่อตัวมาจากพัฒนาการการเคลื่อนไหวและต่อสู้ของชุมชนประมงพื้นบ้านรอบอ่าวปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบทางด้านทรัพยากรชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นฐานทรัพยากรที่สำคัญในการดำรงชีพจากการเข้ามาทำการประมงของเรืออวนลาก อวนรุน โดยรัฐไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้การรวมตัวก็เพื่อผลักดันโครงสร้างการทรัพยากรและดำเนินการบังคับใช้อย่างจริงจัง รวมถึงเพื่อการป้องกันการใช้ประโยชน์ที่สร้างผลกระทบต่อทรัพยากรและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านรอบอ่าวปัตตานี ทั้งประเด็นปัญหาที่มาจากนายทุนเอกชน ภาครัฐ หรือกระทั่งชาวบ้านด้วยกันเอง ตลอดจนเพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรทางกายภาพให้มีความอุดมสมบูรณ์ โดยมีลักษณะของกลุ่มเป็นกลุ่มประชาสังคมแบบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมกับแบบเสรีนิยมผสมกัน กล่าวคือนอกจากเคลื่อนไหวเพื่อการจัดการทรัพยากรโดยกลุ่มเองแล้ว ทางกลุ่มยังไม่ได้ปฏิเสธรัฐในการเคลื่อนไหวแต่อย่างใด เพราะบางประเด็นได้อาศัยการผลักดันและร่วมมือกับรัฐนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ โดยในระดับเครือข่ายนั้นโครงสร้างของกลุ่มเป็นการรวมตัวแบบเครือข่ายทางสังคมในแนวราบ ซึ่งไม่มีตำแหน่งที่เป็นทางการในการเป็นผู้นำของกลุ่ม แต่มีผู้ที่ประสานงานทำหน้าที่ในการขับเคลื่อน ส่วนกลุ่มที่มีแกนนำหลักและมีลักษณะเป็นโครงสร้างสายบังคับบัญชาในแนวดิ่งจะเกิดขึ้นในระดับชุมชน ทั้งนี้การเคลื่อนไหวของกลุ่มแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ การใช้ยุทธวิธีชัดเจน ท้าทายระบบการเมือง เช่น การชุมนุมประท้วงกดดันต่อการตัดสินใจของรัฐ และการใช้ยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติ เช่น การเข้าร่วมชุมนุม การยื่นหนังสือเพื่อขอชะลอและระงับโครงการของรัฐ รวมถึงการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยการสร้างทางเลือกให้กับชาวบ้านบางคนยกเลิกการประกอบอาชีพที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรด้วย นอกจากนี้การเคลื่อนไหวทางสังคมแล้วยังมีการใช้แนวทางเคลื่อนไหวโดยการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งโดยตรงควบคู่ด้วย ได้แก่ วิธีการสร้างมาตรการการป้องกันการคุกคามทรัพยากรจากภายนอกและการจัดกิจกรรมการฟื้นฟูทางกายภาพ

การศึกษาเรื่อง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนูปแบบใหม่ในประเทศไทย ของ ธเนศ มรรคา สกุล (2557) กล่าวว่า การเคลื่อนไหวทางการเมืองได้เปลี่ยนรูปแบบและเป้าหมายไปจากเดิมเป็นอย่างมาก จากแต่เดิมที่ขบวนการเคลื่อนไหวนั้นให้ความสำคัญกับการเรียกร้องระดับวิถีชีวิตที่เป็นเรื่องของปัจจัยพื้นฐานไปสู่สิ่งอื่น ๆ เช่น ความต้องการเรื่องความเสมอภาคในสังคมและประชาธิปไตย แสดงให้เห็นถึงความต้องการเป็นที่ยอมรับจากสังคมโดยรอบ อีกทั้งกลุ่มคนที่ออกมาเคลื่อนไหวนั้นยังเป็นกลุ่มคนที่ไม่ใช่ชนชั้นแรงงานเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงมีกลุ่มคนระดับชนชั้นกลางหรือชนชั้นนำเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวรูปแบบใหม่นี้ด้วย ส่วนหนึ่งก็เพราะปัญหาที่ออกมาเรียกร้องนั้นเป็นปัญหาที่ทุกคนในสังคมมีส่วนเกี่ยวข้อง แต่ไม่เคยตระหนักมาก่อน ในส่วนของรูปแบบของการเคลื่อนไหวทางการเมืองนั้นก็ถือได้ว่ามีเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องมาจากกลุ่มการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประเทศไทยบางกลุ่มถูกกีดกันจากฝ่ายผู้มีอำนาจ ทำให้กลุ่มเหล่านี้ไม่มี

พื้นที่อยู่บนสื่อกระแสหลัก ดังนั้นการเคลื่อนไหวแต่ละครั้งจึงต้องมีการพลิกแพลงรูปแบบและวิธีการ เพื่อให้ได้มาซึ่งพื้นที่ที่จะแสดงจุดยืนทางการเมืองของตนด้วยข้อจำกัดข้างต้น การเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเหล่านี้จึงออกมาในรูปแบบของการเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงกับการเผชิญหน้ากับรัฐโดยตรงที่อาจนำไปสู่ความรุนแรงได้ การเคลื่อนไหวทางการเมืองรูปแบบใหม่จะมีลักษณะไม่เป็นทางการ ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและไม่มีอันตราย การเคลื่อนไหวนั้นอยู่ภายใต้กฎหมายและกฎเกณฑ์สาธารณะ ไม่มีองค์กรนำการเคลื่อนไหวอย่างเป็นทางการ การเคลื่อนไหวแบบนี้หากดูเพียงผิวเผินอาจจะทำให้คิดว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่ไม่มีความหนักแน่นและไร้ความหมาย แต่แท้จริงการเคลื่อนไหวเหล่านี้กำลังต่อสู้กับสิ่งที่ทางกลุ่มต่อต้านด้วยการสร้างแนวคิดและการสร้างสัญลักษณ์ขึ้นมาเพื่อที่จะต่อต้านสัญลักษณ์ที่ถูกชนชั้นสูงครอบงำมาโดยตลอด

ทั้งนี้จากการรวบรวมข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัยข้างต้น สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย มีฐานแนวคิดที่เชื่อว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีอำนาจอธิปไตยสูงสุด ประกอบด้วยอำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ โดยเป็นอำนาจของปวงชน ซึ่งเป็นการอาศัยกระบวนการเลือกตั้ง คือการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่และใช้อำนาจทางการเมืองแทน ทั้งนี้ระบอบประชาธิปไตย คือระบอบการปกครองที่มีการบริหารและการจัดการอำนาจรัฐที่มาจากเสียงข้างมากของประชาชน โดยแบ่งประชาธิปไตยออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ประชาธิปไตยทางตรง เป็นรูปแบบของการปกครองโดยที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมกับการตัดสินใจใด ๆ ได้โดยตรง โดยไม่ต้องอาศัยคนกลางหรือผู้ทำหน้าที่แทนตน และ 2) ประชาธิปไตยทางอ้อม เป็นการปกครองที่ประชาชนมีหน้าที่เลือกผู้แทนไปทำหน้าที่แทนตนในรัฐสภา โดยการเลือกตั้ง

2) ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวดั้งเดิม (Classical Theory) เน้นอธิบายภายใต้ทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการอธิบายปรากฏการณ์การรวมกลุ่มทางการเมืองในช่วงทศวรรษที่ 1940-1950 โดยมีฐานแนวคิดมาจากแนวคิดจิตวิทยามวลชน ซึ่งเป็นลักษณะของเหตุการณ์หรือกระบวนการทางสังคมที่ไม่ได้อยู่ในโครงสร้างทางสังคมปกติ เช่น ประเพณี กฎหมาย และสถาบันทางสังคมต่าง ๆ มีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีความไร้บรรทัดฐานและเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกทั้งมีสภาวะความวุ่นวายทางการเมือง ซึ่งเกิดจากการล่มสลายในระบบโครงสร้างทางสังคมแบบเดิม อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ฝูงชนในแนวคิดดังกล่าว ให้มุมมองว่า ฝูงชนเป็นภาวะไร้อารยธรรมของมนุษย์ มีความโหดร้ายป่าเถื่อน ไร้ความรุนแรง มีภาวะรวมตัวแบบชั่วคราว มีลัทธิเชื่อผู้นำ ทั้งนี้ในภาวะไร้อารยธรรมของมนุษย์นำไปสู่การกระทำรวมหมู่ ส่งผลให้บุคคลในฝูงชนมีเหตุผลต่ำและใช้อารมณ์ความรู้สึกสูง สร้างภาวะความไร้บรรทัดฐานหรือภาวะที่ไม่สามารถควบคุมได้ ทั้งนี้การเกิดขึ้นของฝูงชน ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่

สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดควร-ไม่ควร เป็นการสะสมความรู้สึกที่ไร้ตัวตน นำไปสู่การสูญเสียสติ กลายเป็นภาวะจิตไร้สำนึกที่ถูกครอบงำโดยสัญญาณดิบ ซึ่งเป็นการสะสมจากยุคไร้อารยธรรมซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน เป็นสัญญาณที่อันตรายและไร้ความรับผิดชอบ หากบุคคลอยู่ตามลำพังจะไม่แสดงออกมา แต่หากเข้าไปอยู่ในฝูงชนจะทำให้เกิดภาวะดังกล่าว ซึ่งมีอิสระที่จะแสดงออกและปลดปล่อยสัญญาณดิบ ซึ่งภาวะนั้นคือขั้นตอนของการเกิดลักษณะ “อารมณ์และจิตใจร่วมหมู่”

3) ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (New Social Movements Theory) เป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการอธิบายปรากฏการณ์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ซึ่งขบวนการเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความคับข้องใจที่เกิดขึ้นในสังคมสมัยใหม่ โดยมีจุดสนใจที่มุ่งอธิบายว่าทำไมขบวนการการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ ซึ่งประกอบด้วยคนหลายชนชั้นจึงเกิดขึ้น แต่ไม่เน้นถึงประเด็นความสำเร็จ เนื่องจากการเคลื่อนไหวทางสังคมต้องการเปลี่ยนเป็นประชาสังคมไม่ใช่การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งอาจไม่ยอมรับการเข้าไปในระบบการเมืองแต่ก็ได้ปฏิเสธทั้งหมด กล่าวโดยสรุปแล้ว ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ มีลักษณะสำคัญคือ 1) ไม่ใช่ขบวนการเคลื่อนไหวบนพื้นฐานของชนชั้น 2) ไม่ได้เรียกร้องผลประโยชน์ในเรื่องแคบ ๆ แต่มุ่งเปลี่ยนแปลงไปที่นวัตกรรมเชิงวัฒนธรรม 3) กระทำการเคลื่อนไหวเรียกร้องด้วยตนเอง ไม่ได้หวังพึ่งกลไกของรัฐ และ 4) เป้าหมายการเคลื่อนไหวเรียกร้องไม่ใช่เพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐ แต่เคลื่อนไหวเรียกร้องเพื่อสร้างกติกากฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต หรือสร้างวาทกรรมชุดใหม่ในเรื่องนั้น ๆ

4. แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง การเคลื่อนไหวของประชาชนที่รวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมทางสังคม กิจกรรมทางการเมือง โดยเป็นปฏิกิริยาตอบโต้ของการใช้อำนาจของรัฐ ซึ่งประชาชนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้โดยตรงในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการเมืองภาคพลเมืองนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวในประชาสังคม เพราะการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่าง ๆ มักมีประเด็นการเรียกร้องที่แตกต่างหลากหลาย รวมทั้งมีการจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐ การถ่วงดุลอำนาจรัฐร่วมไปด้วย ทั้งนี้การเคลื่อนไหวของประชาชนเฉพาะกลุ่มเพื่อแสดงสิทธิในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองหรือเพื่อยับยั้งการกระทำของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของประชาชน โดยการเมืองภาคประชาชนเป็นการใช้สิทธิขั้นพื้นฐานในระบบการเมืองแบบเปิด ซึ่งระบบการเมืองที่รองรับสิ่งนี้ได้จะต้องมีเงื่อนไขอย่างน้อย 2 ประการ ได้แก่ 1) การดำรงอยู่ของพื้นที่สาธารณะ สำหรับการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี เช่น เสรีภาพของสื่อมวลชน เสรีภาพในการแสดงความเห็นของบุคคลหรือหมู่คณะในเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนรวม และ 2) การยอมรับโดยกฎหมายถึงสิทธิในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนที่กระทำโดยสันติ เริ่มตั้งแต่สิทธิในการประชุม การชุมนุมประท้วง ไปจนถึงการนัดหยุดงาน หรือปฏิเสธต่อคำสั่งรัฐ

บทที่ 3

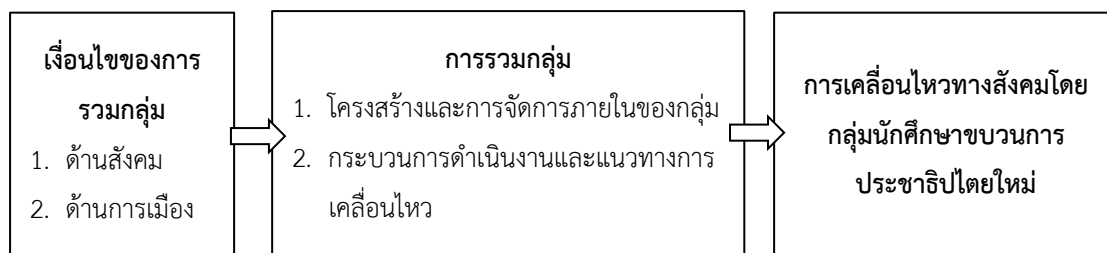
ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับ “การเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่” ครั้งนี้ ได้ใช้แนวทางการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเพื่อทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทั้ง เจเนอไซที่นำมาสู่การรวมกลุ่มของนักศึกษา แนวทางในการเคลื่อนไหวของกลุ่ม แนวทางในการดำเนินงานของกลุ่ม รวมถึง ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้น เมื่อได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยแล้วจึงขยายขอบเขตไปสู่การศึกษาในพื้นที่ โดยมีกระบวนการและขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

- 3.1 แนวคิดในการศึกษา
- 3.2 วิธีการศึกษา
- 3.3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา
- 3.4 วิธีการเก็บข้อมูล
- 3.5 การตรวจสอบข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 แนวคิดในการศึกษา

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และข้อสรุปจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมทั้งรูปแบบเก่าและรูปแบบใหม่ รวมทั้งแนวทางการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มขบวนการต่าง ๆ แล้ว ดังนั้นจึงได้จัดทำแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการศึกษา เรื่อง การเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 แสดงลำดับกรอบในการเอื้อให้เกิดการเคลื่อนไหว

ในภาพที่ 3.1 เป็นการแสดงให้เห็นถึงลำดับในการเอื้อให้เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ โดยแสดงให้เห็นถึงเงื่อนไขที่นำมาสู่การรวมกลุ่มของนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ที่มาจากเงื่อนไขสองด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคมและด้านการเมือง โดยจากเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้นจึงก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้น ซึ่งส่งผลให้มีทั้งโครงสร้างและการจัดการภายในของกลุ่ม รวมทั้งมีกระบวนการดำเนินงานตามแนวทางการเคลื่อนไหวทางสังคมต่าง ๆ เช่น วิธีการขัดขวาง ทำลายตามระบบการเมืองปกติ วิธีการใช้ความรุนแรง และวิธีการตามช่องทางระบบปกติ โดยทั้งหมดที่เกิดขึ้นนั้นจะอยู่ภายใต้การดำเนินงานและการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่

3.2 วิธีการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้วิธีการศึกษา ประกอบไปด้วย การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) การสังเกตการณ์ (Observation) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Study)

เป็นการศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมทั้งรูปแบบเก่าและรูปแบบใหม่ แนวทางการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มขบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเฉพาะกรณี ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้เข้าใจบริบททางสังคมและปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทางสังคมที่เกิดขึ้น โดยเป็นการอาศัยข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากแหล่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) เอกสารทางวิชาการและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวประเด็นทางสังคม ทางการเมืองของกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งนี้ยังรวมถึงหนังสือและ

บทความที่เป็นทั้งแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมือง

2) หนังสือพิมพ์และข่าวสารจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองของกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

3.2.2 การสังเกตการณ์ (Observation)

โดยเป็นการเฝ้าดูพฤติกรรมและเหตุการณ์ของกลุ่มนักศึกษาเพื่อทำความเข้าใจ รวมถึงหาความสัมพันธ์และความหมายของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ อย่างมีระเบียบแบบแผน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงการทำกิจกรรมและการเคลื่อนไหวของกลุ่มนักศึกษา โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ซึ่งจะต้องมีการเข้าร่วมกิจกรรมของทางกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ด้วย เช่น การจัดสัมมนาในกิจกรรมครั้งต่าง ๆ การเดินขบวน การจัดเวทีแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

3.2.3 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

เป็นการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเงื่อนไขที่นำมาสู่การรวมกลุ่ม แนวทางในการดำเนินงานของกลุ่ม แนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมือง รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มในการทำกิจกรรมครั้งต่าง ๆ ทั้งนี้ได้ทำการกำหนดประเด็นไว้ล่วงหน้าและมีการซักถาม โดยให้สมาชิกของกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลได้อย่างเต็มที่

3.3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผ่านการใช้เทคนิคการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเริ่มจากการคัดเลือกนักศึกษาและอดีตนักศึกษาจากสมาชิกกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ รวมถึงผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ที่เลือกมานั้นมีคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งสามารถเป็นตัวแทนหรือตอบคำถามในฐานะตัวแทนของสมาชิกทั้งหมดได้

ทั้งนี้ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย มีเหตุผลเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเคยเป็นสมาชิกสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) และกลุ่มอิสระในช่วงการต่อสู้ทางการเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513-2516 รวมทั้งในอดีตเคยทำกิจกรรมทางการเมืองด้วย และการคัดเลือก

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสื่อมวลชน มีเหตุผลเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นสำนักสื่อแนวหน้า ที่มีหน้าที่ต้องนำเสนอข่าวสารประเด็นต่าง ๆ ให้สังคมได้รับรู้ รวมถึงข่าวสารการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองด้วย ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้มีจำนวนทั้งหมด 15 คน ประกอบไปด้วย

1) นักศึกษาและอดีตนักศึกษาสมาชิกกลุ่ม ขบวนการประชาธิปไตยใหม่	จำนวน 9 คน
2) อาจารย์มหาวิทยาลัย	จำนวน 3 คน
3) สื่อมวลชน	จำนวน 3 คน (จาก 3 สำนัก)

3.4 วิธีการเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้ประกอบไปด้วย

3.4.1 การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

เป็นการพูดคุยในรายละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเงื่อนไขที่นำมาสู่การรวมกลุ่ม แนวทางในการดำเนินงานของกลุ่ม แนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมือง รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มในการทำกิจกรรมครั้งต่าง ๆ โดยเปิดกว้างให้แก่ข้อมูลที่หลากหลายที่ได้จากสมาชิกกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ทั้งนี้จะดำเนินการสัมภาษณ์ไปในรูปแบบการสนทนาที่ไม่เป็นทางการ ไม่เคร่งครัดในการใช้คำที่ใช้ถามและลำดับคำถาม ซึ่งเป็นการใช้คำถามปลายเปิดที่มีคำสำคัญที่ต้องการและมีความยืดหยุ่นพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนถ้อยคำให้สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของแต่ละบุคคลและสถานการณ์การสัมภาษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยจะให้สมาชิกของกลุ่มแต่ละคนมีอิสระในการสนทนาประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่จะใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไว้แล้ว มาเป็นแบบในการถามข้อมูลสมาชิกกลุ่มนักศึกษา โดยจะใช้แบบคำถามเหมือนกันหมดทุกคน ซึ่งจะสามารถช่วยให้จัดหมวดหมู่ข้อมูลได้ง่ายและสะดวกขึ้น ทั้งนี้การสัมภาษณ์จะกระทำเป็นรายบุคคล

โดยมีเค้าโครงแนวประเด็นการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

- 1) ชื่อ-สกุล
- 2) เพศ
- 3) อายุ
- 4) การศึกษา: ระดับการศึกษา/สถาบัน/คณะ/ชั้นปี
- 5) ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องในทางการเมือง

ส่วนที่ 2 เจื่อนใจของการรวมกลุ่มด้านสังคม

- 1) ความสัมพันธ์ของฐานะทางสังคมกับการเคลื่อนไหวทางการเมือง
- 2) การใช้บทบาทหน้าที่ทางสังคมในการเคลื่อนไหวทางการเมือง
- 3) การใช้ความสัมพันธ์และเครือข่ายทางครอบครัวในการเคลื่อนไหวทางการเมือง

ส่วนที่ 3 เจื่อนใจของการรวมกลุ่มด้านการเมือง

- 1) อุุดมการณ์ทางการเมือง
- 2) ความคิดเห็นต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- 3) พฤติกรรมและการแสดงออกทางการเมือง

ส่วนที่ 4 แนวทางการเคลื่อนไหวและการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค

- 1) รูปแบบและการดำเนินการตามแนวทาง
- 2) การตัดสินใจเลือกแนวทาง
- 3) ความสำเร็จ/ผลงานในการเคลื่อนไหวตามแนวทางที่ผ่านมา
- 4) ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการดำเนินการตามแนวทาง
- 5) ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น

3.4.2 การสังเกตการณ์ (Observation)

เป็นการเฝ้าดูพฤติกรรมและเหตุการณ์การเคลื่อนไหวของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ จากการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งที่เป็นกิจกรรมภายในและกิจกรรมภายนอกของกลุ่ม รวมทั้งดูการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ ที่เป็นภาคีกับกลุ่มนักศึกษา เพื่อนำไปหาเจื่อนใจที่นำมาสู่การรวมกลุ่มของนักศึกษา กระบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่ม โดยจะเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมของทางกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ เพื่อสังเกตพฤติกรรมดังกล่าว เช่น การจัดสัมมนา ในกิจกรรมครั้งต่าง ๆ การเดินขบวน การจัดเวทีแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

3.4.3 แบบบันทึกข้อมูล

โดยเป็นการกำหนดขึ้นมาเองเพื่อบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ ซึ่งมีส่วนประกอบดังต่อไปนี้

- 1) วัน เวลา สถานที่ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2) บุคคลและเหตุการณ์หรือกิจกรรมที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์
- 3) เนื้อหาและรายละเอียดที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ใน

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นการลงพื้นที่จริงโดยขั้นตอนแรกของการเก็บข้อมูลคือ เลือกพื้นที่ที่จะเก็บข้อมูลและต่อมาคือ เลือกกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ก่อนจะทำการนัดหมาย เรื่องเวลาและสถานที่กับผู้ให้ข้อมูล จากนั้นจึงลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยระยะเวลาในการเก็บข้อมูลในแต่ละครั้งจะใช้เวลาตามความเหมาะสมและตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สำหรับอุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ได้แก่ สมุดบันทึก กล้องถ่ายรูป โทรศัพท์มือถือเพื่อใช้ในการบันทึกเสียง ทั้งนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลบางครั้งจะมีผู้ติดตามไปด้วยไม่น้อยกว่า 1 คนเสมอ

3.5 การตรวจสอบข้อมูล

ในการตรวจสอบข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่

3.5.1 การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation)

เป็นการพิสูจน์และตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ แหล่งเวลา คือ การตรวจสอบการสัมภาษณ์หรือการสังเกตการณ์ที่อยู่ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เช่น การสัมภาษณ์หรือการสังเกตการณ์สมาชิกของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ก่อนและหลังการทำกิจกรรมครั้งต่าง ๆ แหล่งสถานที่ คือ การตรวจสอบการสัมภาษณ์หรือการสังเกตการณ์ที่อยู่ในสถานที่ที่แตกต่างกัน เช่น การสัมภาษณ์หรือการสังเกตการณ์สมาชิกของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ในสถานที่ปกติเมื่อมีการนัดสัมภาษณ์และในสถานที่ที่มีการจัดกิจกรรมครั้งต่าง ๆ และแหล่งบุคคล คือ การตรวจสอบการสัมภาษณ์หรือการสังเกตการณ์บุคคลที่แตกต่างกันในประเด็นคำถามหรือในเหตุการณ์/กิจกรรมเดียวกัน เช่น การสัมภาษณ์หรือการสังเกตการณ์สมาชิกของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ที่แตกต่างกันแต่อยู่ในเหตุการณ์หรือกิจกรรมเดียวกัน

3.5.2 การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation)

เป็นการตรวจสอบว่าการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความแตกต่างกันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน จะได้ผลที่แตกต่างหรือไม่ เช่น ใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้เอกสาร เช่น การใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม ทั้งนี้ก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย เป็นต้น

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งเป็นการตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น โดยข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ที่ได้มาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการจดบันทึก เป็นต้น และเป็นการจำแนกชนิดของข้อมูลแบบใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลว่า ใครทำอะไร กิจกรรม/เหตุการณ์อะไร ดีความได้อย่างไร มีความสัมพันธ์กับอะไร โดยทำการสังเกตและเก็บข้อมูลได้หลาย ๆ ด้าน ซึ่งแยกองค์ประกอบตามคำถามของการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกตามกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการศึกษา และนำมาเปรียบเทียบเชื่อมโยงกับข้อมูลด้านอื่น ๆ เพื่อจำแนกเหตุการณ์/กิจกรรม พฤติกรรม การแสดงออก ความสัมพันธ์ เป้าหมาย เป็นต้น ทั้งนี้จะเป็นการนำเสนอข้อมูลในลักษณะของการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ในบทที่ 4 และ บทที่ 5 เพื่อเชื่อมโยงบริบทต่าง ๆ ต่อไป รวมทั้งมีการนำเอาแนวคิดทฤษฎีมาวิเคราะห์ร่วมด้วย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไขของการนำมาสู่การรวมกลุ่ม แนวทางการเคลื่อนไหวและการดำเนินการของกลุ่ม รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผลที่ได้รับจากการศึกษาก่อให้เกิดองค์ความรู้ในด้านของเงื่อนไขของการรวมกลุ่ม แนวทางการเคลื่อนไหวและวิธีการดำเนินงานของกลุ่ม รวมถึงทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ โดยสามารถแบ่งได้เป็น 4 ส่วน ดังนี้

- 4.1 บริบทประชาธิปไตยและการเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทย
- 4.2 กลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่และเงื่อนไขการเกิดกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่
- 4.3 แนวทางการเคลื่อนไหวและวิธีการดำเนินงานของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่
- 4.4 ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่

4.1 บริบทประชาธิปไตยและการเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน โดยอาศัยหลักการของการแบ่งแยกอำนาจและหลักการที่ว่าด้วยความถูกต้องแห่งกฎหมาย อันประกอบด้วย อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยอำนาจทั้งหมดนั้นเป็นอำนาจที่มาจากประชาชน เนื่องจากผู้ปกครองประเทศที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชน เป็นเพียงตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจให้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชน โดยประชาชนนั้นมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้ความเป็นพลเมืองของรัฐ ซึ่งมีกฎหมายเป็นกรอบบาง ๆ เพื่อให้ผู้คนภายในรัฐมีทิศทางการปฏิบัติที่อยู่ในพื้นฐานเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่คนในรัฐ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยเกิดขึ้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 เพื่อต้องการให้ประเทศหลุดพ้นจากการอยู่ภายใต้ระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ รวมถึงเป็นการเสริมสร้างแนวคิดความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นภายในประเทศไทย แต่ถึงกระนั้น ประเทศไทยก็ยังคงล้มเหลวต่อการพัฒนาความรู้และความเข้าใจของระบอบประชาธิปไตยลงไปสู่ประชาชน เนื่องจากต้องเผชิญกับความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศที่เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน ซึ่งเห็นได้จากการเกิดการปฏิวัติหลาย ๆ ครั้งในช่วงเวลาดังกล่าว รวมไปถึงค่านิยมและบรรทัดฐานเดิมของไทยที่อยู่ในรูปแบบของการที่มีผู้อุปถัมภ์ค้ำจุนและช่วยเหลือ ซึ่งได้รับความสะดวกสบายในรูปแบบของอำนาจหรือผู้หนุนหลัง โดยเป็นรูปแบบของอำนาจที่เกื้อหนุนกันในด้านของผลประโยชน์ (นพพล ชุกกลิ่น, 2560) ด้วยเหตุนี้ รูปแบบของประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในไทย จึงเป็นแค่เพียงชื่อของรูปแบบเท่านั้น เพราะประชาชนส่วนใหญ่และผู้ที่ควรถูกเรียกว่าเป็นพลเมืองของประเทศยังไม่มี ความเข้าใจได้อย่างมากนัก

อย่างไรก็ตาม ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเติบโตของเศรษฐกิจในต่างประเทศตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 หรือช่วง พ.ศ. 2513 เป็นต้นมา รวมถึงกระแสการต่อต้านอำนาจเผด็จการในหลาย ๆ ประเทศ จนก่อให้เกิดการล่มสลายของระบอบอำนาจนิยม นำไปสู่การเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประเทศต่าง ๆ หันมาสนใจประชาธิปไตยกันมากขึ้น ทั้งนี้ด้วยการเติบโตของระบบเศรษฐกิจในประเทศแถบเอเชีย จึงส่งผลให้โครงสร้างทางสังคมขยายตัว ทำให้เกิดการเกิดความเข้าใจและเกิดการพัฒนาค่านิยมของประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น รวมถึงเกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้วยเช่นกัน อนึ่งประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าว เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทย และถือได้ว่าเป็นการแสดงออกทางการเมืองรวมถึงการเคลื่อนไหวทางสังคมครั้งสำคัญครั้งหนึ่งด้วย เมื่อเยาวชนคนหนุ่มสาวที่เป็นนักเรียนนิสิตนักศึกษาได้ร่วมกับประชาชนได้เรียกร้องให้รัฐบาลปลดปล่อยนิสิตนักศึกษา อาจารย์ และนักการเมือง 13 คนที่ถูกจับกุมฐานเรียกร้องรัฐธรรมนูญ แต่กลับถูกรัฐบาลในขณะนั้น ตั้งข้อหาว่ากระทำการผิดกฎหมาย มั่วสุม ชักชวนให้มีการชุมนุมทางการเมืองในที่สาธารณะเกินกว่า 5 คน รวมทั้งบ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐ เป็นกบฏภายในพระราชอาณาจักรและมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ โดยเหตุการณ์ดังกล่าวให้นักเรียนนิสิต นักศึกษาและประชาชนได้ทำการชุมนุมประท้วง ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และในวันที่ 14-15 ตุลาคม จึงเกิดความรุนแรงขึ้น เมื่อเยาวชนคนหนุ่มสาวถูกปราบปรามด้วยอาวุธ เป็นผลให้เกิดการลุกฮือขึ้นทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เพื่อขับไล่เผด็จการเป็นผลทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องลี้ภัยไปต่างประเทศ ผลจากเหตุการณ์ดังกล่าว เยาวชน คนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ จึงได้ข้อสรุปว่า หากปราศจากซึ่งสิทธิเสรีภาพและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้ว การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประเทศไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และด้านอื่น ๆ ก็เป็นไปได้ยาก (จตุรงค์ ภูมิรินทร์, 2560)

ทั้งนี้ผลสะท้อนของกรณี 14 ตุลาฯ ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือการทำให้ประชาชนไทยได้รับสิทธิเสรีภาพและนำมาซึ่งระบอบประชาธิปไตยตามวิถีทางรัฐสภา การโค่นล้มของระบอบเผด็จการก่อให้เกิดความตื่นตัวในด้านสิทธิประชาธิปไตยครั้งใหญ่แก่ประชาชนในทุกระดับ แม้ว่าชัยชนะจากกรณี 14 ตุลาฯ ยังไม่ได้ทำให้ประชาชนได้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยสิ้นเชิง แต่ทำให้พลังฝ่ายอนุรักษ์นิยมต้องถดถอยไปขณะหนึ่ง และเปิดโอกาสให้กับยุคทองแห่งเสรีภาพ กำลังของฝ่ายพลังที่ก้าวหน้าซึ่งต้องการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยไปสู่สังคมที่ดีได้ก่อรูปขึ้นอย่างชัดเจน และได้ก่อการรุกในแทบทุกด้าน กระแสการต่อสู้ในเรื่องการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ความเป็นธรรมได้แผ่ขยายออกไป ความตื่นตัวของประชาชนขยายตัวออกไปจากห้องเรียน สุวีรวงศ์และห้องไร้อาคารรวมทั้งตามถนนหนทางต่าง ๆ และก่อให้เกิดรูปขบวนของการเคลื่อนไหวของประชาชนขนาดใหญ่ อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ไทย เช่น กลุ่มกรรมกร กลุ่มชาวนา องค์กรครู กลุ่มพระสงฆ์ และการเคลื่อนไหวเพื่อความเป็นธรรมของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ

ต่อมาในช่วงทศวรรษที่ 1990 หรือช่วง พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา การเคลื่อนไหวที่สำคัญอีกเหตุการณ์หนึ่งในประเทศไทย ก็คือ เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ในปี พ.ศ. 2535 ที่ประชาชนออกมาเคลื่อนไหวประท้วงรัฐบาลของพลเอกสุจินดา คราประยูร รวมถึงการต่อต้านการสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ที่ทำการรัฐประหารเมื่อปี พ.ศ. 2534 โดยถือได้ว่าการเคลื่อนไหวของประชาชนในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เป็นการเคลื่อนไหวที่สำคัญอีกเหตุการณ์หนึ่ง เนื่องจากเมื่อผ่านเหตุการณ์ต่าง ๆ มา ส่งผลให้บรรยากาศของประชาธิปไตยในประเทศไทยมีความเบ่งบานมากขึ้น เพราะประชาชนมีความตื่นตัวและมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นอย่างมาก จนนำมาสู่การปฏิรูปทางการเมืองเรื่อยมาจนมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เนื่องด้วยเป็นรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจแก่ประชาชนในการมีส่วนร่วมและมีการตัดสินใจสูงสุด (อรณิข รุ่งธิพานนท์, 2558)

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากมีรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 บรรยากาศของการเมืองในประเทศไทยยังไม่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง เนื่องจากอำนาจทางการเมืองยังคงอยู่กับคนส่วนน้อยเฉพาะกลุ่มในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคการเมืองที่มีนายทุนสนับสนุน ซึ่งเข้ามาหนุนเสริมผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง จึงส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ เรื่อยมาจนถึงเหตุการณ์การรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 ทั้งนี้เมื่อเกิดการรัฐประหารแต่ละครั้งก็จะเกิดรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นมา รวมถึงการจัดให้มีการเลือกตั้งด้วย แต่นั่นก็ไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองต่าง ๆ ในประเทศได้ ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนมีการแตกแยกทางความคิด โดยความคิดทางการเมืองได้แยกออกเป็น 2 ฝ่าย (สุวิดา ธรรมมณีวงศ์, 2544) ซึ่งในห้วงเวลาดังกล่าว การเคลื่อนไหวในประเทศไทยเริ่มมีการเคลื่อนไหวมาเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็น การเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2548-2552 ของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

และกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) รวมถึงการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ในปีพ.ศ. 2556–2557 จนกระทั่งเกิดการรัฐประหารอีกครั้งเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ทำให้ฝ่ายทหารเข้ามาบริหารประเทศ ส่งผลให้การพัฒนาประชาธิปไตยของไทยเริ่มถอยหลังไปสู่อดีตอีกครั้ง

ทั้งนี้ ภายหลังจากการรัฐประหาร เมื่อปี พ.ศ. 2557 การเคลื่อนไหวทางสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเริ่มมีการทำกิจกรรมที่มีประเด็นหลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นประเด็นด้านการเมือง สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมทางเพศ ฯลฯ เช่น ขบวนการต่อต้านโรงไฟฟ้าถ่านหินอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา การเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการล้วงละเมิดทางเพศของผู้หญิง ที่มีการใช้ข้อความร่วม (Hashtag) ว่า “Me Too” ในการดำเนินกิจกรรม และการเคลื่อนไหวของเครือข่ายองค์กรชาวบ้านในนาม สมัชชาคนจน รวมถึงการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่

4.2 กลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่และเงื่อนไขการเกิดกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่

4.2.1 ขบวนการประชาธิปไตยใหม่

จากเหตุการณ์การรัฐประหารในประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่นำโดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก เป็นหัวหน้าคณะ ได้ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ต่อต้านจากกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม เนื่องจากภายหลังจากการรัฐประหาร ได้มีการออกคำสั่งหลายฉบับที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนหลายกลุ่ม เช่น การประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรประกาศห้ามบุคคลออกนอกเคหสถานในเวลาที่กำหนด การประกาศห้ามการชุมนุมเกิน 5 คนขึ้นไป และคำสั่งต่าง ๆ อีกมากมาย กระนั้นแม้มีคำสั่งต่าง ๆ ออกมาแต่ก็ยังมีกลุ่มคนออกมาแสดงออกถึงการต่อต้านรัฐประหารในเชิงสัญลักษณ์เป็นระยะ โดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ก็เป็นหนึ่งในนั้นด้วย ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ขบวนการประชาธิปไตยใหม่ (New Democracy Movement - NDM) เป็นการรวมกลุ่มของเครือข่ายนิสิต นักศึกษานักวิชาการ ศิลปิน ภาคประชาสังคม และประชาชน จากองค์กรหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายในการต่อต้านการทำรัฐประหาร รวมถึงเป็นเครือข่ายที่จะทำให้ระบอบประชาธิปไตยกลับคืนมาสู่ประเทศไทย ในเรื่องนี้ รังสิมันต์ โรม สมาชิกกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ได้กล่าวไว้ว่า

...ภาพมองของ NDM ขอเรียกว่าเป็นขบวนการประชาธิปไตย ที่ไม่ได้ประกอบไปด้วย นักศึกษาอย่างเดียว ถึงแม้ภาพจะสะท้อนว่าเป็นการเคลื่อนไหวของนักศึกษาเองก็ตาม แต่ NDM เป็นขบวนการประชาธิปไตยที่มีคนจำนวนมากอยู่ในขบวนการทั้งแบบรับรู้และไม่รับรู้ มารวมกันเป็นเครือข่ายเพื่อทำให้ระบอบประชาธิปไตยกลับมา โดยภาคีและเครือข่ายของกลุ่มหลักๆ คือ นักศึกษา อาจารย์ นักวิชาการ แรงงาน NGO ศิลปิน มุลินีต่าง ๆ เหล่านี้ต่าง ก็เป็นเครือข่าย รวมถึงบรรดาผู้คนที่รักในประชาธิปไตย ที่มีเป้าหมายเดียวกันคือการต่อต้าน การรัฐประหาร... (รังสิมันต์ โรม, สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2560)

ทั้งนี้ขบวนการประชาธิปไตยใหม่ก่อตัวขึ้นภายใต้การทำงานของกลุ่มที่ยึดโยงหลักการสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ หลักประชาธิปไตย หลักสิทธิมนุษยชน หลักความยุติธรรม หลักการมีส่วนร่วม และ หลักสันติวิธี และก่อตัวขึ้นหลังจากการจัดกิจกรรมการแสดงออกทางการเมืองเชิงสัญลักษณ์ในวัน ครบรอบ 1 ปี การทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 ณ บริเวณหน้าหอ ศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ซึ่งจากเหตุการณ์การแสดงออกทางการเมืองดังกล่าว ส่งผลให้ นักศึกษาที่ทำกิจกรรมถูกจับกุมทั้งสิ้นจำนวน 38 คน โดยไม่มีใครถูกตั้งข้อหา และต่อมาจึงมี หมายเรียกนักศึกษา จำนวน 7 คน เพื่อไปรับทราบข้อกล่าวหา ในวันที่ 8 มิถุนายน 2558 ซึ่งจาก เหตุการณ์ดังกล่าวจึงเป็นที่มาและชนวนที่สำคัญของการประกาศจัดตั้งกลุ่มขบวนการประชาธิปไตย ใหม่ขึ้นมา ทั้งนี้เมื่อกลุ่มจัดตั้งแล้วกิจกรรมแรกที่กลุ่มดำเนินการนั้นคือ การร่วมกันอ่านแถลงการณ์ “คำประกาศอิสรภาพของประชาชนจากระบอบเผด็จการ” รวมทั้งกล่าวถึงปัญหาและผลกระทบที่ เกิดขึ้นภายหลังการรัฐประหาร ณ บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย จังหวัดขอนแก่น รวมทั้งกิจกรรม อื่น ๆ ของกลุ่มที่เกิดขึ้นนั้นเป็นกิจกรรมการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ การจัดเวทีเสวนา การจัด นิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดประชาธิปไตย การพิมพ์หนังสือ และการสื่อสารในรูปแบบสื่อต่าง ๆ ผ่านโซเชียลมีเดียที่มักเป็นกระแสในครั้งต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรม “จากเพื่อนถึงเพื่อน” ณ บริเวณสกายวอล์คหน้าหอศิลป์ฯ เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลปล่อยตัวนักศึกษา 14 คนที่ถูกดำเนินคดีจาก กิจกรรมที่จัดครบรอบ 1 ปีการรัฐประหาร และการจัดกิจกรรมเสวนา “9 ปีที่ก้าวไม่พ้นรัฐประหาร 19 กันยา” โดยมีนักวิชาการร่วมสะท้อนมุมมองต่อเหตุการณ์รัฐประหารที่เกิดขึ้น ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และการรณรงค์ให้ Vote No ในการลงประชามติไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ โดย มีการใช้ข้อความร่วม (Hashtag) ว่า “โหวต No ไม่รับกับอนาคตที่ไม่ได้เลือก” รวมไปถึงการจัด กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเรียกร้องให้มีการปล่อยตัวชั่วคราวให้กับ ไผ่ ดาวดิน ก็มักจะได้รับความสนใจเสมอ ซึ่งได้แก่ การจัดกิจกรรม “Bring the world to Pai Project โครงการพาเพื่อนต่างชาติเยี่ยมไผ่” ซึ่ง เป็นการพานักศึกษาชาวต่างชาติเข้าเยี่ยมไผ่ ดาวดิน ที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น และกิจกรรม

“ทำอะไรก็ได้เพื่อไม่” เพื่อเรียกร้องให้มีการปล่อยตัวชั่วคราว ไม้ ดาวดิน เพื่อให้ได้เข้าสอบปลายภาค เพื่อจบการศึกษา ฯลฯ เป็นต้น

4.2.2 เจื่อนไขทางการเมืองของการเกิดกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่

จากการทำกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อต่อต้านการรัฐประหาร นำมาสู่การพูดคุยระหว่างเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปัญหาและแนวทางการจัดกิจกรรม ซึ่งแนวทางและหลักแนวคิดพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ นั้นต่างก็มีความโน้มเอียงไปในด้านประชาธิปไตย กล่าวคือ สมาชิกกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ มองว่า

การสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย จะทำให้ทุกคนในสังคมมีอำนาจเท่ากัน การให้พื้นที่กับประชาชน เคารพต่อเสียงของประชาชน ให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ และทำให้องค์กรต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อจากนี้ต้องยึดโยงกับประชาชนมากที่สุด เพราะนั้นจะสะท้อนให้เห็นถึงความ เป็นประชาธิปไตย ยิ่งประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นเท่าไร ระบอบประชาธิปไตยก็จะชัดเจน มากขึ้นเท่านั้น (รังสิมันต์ โรม, สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2560)

อีกทั้งมองว่า

ระบอบประชาธิปไตยควรเป็นไปในทิศทางที่ประชาชนเป็นผู้เลือก โดยในรัฐนั้น ๆ ประชาชน มีสิทธิ์ที่จะพูดและเรียกร้อง รวมถึงต้องเคารพสิทธิของผู้อื่นด้วยซึ่งก็เป็นไปตามหลักของ ระบอบประชาธิปไตยอยู่แล้ว ที่ต้องเคารพเสียงส่วนน้อย รวมไปถึงการไม่ใช้กำลังรุนแรง ไม่ ปิดกั้นเสรีภาพและมีเวทีให้แสดงความคิดเห็นได้ (ชนกนันท์ รวมทรัพย์, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2560)

รวมถึงจากการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย ทำให้สมาชิกฯ มองว่า โดยหลักการและพื้นฐาน นั้นระบอบประชาธิปไตย ต้องอยู่ในกรอบของกฎหมาย กล่าวคือ

เป็นประชาธิปไตยที่ปกครองด้วยหลักนิติรัฐ และเมื่อคำนึงถึงหลักนิติรัฐแล้วก็จะนำมาซึ่ง หลักการการเลือกตั้งหรือหลักรัฐสภา และหลักต่าง ๆ ที่เป็นไปตามกระบวนการทางการเมือง ฉะนั้นแล้วจึงไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาวิกฤติทางการเมืองต่าง ๆ โดยวิธีการทางลัด เช่น การออกมาประท้วงไล่รัฐบาล ทั้งนี้คิดว่ารัฐบาลนั้น ๆ มีวาระในการทำงาน หากประชาชนไม่ ชอบก็ไม่ต้องไปเลือกอีก สรุปคือ ควรให้ทุกอย่างเป็นไปตามกระบวนการ ทางการเมือง (ธรรารัตน์ ปัญญา, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2560)

ทั้งนี้ ในการรวมกลุ่มของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่นั้น รังสิมันต์ โรม กล่าวว่า การมาทำกิจกรรมทางการเมืองเป็นความสนใจของตนเองตั้งแต่ระดับชั้นประถมและมัธยมแล้ว พอเข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงมีพื้นที่ที่จะการแสดงออกทางการเมืองมากขึ้น โดยช่วงที่เรียนอยู่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มธรรมศาสตร์เสรีเพื่อประชาธิปไตย (LLTD) จนเกิดการรวมกันของนักศึกษาเครือข่ายต่างมหาวิทยาลัยเพื่อทำกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์เพื่อต่อต้านการรัฐประหาร

...ที่เราตัดสินใจเข้า มธ. เพราะเรื่องนี้ (การเมือง) เราคิดว่า มธ. มีพื้นที่ให้กับคนที่สนใจการเมือง เพราะว่าตั้งแต่ประถมถึงมัธยม ไม่มีพื้นที่แสดงออกทางการเมืองเลย ตอนเข้ามาแรก ๆ พอรู้ว่ามียุทธศาสตร์การเมืองก็สนใจเข้าร่วมทันที การทำกิจกรรมของกลุ่มคือการเน้นกิจกรรมด้านการเมืองเลย ต่อมาพอมีการทำรัฐประหาร มันทำให้เห็นถึงความไม่ถูกต้อง มันขัดกับสิ่งที่เรียนมา กลุ่ม LLTD จึงมีการทำกิจกรรม โดยการประสานเครือข่ายนักศึกษาเพื่อสร้างพื้นที่ในการพบปะกันจากหลาย ๆ มหาวิทยาลัย หนึ่งในกิจกรรมนั้นคือการยื่นไว้อาลัยและอนุสาวรีย์ให้กับเหตุการณ์รัฐประหาร ที่หน้าหอศิลป์ เมื่อวันที่ 22 พ.ค. 58 เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นเวลาที่สูญเสียเปล่า ตอนทำกิจกรรมคือพร้อมกันทั้ง เหนือ กลาง อีสาน ใต้ และหลังจากนั้นก็ตามข่าวเลย จนสุดท้ายเกิดกลุ่ม NDM ขึ้นมา... (รังสิมันต์ โรม, สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2560)

รวมไปถึง สิริวิชญ์ เสรีวิวัฒน์ สมาชิกกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ได้กล่าวว่า การทำกิจกรรมทางการเมืองของตน เริ่มต้นช่วงเข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยรวมตัวกันภายใต้ชื่อ สภาน้ำโดม และมีการทำกิจกรรมกันเรื่อย ๆ มา จนกระทั่งเกิดการรัฐประหาร จึงส่งผลให้การรวมกลุ่มของนักศึกษาจากหลาย ๆ กลุ่มเพิ่มมากขึ้น

...หลังเกิดรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 ก็มีการทำกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์และได้มีการรวมตัวกันของขบวนการนักศึกษาหลายๆ กลุ่มขึ้น เช่น กลุ่ม CCP จุฬาฯ กลุ่มสภาน้ำโดม กลุ่ม LLTD ธรรมศาสตร์ฯ กลุ่มเสรีเกษตรฯ กลุ่มดาวดิน มข. กลุ่ม PerMAS กลุ่ม PPDD ธรรมศาสตร์ฯ และอีกส่วนหนึ่ง รวมกันเป็นเครือข่ายนักศึกษา ในชื่อ “ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาเพื่อประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย (ศนปท.)” เพื่อคัดค้านการกระทำรัฐประหารของ คสช. ทำกิจกรรมมาเรื่อย ๆ กระทั่งมีการรวมตัวกันของกลุ่มประชาชนทั่วไป นักเคลื่อนไหว นำโดยนายอานนท์ นำภา จัดตั้งเป็นกลุ่ม “พลเมืองโต้กลับ” ทำให้ ศนปท. ลดบทบาทลงไป โดยมีการจัดกิจกรรม “เค้านาวนเรารุ่ง” และในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2558 ได้มีการจัดกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์เพื่อรวมตัวกันทางการเมือง คือกิจกรรม “เลือกตั้งที่(รัก)ลัก” จึงได้มีการร่วมมือกับเครือข่ายและภาคประชาสังคมอื่น ๆ ด้วย... (สิริวิชญ์ เสรีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 18 สิงหาคม 2560)

...ต่อมานักศึกษาเองมีความคิดที่จะกลับมารวมกลุ่มกันอีกครั้ง แต่ไม่ได้มีชื่อกลุ่ม เพราะคิดว่า จะทำเป็นกลุ่มเฉพาะกิจเพื่อจัดกิจกรรมในวันที่ 22 พฤษภาคม 2558 นั่นก็คือครบรอบ 1 ปี รัฐประหาร ที่หอศิลป์ฯ จนมีนักศึกษา 38 คน ถูกควบคุมตัวที่สน. ปทุมวัน แต่โดยสรุปคือถูก ดำเนินคดี 7 คน ต่อมาวันที่ 24 มิถุนายน 2558 จึงได้ไปทำกิจกรรมรวมตัวเชิงสัญลักษณ์ที่ หน้าสน. ปทุมวัน ตอนนี้มีกลุ่มของดาวดินมารวมด้วย จึงเป็นการประกาศตัวในนามของกลุ่ม “ขบวนการประชาธิปไตยใหม่” และต่อมากิจกรรมทั้งหมดดำเนินการภายใต้ชื่อ NDM... (สิ ริวิญญู เสรีวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 18 สิงหาคม 2560)

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการกลุ่มเสื้อเหลือง สุริยะใส กตะศิลา ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการ เคลื่อนไหวของนักศึกษา ที่อาจเกี่ยวโยงกับกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ว่า ในการเคลื่อนไหวแต่ละครั้งนั้นให้ พึงระวังการฉวยโอกาสของนักการเมืองที่จะเข้ามาหาผลประโยชน์จากการเคลื่อนไหวของนักศึกษา มิฉะนั้นนักศึกษาอาจตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองได้

...ธรรมชาติของการเมืองนั้นมักจะมีพยายามแทรกซึมเข้าไปทุกจุดที่ได้ประโยชน์ จุด เคลื่อนไหวก็เช่นเดียวกันต้องระวังเพราะการเมืองมักจะเข้ามาฉวยโอกาสทุกครั้งที่มีการ เคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มเยาวชน นักศึกษาหรือกลุ่มชาวบ้านก็ตาม ฉะนั้นการรักษา ระยะเวลาหรือการระมัดระวังเรื่องเหล่านี้ไม่ให้ถูกการครอบงำจากกลุ่มการเมืองก็มีส่วนสำคัญ โดยบางเรื่องอาจเป็นแนวร่วมซึ่งกันและกันได้แต่การบริหารสถานะที่เป็นแนวร่วมต้องมี ศิลปะ รู้เท่าทันและต้องไม่ตกเป็นเครื่องมือ เพราะสุดท้ายอาจกลายเป็นสิ่งที่นักเคลื่อนไหว มักเรียกว่า “ตะแหมเข้าปากหมา” ซึ่งบางครั้งอาจจะหลีกเลี่ยงไม่ได้แต่เราต้องพยายามให้ รู้เท่าทันว่าเป้าหมายปลายทางของกลุ่มอาจต่างกันแต่ในระหว่างทางเราสามารถร่วมมือกันได้ และห้ามลืมว่าขบวนการเคลื่อนไหวบางครั้งก็เรื่องของกระแสไม่ใช่แค่เรื่องจำนวนคน ที่มาเข้าร่วมกับเรามากน้อยเพียงใด แต่ดูว่าผู้คนเข้าใจหรือเข้าถึงกับสิ่งที่เราจะสื่อสารว่าเป็น ธรรมหรือไม่เป็นธรรมอย่างไร สิ่งนี้จึงจะเป็นข้อพึงระวังที่สุดสำหรับตัวเอง... (สุริยะใส กตะ ศิลา, สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2560)

จากประเด็นดังกล่าวเมื่อสะท้อนจากมุมมองของ จารุณี ปิรติดี สื่อมวลชนสายการเมือง ก็ได้ให้ ความคิดเห็นไว้อย่างน่าสนใจว่า นักศึกษาในยุคปัจจุบันอาจมีพฤติกรรมเลียนแบบนักการเมืองในอดีต ที่เริ่มต้นจากการเคลื่อนไหวทางการเมือง จนนำมาสู่การเป็นนักการเมืองที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน

...แต่บางคนอาจจะมีอุดมการณ์ที่แน่วแน่และแสดงออกมาในรูปแบบเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้รู้ ว่าเขามีจุดยืนอย่างไรเหมือนกับนักการเมืองบางคนที่มีมาก่อนเป็นนักศึกษาก็ออกมา เคลื่อนไหว ปัจจุบันได้มาเป็นนักการเมืองที่โด่งดัง มีชื่อเสียงหลายคน เขาอาจมองว่านี่คือสิ่ง

ที่เขาทำมา ส่วนนักศึกษาในปัจจุบันก็อาจมีพฤติกรรมที่เลียนแบบบ้าง แต่พี่เองก็ไม่อาจรู้จุดประสงค์และเบื้องหลังที่แท้จริงว่าเขาต้องการเป็นตัวเขาเองหรือไม่ หรือว่านี่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เขามองว่าจะสามารถเป็นแบบนักการเมืองเหล่านั้นได้ เช่น จำนิเวงก็ยอมรับว่าตัวเองจะมาเป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมือง แต่เอาเข้าจริง ๆ ก็มีการหวังผลเพื่อเข้าสู่เส้นทางในลักษณะแบบนั้น และพรรคการเมืองเองอาจจะมองว่าน่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะมาร่วมกับพรรคการเมืองก็เป็นได้ มันทำให้เกิดผลคือทุกคนได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน เหมือนเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เรียกว่า แยกกันดีแล้วกลับมารวมตัวกัน... (จารุณี ปิรติ, สัมภาษณ์, 12 สิงหาคม 2560)

4.2.3 เงื่อนไขทางสังคมของการเกิดกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่

จากหลักแนวคิดของสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ที่โน้มเอียงไปในด้านประชาธิปไตย ทำให้พื้นฐานแนวความคิดของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ที่เกิดขึ้นคือ ในสังคมที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยทุกคนในสังคมมีสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน หากแต่การรัฐประหารที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการลดทอนสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนในประเทศ รวมถึงเป็นการละเมิดและส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของประชาชนอีกด้วย อีกทั้งการรัฐประหารนั้น คือหัวใจสำคัญที่นำไปสู่การไม่เป็นประชาธิปไตย ก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมทางสังคม ส่งผลต่อการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคม รวมถึงเป็นการเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจทางการเมืองโดยไม่เป็นไปตามหลักการสันติวิธี ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลังการรัฐประหาร ก็ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตคนในสังคมเช่นกัน กล่าวคือ ภายหลังจากการรัฐประหาร รัฐบาลได้มีคำสั่งต่าง ๆ ออกมาหลายฉบับที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนหลายกลุ่ม เช่น การประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรประกาศห้ามบุคคลออกนอกเคหสถานในเวลาที่กำหนด การประกาศห้ามการชุมนุมเกิน 5 คนขึ้นไป และคำสั่งต่าง ๆ อีกมากมาย ซึ่งประชาชนที่มีวิถีชีวิตแบบหาเช้ากินค่ำจะได้รับผลกระทบจากคำสั่งดังกล่าวอย่างแน่นอน

ในเรื่องนี้ ชนกนันท์ รวมทรัพย์ สมาชิกกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ จากกลุ่มประชาคมจุฬาฯ เพื่อประชาชน (CCP) ได้เล่าว่า การรวมตัวกันของกลุ่มเกิดจากสถานการณ์ทางสังคมและการเมืองที่เป็นการแสดงออกถึงความไม่พอใจต่อการรัฐประหารที่เกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากเหตุการณ์ดังกล่าวสร้างผลกระทบมากมายในสังคม

...เราทำกิจกรรมมาตั้งแต่ปี 1 โดยเริ่มแรกทำกิจกรรมเกี่ยวกับชุดนิสิต งานบอล ซึ่งตอนนั้นทำร่วมกับ LLTD ด้วย ซึ่งก็รู้จักกับโรม (รังสิมันต์ โรม) บาส (รัฐพล ศุภโสภณ) โดยส่วนมากจะเน้นเรื่องในมหาวิทยาลัยที่จะทำกิจกรรมกันทุกเดือน ต่อมาเมื่อเหตุการณ์รัฐประหาร โดยเหตุการณ์นี้แหละเป็นจุดเริ่มต้นการทำกิจกรรมที่หน้าหอศิลป์ฯ และโดนจับพร้อมกันกับเพื่อน ๆ อีกประมาณ 30 คน ในวันที่ 22 พ.ค. 58 คือช่วงนั้นมีการส่งต่อกิจกรรมให้เพื่อน

หลาย ๆ กลุ่มในแต่ละมหาวิทยาลัยให้ออกมาทำกิจกรรมที่หน้าหอศิลป์ฯ ซึ่งในตอนนั้นทุกคนยังไม่รู้จักกันและกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ยังไม่เกิดขึ้น พอเสร็จจากงานวันที่ 22 ทุกคนจึงนัดประชุมกันเพื่อถอดบทเรียนว่าสิ่งที่ทำลงไปถูกต้องไหม และหลังจากนั้นก็ได้มาทำความรู้จักกับสมาชิกแต่ละคน หลังจากนั้น NDM จึงเกิดขึ้นโดยสมาชิกของกลุ่มไม่ได้เป็นเพียงแค่การรวมตัวกันระหว่างนักศึกษาในทุก ๆ ภูมิภาคเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงกวี นักเขียน ศิลปิน นักร้อง คณาจารย์ และชาวบ้าน ที่เขาได้รับผลกระทบจากการรัฐประหาร... (ชนกนันท์ รวมทรัพย์, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2560)

รวมไปถึง ชลธิชา แจ็งเร็ว สมาชิกกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ที่กล่าวว่า การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมนั้น ต้องมองถึงประเด็นปัญหาเชิงโครงสร้างของสังคมด้วย เนื่องจากประเด็นเฉพาะทางหรือเฉพาะพื้นที่ยังไม่ครอบคลุมถึงปัญหาที่แท้จริงในสังคม

...กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมแรกที่เริ่มทำก็คือเรื่องเชื่อนแม่वंก ช่วงทำกิจกรรมเรามีความรู้สึกอินกับชาวบ้านมากว่าจะถูกไล่ออกจากพื้นที่โดยไม่มีการเยียวยาหรือการเวนคืนที่ รวมทั้งไม่มีกระบวนการในการรองรับ ทำให้รู้สึกว่าการทำงานประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมก็มีความสำคัญแต่จะมองแค่ประเด็นสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เดียวคงไม่พอ จะต้องมองถึงปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคมด้วย เลยทำให้ขยับประเด็นที่สนใจในการเคลื่อนไหวมาเป็นประเด็นทางด้านสังคมและการเมืองมากขึ้น โดยเมื่อมาเคลื่อนไหวประเด็นของสังคมและการเมือง จึงมีการทำแคมเปญกับเพื่อน ๆ ต่างมหาวิทยาลัย เช่น การรณรงค์เรื่องเลือกตั้ง แล้วจึงมาเป็นประเด็นการรัฐประหาร เรื่อยมาจนถึงเหตุการณ์ที่หน้าหอศิลป์ฯ... (ชลธิชา แจ็งเร็ว, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2560)

4.3 แนวทางการเคลื่อนไหวและวิธีการดำเนินงานของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่

4.3.1 โครงสร้างและการจัดการภายในของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่

จากการรวมกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวกันของนิสิต นักศึกษา นักวิชาการ ศิลปิน ภาคประชาสังคม ประชาชน และภาคีเครือข่ายอื่น ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายในการต่อต้านการรัฐประหาร และเพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของตน ที่ถูกรวบของระบอบประชาธิปไตยแบบไทยไทยกดทับไว้ จนนำมาสู่การจัดตั้งกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ซึ่งจากการรวมกลุ่มและการทำกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ทำให้ประชาชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่การเป็นพลเมืองของรัฐที่พึงกระทำได้ อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมนั้นจำเป็น

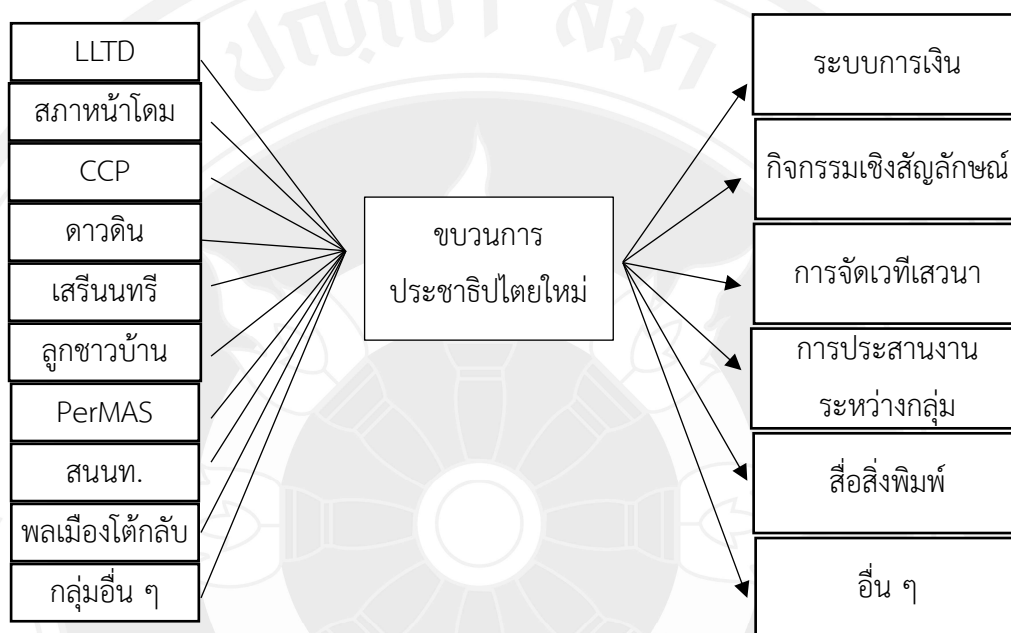
ที่จะต้องมียุทธศาสตร์ในการจัดการภายในของกลุ่ม รวมถึงโครงสร้างการทำงาน เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการเคลื่อนไหวด้วย โดยที่ ศศวัชร คมเนียวนิช สมาชิกกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ได้กล่าวว่า การเคลื่อนไหวของกลุ่มอยู่ในลักษณะเครือข่ายที่มีกลุ่มต่าง ๆ เข้ามาเป็นภาคี โดยมีตัวแทนของแต่ละเครือข่ายมาทำงานร่วมกัน จึงส่งผลให้ประเด็นการเคลื่อนไหวมีความหลากหลายเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งภาคีเครือข่ายของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่นั้นมีหลากหลายกลุ่มประกอบไปด้วย กลุ่มธรรมศาสตร์ เสรีเพื่อประชาธิปไตย (LLTD) กลุ่มสภาหน้าโดม กลุ่มประชาคมจุฬาเพื่อประชาชน (CCP) กลุ่มดาวดิน มหาวิทยาลัยขอนแก่น กลุ่มเสรีนนทรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กลุ่มลูกชาวบ้าน มหาวิทยาลัยบูรพา กลุ่มสหพันธ์นิสิตนักศึกษาเยาวชนนักเรียนปาดานี (PerMAS) สมาพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) กลุ่มพลเมืองโต้กลับ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มศิลปิน และกลุ่มแรงงาน ฯลฯ รวมทั้งชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการทำรัฐประหาร ทั้งจากกลุ่มคนรักบ้านเกิด จังหวัดเลย กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนามูล-ตุลสาด จังหวัดขอนแก่น เป็นต้น

ทั้งนี้การทำงานของกลุ่มยึดหลักการ 5 ประการ ได้แก่ หลักประชาธิปไตย หลักสิทธิมนุษยชน หลักความยุติธรรม หลักการมีส่วนร่วม และหลักสันติวิธี

...พยายามทำ NDM ให้อยู่ในลักษณะของการเป็นเครือข่าย มีกลุ่มต่าง ๆ เป็นภาคีเครือข่าย อาจจะมีตั้งองค์กรขึ้นมาจากตัวแทนของแต่ละเครือข่ายและมาช่วยกันทำงาน และการที่ทำให้เป็นเครือข่ายทำให้การทำงานภายใน NDM มีทั้งข้อดีและความท้าทาย คือ มันมีประเด็นการเคลื่อนไหวที่หลากหลายมากขึ้น เพราะมีกลุ่มเพื่อนหลายเครือข่ายเข้าร่วม พอมาถึงวิธีการทำงาน พวกเราพยายามยึดหลักการ 5 ข้อ คือ หลักประชาธิปไตย หลักสิทธิมนุษยชน หลักความยุติธรรม หลักการมีส่วนร่วม แล้วก็หลักสันติวิธี นั่นคือ หลักประชาธิปไตยคือคนไทยมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน หลักความยุติธรรมที่จะช่วยลดความขัดแย้งของคนในสังคม หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดชีวิตของตัวเอง หลักสิทธิมนุษยชนที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของทุกคน และสุดท้ายคือหลักสันติวิธีคือการไม่ใช้ความรุนแรง ไม่มีอคติ... (ศศวัชร คมเนียวนิช, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2560)

ทั้งนี้รูปแบบโครงสร้างของกลุ่มมีลักษณะการทำงานเป็นแนวราบ ไม่มีสายการบังคับบัญชา โดยเป็นภาคีเครือข่ายการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ กลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่นั้นเป็นเพียงสื่อกลางที่คอยสื่อสารและประสานงานให้กับกลุ่มอื่น ๆ ในการมาทำงานร่วมกัน มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นปัญหาและข้อมูลร่วมกัน ซึ่งการจัดการภายในของกลุ่มจะมีตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ทำหน้าที่เป็นกองเลขานุการเพื่อประสานงานกับเครือข่ายอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้จะมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งระบบการเงิน การจัดกิจกรรม การประสานระหว่างกลุ่ม สิ่งพิมพ์ การทำกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ และการจัดเวทีเสวนา ฯลฯ เช่น หากการจัดกิจกรรมที่มี 2 กิจกรรม

รวมกัน นั่นคือ การทำกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์และการจัดเวทีเสวนา ทางกลุ่มก็จะมีการประสานงานร่วมกันเพื่อแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยสมาชิกจากกลุ่มประชาคมจุฬาฯ เพื่อประชาชน (CCP) ก็จะได้รับผิดชอบด้านการจัดงานเสวนาและการให้ความรู้ ส่วนกลุ่มธรรมศาสตร์เสรีเพื่อประชาธิปไตย (LLTD) ก็จะได้รับผิดชอบกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ ทั้งนี้ทางกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่จะมองถึงความสามารถที่แต่ละคนและแต่ละกลุ่มมีความถนัดร่วมด้วย ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 แสดงโครงสร้างและความสัมพันธ์ของกลุ่ม

4.3.2 กระบวนการดำเนินงานและแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่

ในการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางการเมือง สิ่งสำคัญที่จำเป็นจะต้องมีนั่นคือแนวทางการเคลื่อนไหวและวิธีการดำเนินงานของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อเป็นตัวนำทางให้กลุ่มสามารถก้าวไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ โดยแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มที่เน้นการใช้รูปแบบสันติวิธีนั้น มีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับแนวทางอารยะขัดขืน ในเรื่องนี้ อรรถฎีกา จังหวะ ได้กล่าวไว้ว่า

...แนวทางของกลุ่มเน้นการใช้รูปแบบสันติวิธี ไม่ใช่อารยะขัดขืน ซึ่งไม่มีการยอมรับอำนาจของคสช. แน่นนอน เพราะถ้าทำอารยะขัดขืนเท่ากับว่าเป็นการยอมรับอำนาจหรือกฎหมายของคณะรัฐประหารโดยการทำอารยะขัดขืนจะทำได้ในสังคมที่เป็นประชาธิปไตยหรือใกล้กับประชาธิปไตยมากที่สุด แต่สิ่งที่เป็นปัญหาคือ ขณะนี้ตั้งแต่มีการรัฐประหารมาสังคมไทยถอย

ออกห่างจากประชาธิปไตยมาก เพราะฉะนั้นอารยะขัดขืนจึงเป็นสิ่งที่กลุ่มจะไม่ทำเลย จะทำรูปแบบสันติวิธีหรือการไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งยึดหลักว่ากระทำบนฐานสิทธิเสรีภาพของสังคมไทยที่เคยมีมาตามรัฐธรรมนูญที่เป็นรัฐบาลพลเรือน หรือเกือบจะเป็นประชาธิปไตย สำหรับผมแล้วสังคมไทยยังไม่เป็นสังคมประชาธิปไตย เป็นสังคมกึ่งประชาธิปไตย โดยกระทำได้ตามวิถีทางของรัฐธรรมนูญ ยึดกรอบและกฎหมายของรัฐธรรมนูญปี 40 และ 50 และประกาศคำสั่งของคสช. ไม่มีสิทธิที่จะมาลิดรอนหรือบังคับประชาชนได้... (อรัญญิกา จังหวะ, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2560)

อย่างไรก็ตาม แม้ อรัญญิกา จังหวะ จะกล่าวถึงแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มที่เน้นการใช้รูปแบบสันติวิธี โดยไม่ใช้การอารยะขัดขืนนั้น จากการศึกษาพบว่า ในแต่ละครั้งการจัดกิจกรรมมีความแตกต่างกันของรูปแบบการจัดงาน จึงทำให้การเลือกใช้รูปแบบหรือแนวทางการเคลื่อนไหวมีความแตกต่างกันด้วย

ทั้งนี้ กรกนก คำตา ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า

จากการทำกิจกรรมที่ผ่านมาจะปฏิเสธการใช้ความรุนแรงทุกครั้ง หากแต่ต้องป้องกันตัวเองจากเจ้าหน้าที่ที่กระทำความรุนแรงก็อาจมีข้อยกเว้น เช่น การต่อหรือใช้กำลังเพราะถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายที่เกิดขึ้นจากฝ่ายรัฐ แต่ทั้งนี้จะไม่มีการใช้ความรุนแรงก่อนอย่างแน่นอน อีกทั้งรูปแบบการจัดกิจกรรมนั้นจะเป็นการเดินขบวน การประท้วง และการจัดเสวนาเกี่ยวกับประเด็นที่น่าสนใจ (กรกนก คำตา, สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2560)

เช่นเดียวกับ ธารารัตน์ ปัญญา สมาชิกกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ จากกลุ่มธรรมศาสตร์เสรีเพื่อประชาธิปไตย (LLTD) ที่กล่าวว่า

ทางกลุ่มยึดถือหลักการเรื่องการต่อสู้ด้วยสันติวิธี ฉะนั้นแล้วการใช้ความรุนแรงจึงเป็นเรื่องของการป้องกันตัวเอง ทั้งนี้กิจกรรมที่กระทำเป็นการต่อต้านการใช้ความรุนแรงที่รัฐมากระทำกับกลุ่ม อย่างไรก็ตามในการต่อสู้หรือการเคลื่อนไหวของกลุ่มต้องเป็นไปตามกระบวนการตามกฎหมายที่ถูกต้อง โดยตระหนักว่าเป็นสิทธิที่สามารถกระทำได้ตามรัฐธรรมนูญ (ธารารัตน์ ปัญญา, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2560)

การเคลื่อนไหวของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ เป็นไปตามแนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่ว่าด้วยการเคลื่อนไหวต่อสู้ตามช่องทางระบบการเมืองปกติ กล่าวคือ รูปแบบข้างต้นเป็นวิธีการที่อยู่ในระดับของการยอมรับได้หรืออยู่ในบรรทัดฐานของประชาธิปไตยสมัยใหม่ ได้แก่ การจัดเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มและเครือข่ายอื่น ๆ เช่น

กิจกรรมเสวนา “9 ปีที่ก้าวไม่พ้นรัฐประหาร 19 กันยา” ที่จัดขึ้น ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ โดยมีนักวิชาการร่วมสะท้อนมุมมองต่อเหตุการณ์รัฐประหารที่เกิดขึ้น (ไทยพีบีเอส, 2558, 19 กันยายน). รวมทั้งกิจกรรมการเดินทาง จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ ไปยังอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เพื่ออ่านแถลงการณ์ประกาศแนวทางการเรียกร้องของประเทศ โดยมีกลุ่มจำลองมาทำกิจกรรมเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ภายใต้ชื่อกิจกรรม “แสดงพลัง เนื่องในโอกาสครบรอบ 2 ปี กับอนาคตที่ประชาชนไม่ได้เลือก” โดยมีผู้ร่วมกิจกรรมทั้งหมด 13 กลุ่ม ซึ่งเป็นเครือข่ายของขบวนการประชาธิปไตยใหม่ รวมทั้งประชาชนอีกประมาณ 300 คน (โพสต์ทูเดย์, 2559, 22 พฤษภาคม) รวมไปถึงกิจกรรมการร่วมลงชื่อในเว็บไซต์ Change.org เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาล คสช. ปล่อยตัวนักศึกษาทุกคนจากเหตุการณ์ที่หอศิลป์ฯ ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2558 โดยไม่มีเงื่อนไข โดยมีผู้ร่วมลงชื่อทั้งหมด จำนวน 13,885 คน

อีกหนึ่งแนวทางการเคลื่อนไหวที่พบจากการศึกษา คือ การใช้สื่อออนไลน์ เช่น Facebook Twitter และ YouTube ในการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งของกลุ่ม รวมถึงการจัดทำและเผยแพร่หนังสือพิมพ์ “ก้าวข้าม” ซึ่งเป็นเอกสารข้อมูลที่นำเสนอเกี่ยวกับผลกระทบของการทำรัฐประหาร ทั้งนี้ในการใช้สื่อออนไลน์ ยังรวมถึงการประชาสัมพันธ์ การติดต่อประสานงานระหว่างกลุ่ม โดย ศศิวรัช คมนิยวนิช ได้กล่าวว่า

...ภายใต้รัฐบาลคสช. ในช่วงนั้นมีข้อจำกัดในการเคลื่อนไหวค่อนข้างสูง วิธีการที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือการใช้ Social Media ในการเผยแพร่ข้อมูลผ่าน Facebook YouTube จัดทำหนังสือพิมพ์ก้าวข้าม จัดเสวนาวิชาการ ซึ่งเป็นการค่อยๆ เปิดพื้นที่ปลอดภัย กิจกรรมการเดินทางประท้วงก็มีบ้างแต่ด้วยข้อจำกัดหลาย ๆ อย่างทำให้เกิดขึ้นยากจึงไม่สามารถทำได้ทุกวัน ทั้งนี้คิดว่าการประท้วงควรเกิดในโอกาสสำคัญมากกว่า และรูปแบบกิจกรรมก็พยายามคิดให้ใหม่อยู่เสมอ นอกเหนือจากประเด็นคสช. แล้วยังมีการติดตามประเด็นอื่น ๆ อีกด้วย... (ศศิวรัช คมนิยวนิช, สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2560)

อีกทั้ง รังสิมันต์ โรม กล่าวเพิ่มเติมว่า

ในการใช้สื่อออนไลน์ในการติดต่อและประสานงานกันในกลุ่ม ต้องมีความระมัดระวังในการใช้งานเนื่องด้วยเหตุผลด้านความปลอดภัย แต่ด้วยความจำเป็นต้องใช้เพราะในการจัดการกลุ่มคนจำนวนมากก็ถือได้ว่ามีประสิทธิภาพมากกว่า โดยจะประสานงานกันในกลุ่มที่มีอยู่ทั่วประเทศก่อนจึงกระจายงานออกไป (รังสิมันต์ โรม, สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2560)

ประเด็นต่อมาคือการตัดสินใจในการเลือกใช้แนวทางการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในกิจกรรมแต่ละครั้งนั้นก็มีความน่าสนใจ กล่าวคือ

ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งทางกลุ่มจะร่วมกันประเมินสถานการณ์ว่ามีประเด็นใดบ้างที่มีความน่าสนใจหรือสมาชิกในกลุ่มมีความรู้สึกอย่างไรต่อประเด็นนั้น ๆ และสถานการณ์ทางการเมือง ณ ขณะนั้นอยู่ในลักษณะใด รวมทั้งสมาชิกต้องการจะทำอะไร แล้วจึงนำมาสู่บทสรุปและมีข้อตกลงร่วมกันว่าจะดำเนินกิจกรรมอย่างไรต่อไป ทั้งนี้ในการประเมินสถานการณ์นั้น จะมีการพิจารณาถึง 1) กลุ่มต้องการจะสื่อสารอะไรออกไปสู่สังคม เพื่อที่สังคมจะสามารถรับรู้ได้มากที่สุด 2) ข้อมูลหรือข่าวสารที่สื่อสารออกไปคืออะไร รวมทั้งเนื้อหาของงานที่น่าเสนอ ซึ่งทางกลุ่มจะคิดหารูปแบบใหม่ๆ เพื่อตอบสนองกับวัตถุประสงค์ โดยในแต่ละครั้งวัตถุประสงค์ก็จะแตกต่างกันออกไปแต่จะวางอยู่บนเป้าหมายของกลุ่ม และ 3) คำนึงถึงกรณีที่เราจะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การโดนจับกุม ความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งให้ความสำคัญถึงภาพลักษณ์ของตนเอง กลุ่ม มหาวิทยาลัย รวมถึงผู้รับสารด้วย ฉะนั้นแล้วในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวต่าง ๆ จึงไม่ใช่แค่การจัดงานทั่วไป แต่ทุกประเด็นได้ผ่านกระบวนการคิดมาตั้งแต่ต้นจึงจะนำมาสู่กิจกรรมที่เกิดขึ้นได้ (ธารรัตน์ ปัญญา, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2560)

โดยสรุปแล้วจากการศึกษาเรื่อง การเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ทำให้ทราบถึงว่าโดยพื้นฐานแล้วการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน โดยอาศัยหลักการของการแบ่งแยกอำนาจและหลักการที่ว่าด้วยความถูกต้องแห่งกฎหมาย อันประกอบด้วย อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยอำนาจทั้งหมดนั้นเป็นอำนาจที่มาจากประชาชน เนื่องจากผู้ปกครองประเทศที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน เป็นเพียงตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจให้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชน โดยประชาชนนั้นมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้ความเป็นพลเมืองของรัฐ ซึ่งมีกฎหมายเป็นกรอบบาง ๆ เพื่อให้ผู้คนภายในรัฐมีทิศทางการปฏิบัติที่อยู่ในพื้นฐานเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนในรัฐ อย่างไรก็ตามเมื่อเกิดการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมและการเข้ามาของตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจไม่ถูกต้องตามวิธีของระบอบประชาธิปไตย จึงส่งผลให้มีการแสดงออกเพื่อต่อต้านเกิดขึ้นในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ

การรวมตัวกันเพื่อแสดงออกทางการเมืองของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ มีพื้นฐานที่ไปสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง ที่เป็นรูปแบบ แนวทาง และวิธีแสดงออกทางการเมืองโดยเป็นยุทธวิธีของประชาชนที่จะสามารถใช้สิทธิเสรีภาพได้ในทางตรง เป็นการเคลื่อนไหวที่ตอบโต้ต่อปัญหาที่เกิดขึ้นจากเรื่องของการเมืองเชิงสถาบัน ฉะนั้นแล้วการเมืองภาคพลเมืองจึงเป็น

ปฏิบัติการทางอำนาจของประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ในอีกแง่หนึ่งเป็นการตรวจสอบถึงการ ทำงานและโต้ตอบอำนาจของรัฐ ทั้งนี้ก็เป็นการกระทำตามสิทธิของการเป็นพลเมืองภายใต้หลักการ ต่าง ๆ และการเมืองภาคประชาชนเองก็ไม่ใช่ว่าการชุมนุมประท้วงด้านอำนาจรัฐอย่างเดียว แต่เป็น การเมืองแบบมีส่วนร่วมของพลเมือง ซึ่งครอบคลุมทั้งการเคลื่อนไหวของสาธารณะชนทั่วไปในการ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ และการเคลื่อนไหวของประชาชนเฉพาะกลุ่มเพื่อแสดง สิทธิในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง หรือเพื่อยับยั้งการกระทำของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ ของประชาชน

ทั้งนี้การเคลื่อนไหวของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ มีประเด็นที่มีความหลากหลาย นอกเหนือจากประเด็นการรัฐประหาร เนื่องด้วยการมีสมาชิกที่เป็นภาคีเครือข่ายจากทั่วประเทศที่มี ความสนใจในการทำงานและทำกิจกรรมหลายประเด็น ส่งผลให้การใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ มีความ จำเป็นเป็นอย่างมากในการเคลื่อนไหวของกลุ่ม ทั้งนี้เพราะสื่อออนไลน์เหล่านี้มีวิธีการหรือชั้นเชิงที่ แปลกใหม่ที่เพิ่มความน่าสนใจของเนื้อหาสาระในการดึงดูดผู้คนให้มาเข้าร่วมกิจกรรมได้ง่ายและมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การใช้ข้อความร่วม (Hashtag) การโพสต์หรือการแชร์ข้อความระดมคน ให้เข้าร่วมกับขบวนการเคลื่อนไหวครั้งต่าง ๆ เป็นต้น

ฉะนั้นแล้วการเคลื่อนไหวของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ จึงมีความสอดคล้องกับ ลักษณะการเคลื่อนไหวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ในแง่ที่ว่า การเคลื่อนไหวนั้นไม่ใช่ ขบวนการเคลื่อนไหวบนพื้นฐานของชนชั้น และไม่ได้เรียกร้องผลประโยชน์ในเรื่องแคบ ๆ แต่มุ่ง เปลี่ยนแปลงไปที่นวัตกรรมเชิงวัฒนธรรม โดยกระทำการเคลื่อนไหวเรียกร้องด้วยตนเอง ไม่ได้หวังพึ่ง กลไกของรัฐ ซึ่งเป้าหมายการเคลื่อนไหวเรียกร้องไม่ใช่เพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐ แต่เคลื่อนไหวเรียกร้อง เพื่อสร้างกติกาหรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต หรือสร้างวาทกรรมชุดใหม่ในเรื่องนั้น ๆ

4.4 ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่

จากแนวทางการเคลื่อนไหวและวิธีการดำเนินงานของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตย ใหม่ แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการจัดกิจกรรมที่มีการวิเคราะห์และร่วมกันประเมินสถานการณ์ภายใน กลุ่ม เพื่อให้เกิดข้อตกลงร่วมกันจนนำไปสู่การปฏิบัติ จากการจัดกิจกรรมจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ถึง ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของกลุ่ม โดยผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จและความล้มเหลวในการดำเนินงานของกลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับเป้าหมายและตัวชีวิตที่ตั้งไว้ เนื่องจากการดำเนินงานที่ผ่านมาทางกลุ่มมีบทเรียนที่สำคัญคือ การมีเป้าหมายและตัวชีวิตที่แตกต่าง

กัน เมื่อสรุปบทเรียนการทำกิจกรรมออกมาจึงทำให้ภาพสะท้อนของบทสรุปไม่ตรงกัน ฉะนั้นแล้วการแก้ไขปัญหาก็เป็นการร่วมพูดคุยและกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดร่วมกันใหม่

ทั้งนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกิดจากสิ่งที่กลุ่มต้องการสื่อสารออกไปแล้วทำให้ผู้คนเข้าใจได้มากขึ้น เช่น การที่กลุ่มพยายามต่อสู้ว่าสิ่งที่กลุ่มกำลังกระทำอยู่ไม่ได้เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย แต่เป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ภายใต้สิทธิและเสรีภาพของรัฐ ฉะนั้นเมื่อเวลาทำกิจกรรมในแต่ละครั้งแล้วมีการดำเนินคดีเกิดขึ้น และมีการสื่อสารไปถึงผู้คนภายนอกให้รับรู้ว่ามีสิ่งที่กลุ่มกำลังกระทำนั้นไม่ได้ผิดกฎหมายแต่อย่างใด รวมไปถึงเกิดการกระตุ้นให้ผู้คนในสังคมได้รับรู้และตื่นตัวทางการเมืองมากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้กลุ่มมองว่าประสบความสำเร็จ อีกทั้งบริบทจากภายนอกประเทศก็ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มเช่นกัน กล่าวคือ ถึงแม้รัฐบาลจะเป็นรัฐบาลเผด็จการแต่ก็มีความเป็นห่วงถึงภาพลักษณ์ของตัวเอง และยังต้องการได้รับการยอมรับในเวทีโลก โดยช่วงเวลาใดที่กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศหรือสถานทูตต่าง ๆ ช่วงเวลานั้นก็จะสามารถทำงานได้ง่ายมากขึ้นเช่นกัน และอีกความสำเร็จนั้นคือ ความผิดพลาดของคสช. ที่แสดงความอ่อนแอหรือความผิดพลาดออกมาบ่อยครั้งจนผู้คนเริ่มเห็นภาพเหล่านั้นเอง ฉะนั้นแล้วจึงอยู่ที่การดำเนินงานของกลุ่มว่าจะสามารถขยายภาพดังกล่าวออกมาได้มากน้อยเพียงใด (ชลธิชา แจ่มเร็ว, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2560)

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลวในการดำเนินงานของกลุ่มนำมาสู่การเป็นปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการเคลื่อนไหวและการดำเนินงานของกลุ่มด้วย ซึ่งแบ่งเป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน โดยปัจจัยภายนอก ได้แก่ การตรวจสอบและควบคุมจากรัฐบาลคสช. ที่มีเจ้าหน้าที่คอยเฝ้าดูการทำงานของกลุ่ม รวมถึงปัจจัยจากกลุ่มฝ่ายตรงข้าม ที่มีการโจมตีโดยนำข้อมูลที่ผิดเพี้ยนมาใส่ร้าย ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคในการรับรู้ข่าวสารและเป็นผลลบต่อกลุ่มในการทำกิจกรรมด้วย

ทั้งนี้ปัจจัยภายใน ได้แก่ ภาษา ทั้งนี้เป็นเพราะในการสื่อสารในระดับสากลจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างประเทศ เนื่องจากองค์กรหรือหน่วยงานในประเทศยังไม่มีการให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ โดยการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษที่ยังไม่มีประสิทธิภาพจะส่งผลให้ผู้ที่โดนละเมิดไม่ได้รับการช่วยเหลือที่มากพอ ซึ่งทางกลุ่มเชื่อว่าในระดับสากล หากการสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ ออกไปในวงกว้างให้เพิ่มมากขึ้นก็จะสามารถบอกเล่าเรื่องราวและประเด็นต่าง ๆ ได้มากขึ้นเช่นกัน ต่อมาคือ รูปแบบกิจกรรมที่ยังไม่มีความน่าสนใจเท่าที่ควร รวมทั้งไม่สามารถดึงดูดผู้คนให้เข้าร่วมได้ในจำนวนที่ต้องการ ซึ่งทางกลุ่มเองก็ไม่สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังหรือความต้องการที่หลากหลายของคนที่มาเข้าร่วมกิจกรรมได้ทั้งหมด ฉะนั้นแล้ว

ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่กลุ่มพยายามออกแบบให้มีความใหม่ เพื่อที่จะนำผู้คนให้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง

จากรูปแบบกิจกรรมที่ยังไม่มีความน่าสนใจเท่าที่ควรจึงส่งผลในประเด็นต่อมา นั่นคือ การไม่มีมวลชนที่มากพอในการสนับสนุนการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง กล่าวคือ แม้ว่าผู้คนจะรับรู้ว่านักศึกษาไม่มีความผิดที่ออกมาเคลื่อนไหวในกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงอยากร่วมสนับสนุนการทำกิจกรรมของนักศึกษา แต่การไม่มีมวลชนที่เพิ่มขึ้นที่จะเข้ามาช่วยให้ขบวนการเคลื่อนไหวไปข้างหน้าก็ยังถือว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคอยู่มาก ถึงแม้ว่ากลุ่มจะได้ชื่อว่าเป็นขบวนการประชาธิปไตยใหม่ แต่ก็ยังไม่เคยขยับไปได้ถึงความเป็นขบวนการที่จะสามารถร้อยเรียงและเชื่อมโยงผู้คนให้เกิดประเด็นร่วมกันในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลคสช. ได้ อีกทั้งสมาชิกที่เข้าร่วมนั้นยังเป็นเฉพาะกลุ่มคนเดิม ๆ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้คนภายนอกมักมองภาพของการเคลื่อนไหวเป็นสิ่งที่น่ากลัวและไม่อยากเอาตัวเองเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง ต่อมาคือ ปัญหาการยึดวัฒนธรรมปัจเจกบุคคลที่มากเกินไปของสมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งการทำงานที่ไม่ได้ยึดหลักการของขบวนการอย่างแท้จริง ไม่เชื่อมั่นในวิธีการของฝ่ายซ้ายแบบเดิม มีผลประโยชน์ไม่ชัดเจน ไม่ค่อยยึดมั่นมากและไม่มีความต่อเนื่อง เนื่องด้วยโครงสร้างการทำงานของกลุ่มเป็นการทำงานแบบแนวราบ ไม่มีสายการบังคับบัญชาจึงถือว่าสมาชิกทุกคนอยู่ในระดับเดียวกันหมด ส่งผลให้หากมีการนำของใครคนใดคนหนึ่งเกิดขึ้นจะทำให้สมาชิกกระจัดกระจายกันออกไป ทำให้ขบวนการไม่เติบโตและไม่สามารถเป็นขบวนการที่สมบูรณ์ได้ ซึ่งจะแตกต่างจากกลุ่มชนชั้นนำที่ยังยึดโยงผลประโยชน์ร่วมกันได้ดี และสุดท้ายนั้นคือ ปัญหาระยะยาวของการใช้สื่อออนไลน์ ที่คล้ายว่าอาจจะเป็นผลดีกับกลุ่มแต่กลับกลายเป็นผลเสียในระยะยาว เนื่องจากผู้คนจำนวนหนึ่งเชื่อว่าไม่จำเป็นต้องออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง แต่ใช้เพียงการเคลื่อนไหวในมือของตน นั่นคือโซเชียลมีเดียก็สามารถกระทำได้ ส่งผลให้ไม่มีพลังใด ๆ ออกมาคัดค้านรัฐบาลได้อย่างแท้จริง อีกทั้งฝ่ายรัฐบาลเองก็สามารถรับมือกับกรณีเช่นนี้ได้โดยการออกกฎหมายหรือการเข้าไปควบคุมในช่องทางการสื่อสารต่าง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงเงื่อนไขที่นำมาสู่การรวมกลุ่มของนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ เพื่อศึกษาแนวทางในการเคลื่อนไหวและการดำเนินงานของกลุ่ม และเพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ โดยผลที่ได้รับจากการศึกษาทำให้ทราบถึงเหตุผลและเงื่อนไขของการรวมกลุ่มของนักศึกษา และทราบกระบวนการดำเนินงานและแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่ม รวมถึงทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการดำเนินงานของกลุ่มที่ส่งผลสู่การเป็นปัญหาและอุปสรรคในการเคลื่อนไหวและการดำเนินงานของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่

โดยวิธีการศึกษาเป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย หนังสือ บทความ ข่าวสารจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ตลอดจนเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการสังเกตการณ์ (Observation) เป็นข้อมูลที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งการเฝ้าดูพฤติกรรมของกลุ่มนักศึกษาในการทำกิจกรรมและการเคลื่อนไหวครั้งต่าง ๆ รวมถึงการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ อาจารย์มหาวิทยาลัย และสื่อมวลชน จำนวน 15 คน โดยเป็นลักษณะการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นการพูดคุยในรายละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญ เพื่อจะทราบถึงเงื่อนไขที่นำมาสู่การรวมกลุ่มของนักศึกษา แนวทางในการดำเนินงานของกลุ่ม แนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมือง รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มในการทำกิจกรรมครั้งต่าง ๆ

5.1 สรุป

5.1.1 กลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่และเงื่อนไขการเกิดกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่

กลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ก่อตั้งหลังการทำรัฐประหาร เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยเป็นการรวมกลุ่มของเครือข่ายนิสิต นักศึกษา นักวิชาการ ศิลปิน ภาคประชาสังคมและประชาชน จากองค์กรหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ เช่น กลุ่มธรรมศาสตร์เสรีเพื่อประชาธิปไตย (LLTD) และกลุ่ม PPDD มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กลุ่มสมัชชาแม่โจ้เสรีเพื่อประชาธิปไตย (FMFD) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ กลุ่มประชาคมจุฬาฯ เพื่อประชาชน (CCP) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มเสรีเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กลุ่มเสียงจากคนหนุ่มสาว มหาวิทยาลัยรามคำแหง กลุ่มดาวดิน มหาวิทยาลัยขอนแก่น กลุ่มสหพันธ์นิสิตนักศึกษานักเรียนและเยาวชนปัตตานี (PerMAS) กลุ่มสมัชชาเสรีแห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เพื่อประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ฯลฯ อีกทั้งผู้เคลื่อนไหวอิสระในขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ซึ่งกลุ่มมีแนวทางและจุดมุ่งหมายในการต่อต้านการรัฐประหาร รวมถึงมุ่งหวังที่จะเป็นเครือข่ายที่จะทำให้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยกลับคืนมา

ทั้งนี้เงื่อนไขของการรวมกลุ่มเป็นเงื่อนไขที่มาจากลักษณะทางการเมืองและทางสังคม ที่สมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มมีแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ชัดเจน โดยโน้มเอียงไปทางแนวคิดประชาธิปไตย ซึ่งมองถึงหลักที่ว่า ประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยประชาชน ประชาชนมีอำนาจที่จะตัดสินใจประเด็นสำคัญทางนโยบายสาธารณะที่ต้องขึ้นอยู่กับเสียงส่วนมาก และในการตัดสินใจแต่ละคนจะมีคะแนนเสียงเท่ากันหนึ่งเสียง ทั้งนี้ประชาชนใช้อำนาจได้ทั้งทางตรง (การลงมติยืนยัน) และทางอ้อม (การเลือกตั้ง) รวมทั้งประชาธิปไตยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค เสรีภาพต่าง ๆ รวมทั้งการมีสิทธิได้รับบริการของรัฐและสังคมอย่างเท่าเทียมกัน โดยจุดร่วมที่สำคัญที่สุดของกลุ่มคือระบบการเมืองควรเป็นไปตามกระบวนการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาวิกฤตทางการเมืองโดยวิธีลัด อีกทั้งมองว่า การรัฐประหารเป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนในประเทศ รวมถึงเป็นการละเมิดและส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของประชาชน อีกทั้งการรัฐประหารนั้นคือหัวใจสำคัญที่นำไปสู่การไม่เป็นประชาธิปไตย ก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมทางสังคม ส่งผลต่อการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคม รวมถึงเป็นการเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจทางการเมืองโดยไม่เป็นไปตามหลักการสันติวิธี

โดยการรวมตัวกันเพื่อแสดงออกทางการเมืองของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่นั้น มีแนวคิดแบบการเมืองภาคประชาชน ซึ่งเป็นลักษณะยุทธวิธีของประชาชนที่จะสามารถใช้สิทธิเสรีภาพได้ในทางตรง อีกทั้งเป็นการเคลื่อนไหวที่ตอบโต้ต่อปัญหาที่เกิดขึ้นจากเรื่องของการเมืองเชิงสถาบัน

ซึ่งไม่ใช่การชุมนุมประท้วงด้านอำนาจรัฐอย่างเดียว แต่เป็นการเมืองแบบมีส่วนร่วมของพลเมือง ซึ่งครอบคลุมทั้งการเคลื่อนไหวของสาธารณชนทั่วไปในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ และการเคลื่อนไหวของประชาชนเฉพาะกลุ่มเพื่อแสดงสิทธิในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง และเพื่อยับยั้งการกระทำของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของประชาชน

5.1.2 แนวทางการเคลื่อนไหวและวิธีการดำเนินงานของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่

แนวทางการเคลื่อนไหวและวิธีการดำเนินงานของกลุ่มถือเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญสำหรับการทำกิจกรรมทางการเมือง ทั้งนี้เพื่อเป็นตัวนำทางไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่มได้ โดยกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่มีรูปแบบการเคลื่อนไหวในลักษณะที่เป็นเครือข่าย มีภาคีความร่วมมือในการทำกิจกรรม ซึ่งมีตัวแทนของแต่ละเครือข่ายมาทำงานร่วมกัน โดยมีประเด็นต่าง ๆ เช่น ประเด็นทางสังคม ประเด็นทางการเมือง ประเด็นสิ่งแวดล้อม ประเด็นชุมชน ประเด็นเรื่องเพศสภาพ รวมทั้งประเด็นเชิงโครงสร้างที่ปะทะกับรัฐ ฯลฯ ซึ่งส่งผลให้ประเด็นการทำงานหรือประเด็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มมีความหลากหลายมากกว่าประเด็นการรัฐประหาร รวมทั้งผู้คนที่เข้าร่วมกิจกรรมก็มีในทุกระดับสังคม ซึ่งในการทำกิจกรรมของกลุ่มนั้นก็ได้เรียกร้องผลประโยชน์ในเรื่องแคบ ๆ แต่เป็นการทำกิจกรรมที่มุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง วัฒนธรรมและสังคม ทั้งนี้การเคลื่อนไหวเป็นการเคลื่อนไหวเรียกร้องด้วยตนเอง ไม่ได้พึ่งกลไกของรัฐ ซึ่งเป้าหมายการเคลื่อนไหวเรียกร้องไม่ใช่เพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐ แต่เคลื่อนไหวเรียกร้องเพื่อสร้างกติกาหรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิตหรือสร้างวาทกรรมชุดใหม่ในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งการเคลื่อนไหวของกลุ่มมีรูปแบบของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (New Social Movement) โดยเป็นการเคลื่อนไหวของนักศึกษา ประชาชน และภาคีเครือข่ายอื่น ๆ ที่ต่อสู้กับระบบที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งกลุ่มมีประเด็นการเคลื่อนไหวที่หลากหลาย ไม่ใช่แค่ประเด็นทางการเมือง ทั้งนี้การทำงานของกลุ่มมีหลักการที่ยึดมั่น 5 ประการ ดังนี้

- 1) หลักประชาธิปไตย ที่คนไทยมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน
- 2) หลักความยุติธรรม ที่จะช่วยลดความขัดแย้งของคนในสังคม
- 3) หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดชีวิตของตนเอง
- 4) หลักสิทธิมนุษยชน ที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคน
- 5) หลักสันติวิธี คือ การไม่ใช้ความรุนแรงและไม่มีอคติ

การเคลื่อนไหวและการดำเนินงานของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ มีลักษณะรูปแบบที่เป็นไปตามแนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่ว่าด้วยการเคลื่อนไหวต่อสู้ตามช่องทางระบบการเมืองปกติ โดยเป็นวิธีการที่อยู่ในระดับของการยอมรับได้หรืออยู่ในบรรทัดฐานของสังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่ ซึ่งกิจกรรมที่จัดนั้น ได้แก่ การจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ระหว่างกลุ่มและเครือข่ายอื่น ๆ เกี่ยวกับประเด็นที่กลุ่มสนใจ การเดินขบวน การร่วมลงชื่อในกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ในเชิงการต่อต้านการรัฐประหาร ทั้งนี้ยังมีการเคลื่อนไหวโดยใช้สื่อออนไลน์ เช่น Facebook Twitter และ YouTube ในการเผยแพร่สื่อและข่าวสารต่าง ๆ ของกลุ่ม รวมทั้งการจัดทำหนังสือพิมพ์ ก้าวข้าม ซึ่งเป็นเอกสารข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับผลกระทบของการทำรัฐประหาร

ทั้งนี้ในการตัดสินใจทำกิจกรรมแต่ละครั้งนั้น กลุ่มจะมีการประชุมและประเมินสถานการณ์ร่วมกัน และจึงสรุปข้อตกลงร่วมกันเพื่อนำไปสู่ดำเนินกิจกรรมต่อไป โดยการพิจารณาเลือกแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่ม มีแนวทางการพิจารณาคือ

- 1) เรื่องราวที่จะสื่อสารออกสู่สังคม เพื่อให้กระตุ้นให้สังคมรับรู้ให้มากที่สุด
- 2) วัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่มที่ตั้งไว้ต้องมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระที่จะนำเสนอต่อสังคม
- 3) คำนึงถึงกรณีเลวร้ายที่จะเกิดขึ้นในการทำกิจกรรม รวมทั้งความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้คนด้วย

5.1.3 ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการดำเนินงานของกลุ่มขึ้นอยู่กับเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ตั้งไว้ในแต่ละครั้ง โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จนั้นเกิดจาก

- 1) ผู้คนภายนอกสามารถรับรู้สิ่งที่กลุ่มกำลังทำนั้นไม่ผิดกฎหมายและสามารถกระทำตามสิทธิของพลเมืองและความตื่นตัวทางการเมืองของผู้คนที่เพิ่มมากขึ้น
- 2) บริบทจากภายนอกประเทศ ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติของรัฐบาล รวมทั้งความผิดพลาดจากการทำงานของรัฐบาลคสช.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลวนำมาสู่เป็นการปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม โดยมีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายนอก ได้แก่

- 1) การตรวจสอบและควบคุมจากรัฐบาลคสช.
- 2) การนำข้อมูลเท็จจากฝ่ายตรงข้ามมาโจมตี

ปัจจัยภายใน ได้แก่

- 1) การสื่อสารภาษาอังกฤษในระดับสากลที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ
- 2) รูปแบบกิจกรรมไม่มีความน่าสนใจและยังไม่มีความคิดสร้างสรรค์ออกแบบกิจกรรมให้หลากหลาย
- 3) การไม่มีมวลชนในการสนับสนุนทำกิจกรรมที่มากพอ

- 4) การยืตัววัฒนธรรมปัจเจกบุคคลที่มากเกินไปของสมาชิกในกลุ่ม
- 5) ปัญหาการใช้สื่อออนไลน์ในระยะยาว

5.1.4 อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ โดยผลการศึกษาพบว่า เงื่อนไขในการรวมกลุ่มของนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ เป็นเงื่อนไขที่มาจากลักษณะทางด้านการเมืองและทางสังคม ซึ่งสมาชิกของกลุ่มมีแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ชัดเจนโดยมีความโน้มเอียงไปในด้านประชาธิปไตย ที่มองว่า การสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย จะทำให้ทุกคนในสังคมมีอำนาจเท่ากัน โดยประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยประชาชน และประชาชนมีอำนาจที่จะตัดสินประเด็นสำคัญทางนโยบายสาธารณะที่จะต้องขึ้นอยู่กับเสียงส่วนมาก ซึ่งในการตัดสินแต่ละคนจะมีคะแนนเสียงเท่ากันหนึ่งเสียง ทั้งนี้ประชาชนใช้อำนาจได้ทั้งทางตรง (การลงมติยืนยัน) และทางอ้อม (การเลือกตั้ง) รวมทั้งประชาธิปไตยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค เสรีภาพต่าง ๆ รวมทั้งการมีสิทธิได้รับบริการของรัฐและสังคมอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้โดยมีจุดร่วมที่สำคัญที่สุดของกลุ่มคือ ระบบการเมืองควรเป็นไปตามกระบวนการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยและไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาวิกฤตทางการเมืองโดยวิธีการทางลัด ซึ่งลักษณะแนวคิดข้างต้นสอดคล้องกับข้อค้นพบ ธัญรัช วิภัติภูมิประเทศ (2556) ที่พบว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมที่ระดับค่อนข้างสูง รวมทั้งนักศึกษามีความเป็นพลเมืองด้านการเคารพกติกาสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามเพศ ภูมิภาค อาชีพ ผลการเรียน คณะ ชั้นปี และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วงธรรม สรณะ และคณะ (2554) ในเรื่องระดับของค่านิยมประชาธิปไตยของนักศึกษา ที่พบว่า ค่านิยมประชาธิปไตยของนักศึกษาสูงในด้านความเสมอภาค เช่น การยอมรับและปฏิบัติตามเสียงข้างมาก ด้านความมีเหตุผล เช่น การสนทนากับผู้ที่มีความเห็นแตกต่าง ด้านความรับผิดชอบ เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การยอมรับมติและกติกาส่วนรวม การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ และด้านประโยชน์ส่วนรวม

ทั้งนี้เหตุการณ์ที่เป็นจุดร่วมหรือชนวนของการก่อตัวของกลุ่มนั้นคือ การจัดกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ ณ บริเวณหน้าหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อต่อต้านการรัฐประหารที่เกิดขึ้นโดยการนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา อนึ่งเหตุการณ์การรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ทำให้เกิดความไม่พอใจซึ่งไม่ใช่แค่ในสิต นักศึกษาเท่านั้น แต่ยังหมายรวมไปถึงผู้คน

ทั่วไปในสังคมที่เป็นผู้ฝึกฝนในระบอบประชาธิปไตยด้วย ทั้งบรรดา อาจารย์ นักวิชาการ ศิลปิน และภาคประชาสังคม จากองค์กรหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากการมองการรัฐประหารที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งนั้น เป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนในประเทศ รวมถึงเป็นการละเมิดและส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของประชาชน อีกทั้งการรัฐประหารนั้นคือหัวใจสำคัญที่นำไปสู่การไม่เป็นประชาธิปไตย ก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมทางสังคม ส่งผลต่อการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคม รวมถึงเป็นการเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจทางการเมืองโดยไม่เป็นไปตามหลักการสันติวิธี ฉะนั้นแล้วการเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรเป็นไปตามกรอบและกระบวนการทางการเมืองแบบปกติ สอดคล้องกับหลักการสำคัญเกี่ยวกับประชาธิปไตยของ Sigmund Neumann (1964, อ้างถึงใน สงบ เชื้อทอง, 2554) ที่กล่าวถึงเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยมาจากประชาชน (เป็นของปวงชน) ขั้นตอนเลือกผู้นำเป็นไปโดยเสรี การยอมรับหลักความเสมอภาค ไม่กีดกันกลุ่มต่าง ๆ จากการมีส่วนร่วมในการบริหารการปกครอง การสำนึกในความเป็นพลเมืองดี และการส่งเสริมครรลองทัศน์คติแบบประชาธิปไตย

ประเด็นสำคัญต่อมาคือ วิธีการดำเนินงานและแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มที่เกิดขึ้น หลังจากการรวมกลุ่มแล้วนั้น ถือว่ามีลักษณะร่วมที่สำคัญนั้นคือ ทางกลุ่มมีจุดยืนทางการเมืองและมีข้อเรียกร้องที่ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้นก่อตั้งกลุ่ม โดยมีหลักการที่กลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ยึดมั่น 5 ประการ ได้แก่ หลักประชาธิปไตย หลักความยุติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักสิทธิมนุษยชน และหลักสันติวิธี ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป้าหมายของการทำงานชัดเจนและนำไปสู่ความสำเร็จของกลุ่มที่ตั้งไว้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะสำคัญของทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ของ ประภาส ปิ่นตบแต่ง (2552) ในแง่ที่ว่า ขบวนการเหล่านี้ไม่ได้เรียกร้องเกี่ยวกับผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มดังเช่นในกรอบของทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ อีกทั้งจุดหมายของขบวนการเหล่านี้ก็ไม่ได้ต้องการช่วงชิงอำนาจรัฐดังเช่นขบวนการทางชนชั้นที่มุ่งสู่การปฏิวัติ แต่ขบวนการทางสังคมแบบใหม่นี้ต้องการสร้าง “กติกาหรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต” ช่วงชิงการนำในการสร้างค่านิยม/ความหมายชุดใหม่ให้กับสิ่งที่ต่อสู้เรียกร้อง หรือเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างวาทกรรมชุดใหม่ในเรื่องนั้น ๆ และไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานของชนชั้นเดียวกันดังเช่นขบวนการทางสังคมในอดีต แต่เป็นการตอบโต้กับปัญหาและความขัดแย้งใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งวางอยู่บนฐานหลากหลายชนชั้น รวมถึงเป็นการเคลื่อนไหวเรียกร้องที่ไม่ผ่านกลไกทางการเมืองที่ดำรงอยู่ เช่น พรรคการเมือง นักการเมือง หรือหวังพึ่งกลไกรัฐ ขบวนการเหล่านี้จึงได้แสวงหากลไกที่จะเปิดช่องทางทางการเมืองแบบใหม่ ที่มากกว่าสถาบันและกลไกการเมืองปกติในระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน

ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับลักษณะสำคัญซึ่งเป็นความ “ใหม่” ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ ของ พฤษทิสาน ชุมพล, สิริพรรณ นกสวน, และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา (2546) ที่กล่าวว่า ขบวนการทางสังคมใหม่ พยายามที่จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงสังคม ทั้งโดยเปลี่ยนแปลงค่านิยม

และโดยการพัฒนาวิถีชีวิตใหม่ ๆ ขึ้นมาเป็นทางเลือก (Alternative Life-styles) คือแทนที่จะมุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงโดยผ่านระบบการเมืองหรือโดยการกระทำทางการเมือง ขบวนการใหม่ ๆ มุ่งความสนใจไปที่นวัตกรรมเชิงวัฒนธรรม (Cultural Innovation) ซึ่งสร้างสรรค์วิถีชีวิตใหม่ โดยการท้าทายค่านิยมเดิม ๆ การเน้นสัญลักษณ์ และความมีตัวตน

โดยในกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่นั้น สอดคล้องกับ วิเชียร บุราณรักษ์ (2548) ที่พบว่า การใช้แนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้ตามแนวทางขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ได้มุ่งไปที่การเปิดประเด็นบนพื้นที่สาธารณะ ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองแบบเข้มข้น ในการตอบโต้นโยบายของรัฐ โครงการของรัฐ การใช้อำนาจของรัฐ อีกทั้งยังไปสอดรับกับ รุ่งทิวา หนักเพ็ชร (2556) ที่กล่าวว่า การที่ประชาชนได้รับผลกระทบจากการดำเนินการของรัฐ ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ โดยได้แสดงการเคลื่อนไหวทางการเมือง ในรูปแบบการประชุม รวมตัวกัน และยื่นหนังสือเพื่อต่อต้าน

อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อออนไลน์เพื่อเข้ามาช่วยในการสื่อสารและการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่สามารถก่อรูปขบวนการขึ้นมาได้อย่างชัดเจนในยุคที่ระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถเคลื่อนไหวได้มากเท่าใดนัก ทั้งนี้เนื่องจากการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ มีประสิทธิภาพที่จะสร้างการปะทะและมีขึ้นเชิงหรือวิธีการที่แปลกใหม่อยู่เสมอ ที่จะเพิ่มความน่าสนใจของเนื้อหาในการดึงดูดผู้คนให้มาเข้าร่วมกิจกรรมสอดรับกับ ธเนศ มรรคาสกุล (2557) ที่พบว่า การเคลื่อนไหวทางการเมืองได้เปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิมเป็นอย่างมาก เนื่องจากกลุ่มการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประเทศไทยบางกลุ่มถูกกีดกันจากฝ่ายผู้มีอำนาจ ทำให้กลุ่มเหล่านี้ไม่มีพื้นที่อยู่บนสื่อกระแสหลัก ดังนั้นการเคลื่อนไหวแต่ละครั้งจึงต้องมีการพลิกแพลงรูปแบบและวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งพื้นที่ที่จะแสดงจุดยืนทางการเมืองของตนด้วยข้อจำกัดข้างต้น การเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเหล่านี้จึงออกมาในรูปแบบของการเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงกับการเผชิญหน้ากับรัฐโดยตรงที่อาจนำไปสู่ความรุนแรงได้ การเคลื่อนไหวทางการเมืองรูปแบบใหม่จะมีลักษณะไม่เป็นทางการ ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและไม่มีอันตราย การเคลื่อนไหวนั้นอยู่ภายใต้กฎหมายและกฎเกณฑ์สาธารณะ ไม่มีองค์กรนำการเคลื่อนไหวอย่างเป็นทางการ การเคลื่อนไหวแบบนี้หากดูเพียงผิวเผินอาจจะทำให้คิดว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่ไม่มีความหนักแน่นและไร้ความหมาย แต่แท้จริงการเคลื่อนไหวเหล่านี้กำลังต่อสู้กับสิ่งที่ทางกลุ่มต่อต้านด้วยการสร้างแนวคิดและการสร้างสัญลักษณ์ขึ้นมาเพื่อที่จะต่อต้านสัญลักษณ์ที่ถูกชนชั้นสูงครอบงำมาโดยตลอด

5.1.5 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าควรมีการดำเนินการวิจัยหลังจากนี้ คือ

- 1) ในการเคลื่อนไหวแต่ละครั้งของกลุ่มนั้น จำเป็นที่จะต้องยึดวัตถุประสงค์และตั้งเป้าหมายของการทำกิจกรรมให้ชัดเจนและแน่วแน่ โดยการสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิกทุกเครือข่ายให้มีความเข้าใจตรงกันในประเด็นการเคลื่อนไหวและรูปแบบของการดำเนินงาน
- 2) การดำเนินงานของกลุ่ม จำเป็นต้องทำให้มีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ อีกทั้งการเพิ่มรูปแบบกิจกรรมให้มีความหลากหลายต่อความสนใจเข้าร่วมของผู้คนภายนอก ก็จะทำให้การเคลื่อนไหวของกลุ่มได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น
- 3) การเป็นปัจเจกบุคคลของสมาชิกอาจส่งผลต่อการแตกสลายของกลุ่มได้ ทั้งนี้กลุ่มจึงควรยึดแนวทางการทำงานที่เป็นรูปแบบของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มภาคีเครือข่ายการทำงาน หรือแม้กระทั่งการจัดตั้งก็เป็นเรื่องสำคัญในการปฏิบัติในแนวทางหรือรูปแบบของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม
- 4) จากการศึกษานโยบายการเคลื่อนไหวของนักศึกษากลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ จะเห็นถึงรูปแบบของการเคลื่อนไหวที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละกิจกรรม ในส่วนนี้หากมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงลักษณะการเคลื่อนไหวต่อสู้ในแต่ละกิจกรรม จะส่งผลในเห็นถึงรายละเอียดและความสำคัญของการเคลื่อนไหวแต่ละรูปแบบเพิ่มมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กุศล พยัคฆ์ศักดิ์. (2555). *การเมืองวัฒนธรรมของคนหนุ่มสาวในการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่: กรณีศึกษากลุ่มผู้นำหนุ่มสาวของเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่). สืบค้นจาก <http://cmuir.cmu.ac.th/handle/6653943832/35786>
- ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ. (2529). *ทุน, ชนชั้น และการเมืองไทยปัจจุบัน*. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง, 5(3-4), 0857-0957.
- จตุรงค์ ภูมิรินทร์. (2560). *ประชาธิปไตยตามบริบทสังคมไทย* (เอกสารวิชาการส่วนบุคคล). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- จิรวดี ดวงสวัสดิ์. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาในคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ต่อทัศนคติและบทบาททางการเมืองของนักศึกษา* (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่).
- จิรารัตน์ นภาดล. (2550). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยทองสุข* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ).
- ใจ อธิภากรณ์, นุมนวล ยัพรราช, พัชณีย์ คำหนัก, จารุวัฒน์ เกษวรรณ, และเก่งกิจ กิติเรียงลาภ. (2549). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในไทย*. กรุงเทพฯ: ประชาธิปไตยแรงงาน.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2552). *รัฐ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2544). *ประวัติศาสตร์การเมืองไทย 2475-2500* (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขปรับปรุง). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2553). *รัฐ-ชาติ (ความไร้) ระบอบโลกชุดใหม่: Nation-State and the new World (Dis) order*. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2554). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความ เป็นอื่น*. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ฐาณูกร สรวงศ์สิริ. (2553). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมคัดค้านเหมืองแร่โปแตชจังหวัดอุดรธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น).
- ณรงค์ บุญสวยขวัญ. (2558). *การเมืองภาคพลเมือง: ทบทวนวรรณกรรมเพื่อสร้างตัวชี้วัดหรือตัวบ่งบอกการเมืองของพลเมือง*. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ธานี, 6(2), 121-140.

ไทยพีบีเอส. (2558, 19 กันยายน). "กลุ่มขบวนการเพื่อประชาธิปไตยใหม่" เดินขบวนต้านรัฐประหาร.

ข่าวไทยพีบีเอส. สืบค้นจาก <https://news.thaipbs.or.th/content/5315>

ธเนศ มรรคาสกุล. (2557). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ในประเทศไทย* (การค้นคว้าแบบ

อิสระปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ธนวัฒน์ ปินดา. (2556). *การเคลื่อนไหวทางสังคมในการคัดค้านโครงการก่อสร้างและติดตั้งระบบผลิต*

พลังงานจากขยะในเขตเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองลำพูน (วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2556). *ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย*

ธุรกิจบัณฑิต (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

นพพล ชุกกลิน. (2560). *แนวทางประชาธิปไตยที่เหมาะสมในทัศนะผู้เขียน. บทความทางวิชาการส่วน*

บุคคล, วิทยาลัยศาสตร์รัฐธรรมนูญ. สืบค้นจาก

https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=9645

ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2552). *กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม*. กรุงเทพฯ:

มูลนิธิไฮนริค เบิลล์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร, ประภาส ปิ่นตบแต่ง, นฤมล ทับจุมพล, ปราณี ขัติยศ, และกฤตยา อาชวนิจกุล.

(2545). *วิถีชีวิต วิถีสู้ ขบวนการประชาชนร่วมสมัย*. เชียงใหม่: ตรีสวี.

พฤทธิสาน ชุมพล. (2559). *ความหมายขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พฤทธิสาน ชุมพล, สิริพรรณ นกสวน, และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา. (2546). *คำและความคิดในรัฐศาสตร์*

ร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2559, 19 มกราคม). *เมื่อการเมืองถูกกำหนดด้วยคำถามว่า "จะอยู่กับเงินอย่างไร?"*.

มติชนออนไลน์. สืบค้นจาก <http://www.matichon.co.th/news/5455>

พิชาย รัตนดิถ ฌ ภูเก็ท, วิชา เป้าอารีย์, และพงเทพษ์ จันทสุวรรณ. (2553). *การมีส่วนร่วมทางการเมือง*

เมืองของนักศึกษาในการปกครองระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร

ศาสตร์.

พิมพ์สิริ เพชรน้ำรอบ. (2556). *จาก 1969 ถึง 2013: 44 ปีของสิทธิ LGBT ในสหรัฐอเมริกา*. สืบค้นจาก

<http://prachatai.com/journal/2013/07/47478>

โพสต์ทูเดย์. (2559, 22 พฤษภาคม). *กลุ่มประชาธิปไตยใหม่จัดเดินขบวนแสดงพลัง*. *โพสต์ทูเดย์*. สืบค้น

จาก <https://www.posttoday.com/politic/news/433314>

ภัทร ยืนยง. (2557). *การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ใน*

- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำโขง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ภาคินัย ชมสินทรัพย์มัน. (2554). *ขบวนการนักศึกษาไทย: วิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาไทยในเมืองช่วงระหว่าง 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ถึงปี พ.ศ. 2531* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- รุ่งทิwa นักพีซาร์. (2556). *การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในจังหวัดน่านต่อโครงการโรงไฟฟ้าลิกไนต์หงสา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. สืบค้นจาก <http://cmuir.cmu.ac.th/handle/6653943832/32038>
- ลิตาพรรณ จันทร์พิมานสุข. (2550). *ผู้หญิงในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาผู้หญิงปกากะญอคนหนึ่งในเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. สืบค้นจาก <http://cmuir.cmu.ac.th/handle/6653943832/35572>
- วงธรรม สรณะ, คะนอง พิณ, จุฬากร ศิลลาอาสน์, และเบญจพร ประจง. (2554). การศึกษาระดับของค่านิยมประชาธิปไตยของนักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์. สืบค้นจาก <http://wongtham.blogspot.com/2012/07/blog-post.html>
- วิเชียร บุราณรักษ์. (2548). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน ศึกษากรณี: กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. สืบค้นจาก <http://cmuir.cmu.ac.th/handle/6653943832/31840>
- วิทยากร เชียงกุล. (2535). 60 ปี ประชาธิปไตยแบบขุนนาง. *สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 16(1), 48-51.
- วินัย ผลเจริญ. (2554). *เอกสารประกอบการบรรยาย วิชา การเมืองการปกครองไทย*. มหาสารคาม: วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วีระพงษ์ อธิปัญญาวงศ์. (2551). *การปรับบทบาทของขบวนการนักศึกษาไทยระหว่าง พ.ศ. 2527-2540* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ศนิชา เหล่าชัย. (2546). *บทบาททางการเมืองของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ศิวะ รมณยุทธ์. (2555, 12 มกราคม). ศึกษาโซลิดาริตีในโปแลนด์: บทเรียนสำหรับผู้รักประชาธิปไตย-คนเสื้อแดง. *ประชาไท*. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2012/01/38981>
- สงบ เชื้อทอง. (2554). ประชาธิปไตยตามแนวพุทธ. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 2(1), 77-88.

- สันติ ขวัญคง. (2553). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีปทุม (วิทยาเขตชลบุรี)* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ชลบุรี.
- สายฝน เปี้ยวงศ์. (2550). *ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน เพื่อกรรมสิทธิ์ในที่ดิน: กรณีศึกษาการออกโฉนดชุมชนบ้านโป่ง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุนทร คุณชัยมั่ง. (2555). *โลกไซเบอร์กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ของไทย (พ.ศ. 2549-2554)* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, กรุงเทพฯ.
- สุวิดา ธรรมมณีวงศ์. (2544). *การเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement)*. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 23(2), 32-54.
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2552). *การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- อนุรักษ์ เก่งเรียน. (2558). *การก่อตัวของธรรมาธิปไตยกับการเมืองภาคพลเมืองในสังคมไทย ช่วงปี พ.ศ. 2547-2557* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- อรณิช รุ่งธิพานนท์. (2558). *ระบอบประชาธิปไตยของไทยกับกระแสประชาธิปไตยโลก*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อัมฤตา สารธิงค์. (2552). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่หลังการรัฐประหาร วันที่ 19 กันยายน 2549 ถึง พ.ศ. 2551* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. สืบค้นจาก <http://cmuir.cmu.ac.th/handle/6653943832/31920>
- อัสนัน คูมาลี. (2555). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเลอ่าวปัตตานี กรณีศึกษากลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์อ่าวปัตตานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. สืบค้นจาก <http://cmuir.cmu.ac.th/handle/6653943832/32033>

ประวัติผู้เขียน

- ชื่อ-นามสกุล นางสาวณัฐฉิรินทร์ นันทะเสนา
- ประวัติการศึกษา รัฐศาสตรบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
เกียรตินิยมอันดับ 2
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ปีสำเร็จการศึกษา พ.ศ. 2557
- ประสบการณ์การทำงาน พ.ศ. 2562 – ปัจจุบัน
เจ้าหน้าที่บริหารงานข้อมูล
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

